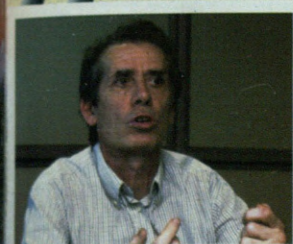
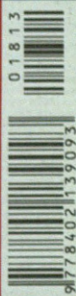

Harkaitz Cano: "Idaztea da munduan egoteko nire era"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Mariano Ferrer

Alberto Surio

Maite Ubiria

EKAINEKO
larrun

Analista Politikoeekin Solasean

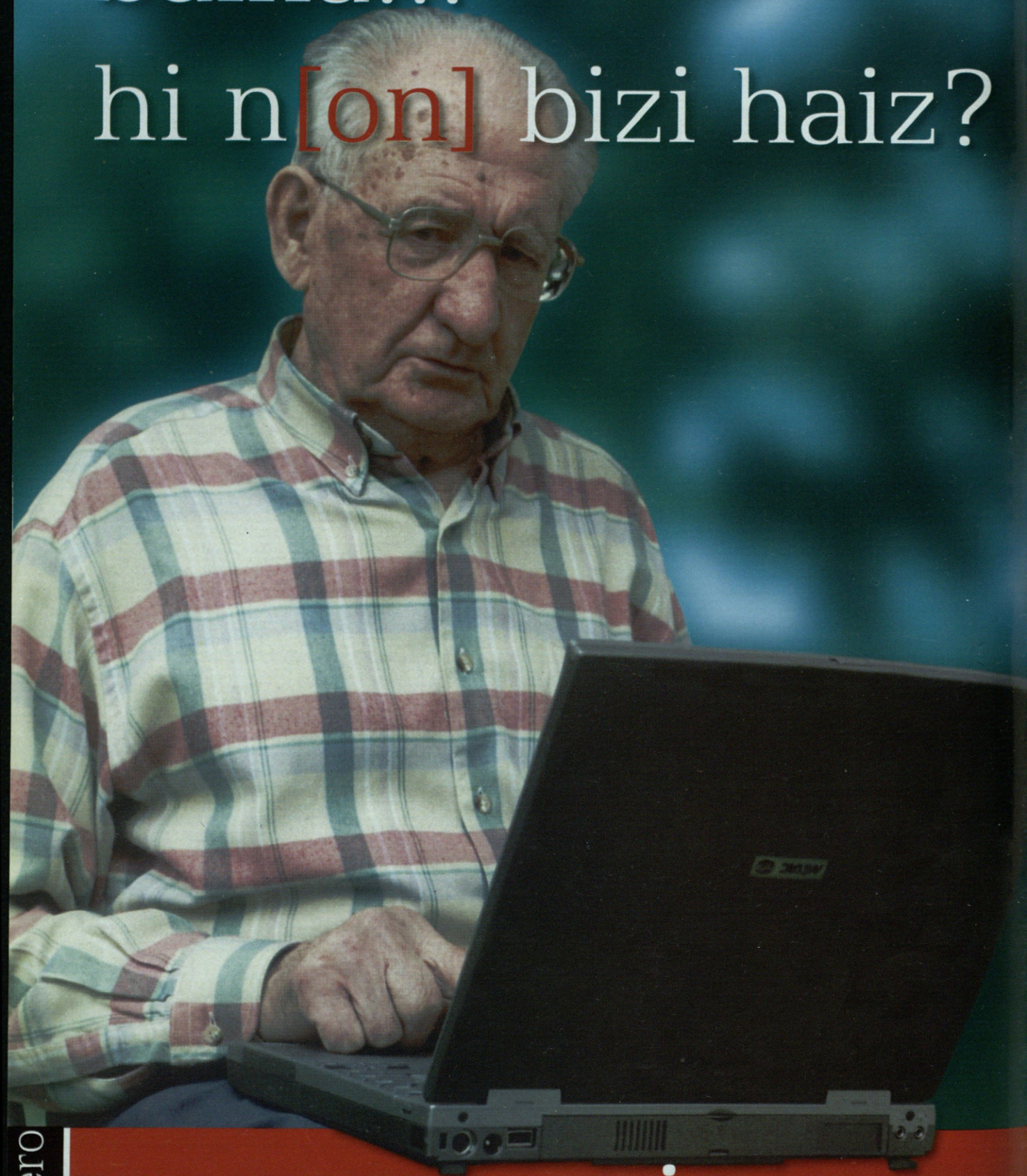
NONDIK ETA NOLA ATERA?

Eguzki energia nahi dugu etxean

baina...

hi n[on] bizi haiz?

egunero

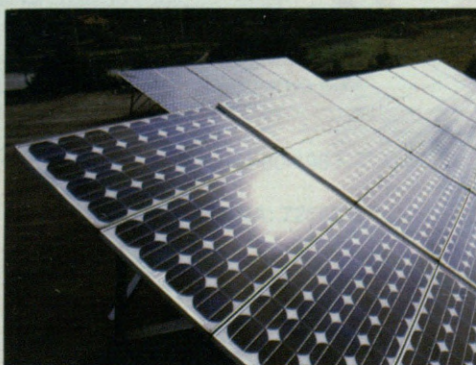
www.argia.com

- SAREKO ARGIAKO ALBISTEAK • KANALAK: euskal kultura (hari@, aurkibidea, gure mendea), sagardoa, umorea •
- GAI BEREZIAK: bake prozesua, larrun, hauteskundeak, argiaren gai nagusiak • ZERBITZUAK: bilatzaileak, kioskoak •
- euskara, atsotitzak • SAREKO HERRIAK • ARGIA ASTEKARIA ON LINE • BILAKETAK • ELKARRIZKETAK • GUREAZOKA •

Diseinua: antza S.A.L.

■ **Javier Rojo: "Egoerak estrategia politikoa aldatzea baldintzatzen du"** 9

■ **Eguzki energia etxeratzeko aukera** 18

■ **Bost herri Oiz menditik Kantauriraino** 25

■ **Laura Mintegi: "Maitemina emozio guztien nahasmendu lehargarria da"** 38

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. <i>Asisko Urmeneta</i>	4
Ohiartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: <i>Javier Rojo.</i>	
<i>Mikel Asurmendi</i>	9

EKONOMIA

Munduko Bankua herri mugimenduen beldur.	
<i>Daniel Udalaiz</i>	12

EUSKARA

Goierri eta Tolosaldeko hizkeren azterketa liburuan. <i>Joxemi Saizar</i>	16
---	----

GIZARTEA

Eguzki energia etxeratzeko aukera.	
<i>Katixa Garate</i>	18
Bost herri Oiz menditik Kantauriraino.	
<i>Josu Etxaniz</i>	25
Elkarrizketa: <i>Harkaitz Cano.</i>	
<i>Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre</i>	29

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	36
Elkarrizketa: <i>Laura Mintegi.</i>	
<i>Mikel Asurmendi</i>	38
Portzelanazko Irun.	
<i>Nagore Irazustabarrena</i>	41
Orain dela 30 urte.	
<i>Pilar Iparragirre</i>	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	50
Ihesi	51
Bizia	54
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: <i>Luis Alberto Aranberri, "Amatiño"</i>	8
Kultura: <i>Aitor Mendiluze</i>	35
Azkena: <i>Jose Ignazio Ansorena</i>	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapenaren edizioa laguntzaile.

kutxa gizarte-ekintza
obra social

The Basque affair
THE WORLD'S PRESIDENT'S OPINION

- ETA.
- ETB.
- ETC.

CONFIDENTIAL

ARGIAK + JON

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi, Xabier Letona.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
WEB ORRIALDEA
 www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

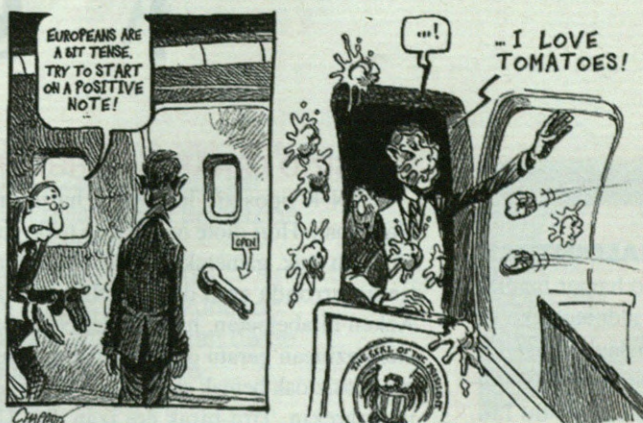
Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro
 Ipar Euskal Herria . . .780 lib./118,92 euro
 Espainia16.400 pta./98,57 euro
 Beste atzerriak21.100 pta./126,81 euro
 Airez33.000 pta./198,33 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

Patrick Chappatte, Suitzako "Le Temps" egunkarian

Kontseilariak Bush-i: "Europarrak nahiko erraz pipertzen dira, saia zaitez mezu positibo batekin hasten"

Atean: "Ireki"

Bush: "Tomateak maite ditut".

Bas, Atenaseko "Tachydromos" egunkarian

BAS
 TACHYDROMOS
 Athens
 GREECE

Laboristak eta kontserbadoreak.

Hiruko Txikian

HAMALAUTUA

Bere haur denboran normala ematen zuen. Lagunartekoan onartua, ez zen berezia. Ikasketetan erdiparean kokatua, futboleko hasi zen nabarmen izan zen ikastetxearen arteko lehiaketetan. Soinketako irakaslearen begiko, futbol entrenatzailearen izan zen haizea ematen hasi zitzaiona. Uneko izarrekin alderatzea maite zuen. "Halakoa adina baduk jokoa irakurtzen..." Gurasoak ere, etxean jeinu bat zutela sinetsita edo, ez ziren atzera gelditzen etxekoa famatzen. Eta bera telebistan ikusten zituen izarrak imitatzen hasi zen. Errezenean noski: arbitroei protesta, arerioei iraina, kideei espantua. Aldageletako atek ostikoz irekitzen zituen sartzean, beso kolpe itxi irtetea. Ondo-ko kantinan zain zizuten guraso taldearen erdi-

ra jaurtiko zuen markako pusken boltsa haserre plantak eginez aitzak ala amak bil zezaten. Ez zuten bera merezi. Ez zuten bere neurrian baloratzen. Ez zen maitatua sentitzen. Partidu batean orkatilako hiru lotailu hautsi zituen. Denboraldi erdia eman zuen kolpatua, ahaztua. Inork ez zion telefono kolperik jotzen orkatilaren bilakaeraz kezkatutik. Hondartzako sendatze ariketak egiteari utzi zion. Ez zen osatzen. Ez zuen balio horrela jarraitzeak. Eta piskaka jokalaria geldi eta gaztea alfer. Orkatilak jan zuen izargaiak gimnasioa du orain aterbe eta bere gorpuzkera xede. Hautsitako orkatila du bere elbarrian sanoena, bera jakitun ez baldin bada ere ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

LAN BALDINTZAK

Europako hamar langile-tik batek aldi baterako lan kontratua dauka eta %18k lanaldi partzialeko kontratuarekin egiten du lan. Elkarriketatutako langileen %82k bere lana ezusteko arazoak konpontzean datzala dio. %56k lan konplexuak egiten ditu, %71k gauza berriak ikasten ditu eta %40k bere lan denbora eginkizun monotonoak egiten ematen du. Inkestatuen %56k abiadura handian lan egiten du, %60k oso epe motz eta zorrotzetan egiten du eta %21k bere lana egiteko ez du nahiko denbora. Datu horiek ageri dira Dublineko Fundazio Europarrak bizitza eta lan baldintzak hobetzeko Europar eginko inkestan. Gauzak hala, ez da harritzekoa lan istripuak aldi baterako kontratuak eta esperientziarik gabeko pertsonen lan erritmoa handitzen diren neurrian hazten joatea. Esperientzia gabeko pertsona horiek, gainera, "ezusteko arazoak" konpondu eta "eginkizun konplexuak" egin behar izaten dituzte. Urteko lehen lauhilekoan jada, Hego Euskal Herrian 50 hildako, 260 istripu larri eta beste 25.088 arin izan dira lan istripuen ondorioz. Ezegonkortasun eta behin-behinekotasunak lan istripuak areagotzen dituzte ●

◆ DANIEL UDALAITZ

OPOSIZIO LANAK NAFARROAN

PSN-K oposizio lana serio hartu omen du Nafarroan. Hori diote oposizioiko talde gehienek. EHrekin ezik, gainerako oposizioiko alderdi guztiekin erronda egin dute PSNko buruzagiek. Azken hilabeteetan, halaber, UPN zenbait lege atera ezinean geratu da behin baino gehiagotan eta oposizioak bereak atera ditu UPNren aurkako jarrerarekin. Tira-birak ere izan ditu UPN eta PSNren aurrekontuen akordioak, ez zalantzan jartzearaino, ordea. EAeko hauteskundeon ondorengo emaitzen zain egon omen da Juan Jose Lizarbe idazkari nagusia. UPNren gonetatik urruntzea izan daiteke epe laburreko asmoa; azken helburua, UPNren gobernu alternatiboa lantzen hastea.

PEPE REI BERRIZ ASKE

PEPE Rei kalean da berriz, Entzutegi Nazionalako penaleko laugarren sekzioiko epaileek Baltasar Garzonin instrukzioari berriz jipoia eman ondoren. "Ardi Beltza"ko zuzendariak kazetaritza egiten du eta ETA ez dago aldizkariaren zain bere ekintzak egiteko, hori ondorioztatu dute epaileek. "Ardi Beltza"ko itxierarekin, beraz, beste horrenbeste gertatu beharko litzatekeela ondorioztatu daiteke eta haren itxieran atzera egin beharko litzatekeela. "Gara" eta "Euskaldunon Egunkariak" ETArekin azken elkarriketa ateratzeagatik ere deklaratu behar izan dute egunkariotako zuzendariak, nahiz eta fiskaltzak jarritako kereilak ez duen aurrera egin. PPK kereilarekiko adostasuna agertu zuen, PSE-EE isilik eta gainerako alderdi guztiek gogor kritikatu zuten Entzutegi Nagusiko fiskaltzaren asmoa. Fiskaltzak ez du ageriko ezer lortu, baina edozein komunikabideren garapenerako ez da ona Entzutegi Nazionalean ETArekin nahastuta ibil-tzea atzera eta aurrera.

MOBILIZAZIOAREN INDARRA

IZARBEIBARRAN gartzela berria egin behar zela ezagutu zenetik, bailara osoak -udale-

txeak buruan-, aurkako jarrera tinkoa erakutsi du modu desberdinez, nagusiki kalean egindako mobilizazioekin. Emaizta, kartzela berria ez dela bailaran eraikiko. Kostua handia izan zitekeen eta UPNk amore eman du. Auzia itxita dago oraingoz, eta aurrera begira UPNk hor du arazoa mahaiaren gainean: lehen kartzela berria behar bazen, orain ere beharko da, beraz, arazoa izango bide da bere kokagunea eta bertako biztanlegoaren erreakzioa.

FUTBOLA ERE SUSMAGARRI

OSASUNA futbol taldeak lehen mailan jarraitzeak -Realari irabazi ondoren- kirol eremua gaintu du eta susmo kezagarriak eragin ditu Espainiako gune zenbaitetan. Era guztietako zurrumurruak entzun dira Athletik, Real eta

B A H E A

• Floren Aoiz, HBko bozeramaile ohia: "Bake Konferentzia antolatzea izugarritzko ekimen zuzen eta baliagarria iruditzen zaidalako, auzi zahar baten konponketa eta gizaki ugariaren sufrimendua mahai gainean dagoelako, uste dut Elkarriko burukideen esku baino gehiago, pertsona xume, serio eta zintzoagoen esku utzi beharko litzatekeela Bake Konferentzia bat antolatzeko ardura. Bien bitartean agian hobe ekimenak ez erretzea eta tinbala nahiz tronpetak umilago erabiltzea".

M E T R O A

AB: ETORKIZUNA MIATZEN

Ekainaren 22an, ostiralez, sei urteko lan politikoaren balorazioa egingen du Abertzaleen Batasunak. Biltzar Nagusi honetan, azken hauteskundeez geroztik gauzatzen ari den barne eztabaidaren lehen zatia amaitutzat emanen du Iparraldeko mugimenduak. Biltzarra, halaber, ABren garai berri baten abiapuntua izanen da. Azken asteotan, EHk abian jarritako Batasuna prozesuak Iparraldean izan beharko lukeen hedapena dela eta, tira-birak izan dira ABren baitan. Nazio mailako erakunde berri bat izango da asteburu honetatik aurrera Euskal Herrian -Batasuna-, eta ikusi beharko da nola eragiten duen Iparraldeko dinamika politiko korapilotsuan.

Osasunaren ezkutuko akordioaren inguruan. Errealaren jokoa ere susmagarria izan zen, eta berdin Osasuna sostengatu zuen realzaleen jarrera orokorra. Halako gertakizunen esanahia bere lekutik atera gabe, zenbait gauza berez mintzatzen da lurralde eta herritarren loturen indarra azaltzerakoan.

ARRASATEKO POLIZI OPERAZIOAREN HELBURUAK

ETA-REKIN zerikusirik izan dezaketen polizia operazioen ageriko lehen helburua komandoak desagitea da; sarri bestelako helburuak ere izaten dira, ordea, eta Arrasateko operazioak hori adierazten du, kasu honetan bertako Herriko Tabernan egindako miaketagarik batez ere. Ordubeteko miaketa lan 'eskasa'k eta

bertatik eramandako materialeak ikusita -kareta zuriak, etxafuegoak, latex eskularruak...- beste ezer baino helburua elkartea miatu zutela eza-gutaraztea izan zela aditzera ematen du. ETA, Ekin eta Herriko Tabernak bat direla baieztatze-ko gero Mariano Rajoy barne ministroak egindako adierazpenek ere aipatu susmoa berrindartzen dute.

SEGI ERAKUNDEA SORTU DA

BALTASAR Garzonek Haika ezker abertzaleko gazte erakundea legez kanpo utzi ondoren eratutako Gazte Bilgunearen ekimenetik Segi gazte erakundea sortu da Iruñean hilaren 16an. Erakunde berriak "nazionala, independentista, sozialista eta iraultzaile" gisa definitu du bere burua.

■ J. J. Ibarretxe.

IZPIAK

Juan Jose Ibarretxe Argantzunen egindako Araba Euskaraz egon izanak haserre bizia sortu zuen Gaztela-Leongo agintariengan, eta aurreratzean Trebiñori buruz zerbait negoziatu behar denean kontuan hartuko dutela adierazi dute. PPko Ramon Rabanera ere izatekoa zen baina azkenean Diputazioko kultura sailburua izan zen bertan.

Joxe Mari Etxaniz bergarra, euskal preso beteranoena zen eta Espainiako espetxeetan 21 urte eta lau hilabete egin ondoren kalean da jada. Duela sei urte beteta zituen zigorraren hiru laurdenak, eta normalean aspaldi beharko zukeen baldintzapeko askatasunean.

Xabier Aizpurua Hizkuntza Politikarako Kontseilariordeak jakinarazi duenez, Jaurilaritza eta Nafarroak euskararen eremuan elkarlanean egin beharreko proiektuak baztertereratuak izan dira.

■ Xabier Aizpurua.

- Juan Maria Uriarte Gipuzkoako gotzaina: "Bat egiten dut beren hildakoei negar egiten dietenekin, beren bizitzak eraginduak dituzten mehatxatuekin, senideak espetxeratuak dituztelako sofritzen duten senideekin, beren seme-alaba atxilotuen argirik gabeko egoeratik sofritzen duten senideekin".
- Iñigo Urkullu, EAJko BBB lehendakaria: "PPrekin duten burdinezko ituna apurtzen ez duten bitartean, ez ez dugu gobernua osatzeko kontakturik izango sozialistekin".
- Nicolas Redondo Terreros: "Jakín beza HBk ETA sostengatzea ez zaiola doan aterako".

Bai egoera berria

Maiatzaren 13ko hauteskundeek egoera berria erakarri ote diguten galdetuz gero, bi erantzun nagusi suma ditzakegu, erabat kontrajarriak gainera: bai eta ez. Baina, kontrajarriak izan arren, biak dira egia, arazoa zein ikuspegitik aztertu nahi denaren arabera.

Azken bi mendeotako gatazka historikoari dagokiokeenez, seguru gero egoera ez dela inondik ere berria, maiatzaren 12an genituen arazo berberak bai baititugu maiatzaren 14tik aurrera ere. Gainera, berririk eza ez da ezustekoa, mezu berberauxe izan baita edozenbat hilabete luzez Ibarretxe lehendakariak PP eta PSE alderdiei behin eta berriuz luzatu izan dien leloa, hau da: gure oinarritzko arazoa ez zutela hauteskundeek konponduko eta hauteskunde ostean ere elkarrekin konpondu beharreko auzi berdintsuak izango genituela aurrez aurre. Beraz, zentzu honetan behintzat, ezer berririk ez. Baina, aldi berean, hau guztia egia izan arren, egia ere bada epe labur eta ertainerako egoera politikoa dexente aldatu dela hauteskundeen ondotik, inor gutxik itxaro baizituen maiatzaren 13ko ilunabarreko emaitzak eta are guxiago, hain zuzen ere, legez beharreko ez ziren bozak eragiteko ahalegin berezia egin izan zutenek, PP-PSEk eta ETA-EHK alegia.

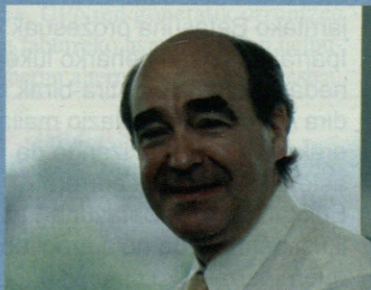
AZKEN hauteskundeek erakarri dizkiguten Eusko Legebiltzarraren aldaketak nabarmenak dira. Batetik, aurreko legealdian ez bezala, EAJ-EA alderdien legebiltzarkide kopurua PP-PSE bikotearena baino handiagoa da. Bestetik, aurreko legealdian ez bezala, EHk ez du ezelango giltzik izango. Beraz, Eusko Jaurlaritzak gutxieneko baldintza orekatuak izango ditu lau urtez Administrazio Publikoaren kudeaketa buruhauste handiegirik gabe bideratu ahal izateko. Seguru gero ETA-HB-EH munduan makinatxo batek pentsatuko duela eguneroko administrazioaren gestioa hutsaren hurrengo dela eta Euskal Herriak bizi duen kinka larrian kontu horiek lore-jokoak baino ez direla baina, hain zuzen ere, ETArekin ingurumari politikoak besterik uste arren, euskal gizartearen nahikundea guztiz bestela-

koa da. Azken hauteskundeetan euskal abertzalegoak ezer frogatu baldin badu zera izan da, biziki baloratzen dituela orain arteko lorpenak, ez dituela lortutakoak hankaz gora bota nahi, ez dela PP eta PSEren administrazioaz fio, eta aurrera jarraitu nahi duela urratsez urrats eta bakez bake. ETArekin doktrina hil ala bizikoa, iraultzaile eta hausturazale baldin bada ere, euskal abertzalerik gehienak gradualistak dira, lantzean behingo balizko loteriaren itxaropenetan ari diren menturazale ausartak baino, egunero irabazi eta gorde beharreko aurrezkietan sinesten duten langile kementsuak.

Eusko Legebiltzarrak izango duen oreka berriaz, EHk benetako politikagintzari ekin beharko dio ostendu nahi ez badu, oraingo honetan bukatu baitzaizkio itxura hutsezko jarrerak eta ume-mokoen mehatxuak. Era berean, PSOE-PSE-EEK ere bere bidea egin beharko du, hobe berandu sekula baino, bestela PPren altzopean alferrik galduko da-eta. Batak eta besteak barne-arazo larriak dituzte, noizbait azaleratuko direnak. Ezker abertzaleak ezin du jokoz kanpo luzaro iraun, batere ekimenik gabe, eta ezker espainiarrak, Katalunian eta kasu, nekez jarrai dezake PPren eskutik. Politika egiteko ordua da, inoren argimutilik gabe plazaratzeko ordua.

ZER esanik ez gero, ETA eta PPri ez zaiela politikagintzarik komeni. Batak zein besteak muzin egin nahi diote elkarriketaren aldeko aldarrikapenari;

bata zein bestea ahaileginduko dira Elkarriren Bake Konferentzia eragozten; bata zein bestea saiatuko dira informazioa baldintzapetzen eta kazetariak elkarren kontra jartzen; bata zein besteak mortalak eta bi egingo dituzte euskal hiritarren arteko zubiak hausteko eta Ibarretxe lehendakariaren lana zailtzeko. Baina bati zein besteri hauteslegoak aldeztu aurretiko hauteskundeetan erantzun die eta, harrezkero, aspaldiko partez argi dago euskal gizartearen bake-nahiak nondik nora abiatu nahi duen. Zenbat eta lehenago PSE eta EH honetaz jabetu eta, nork bere aldetik, PP eta ETARI aurre egin, hainbat eta azkarrago helduko da konponbidea ●

JOSEBA OLALDE

Luis Alberto Aranberri "Amatiño"
Kazetaria

"ETA eta PPri ez zaie politikagintzarik komeni. Batak zein besteak muzin egin nahi diote elkarriketaren aldeko aldarrikapenari; bata zein bestea ahaileginduko dira Elkarriren Bake Konferentzia eragozten"

Madriletik itzulia, bizkartzainak ondoan dituela hartu Arabako PSEko Javier Rojo idazkari nagusiak. Hauteskunde osteko zurrumbilotik ezin ateraz, EAEko politikagintza aldatzeko dauden aukerez aritu gara. Entzunak entzun, zaharrak berri esan genezake.

“EGOERAK ESTRATEGIA POLITIKOA ALDATZEA BALDINTZATZEN DU”

Zure alderdiak (PSE-EE) emaitzik onenak Araban lortu zituen, EAEko azken hauteskundeetan. Hala ere, oro har, ez dira aski izan alternantzia politikoa gauzatu ahal izateko.

Arabako emaitzak oso onak izan dira guretzat, bi osagai garrantzitsu dituztelako. Hau da, EAJk lehendakaria jarri zuen hautagai nagusi gisa; hobekien baloraturiko hautagaia zelarik, eta PPK Mayor Oreja. Araba politikagintza eredu gisa jarri zuen PPK. Bien aurka lehiatu gara arabar sozialistok, itxura guztien arabera, haientzako deus gutxi kontatu genuelarik. Arabako alderdi sozialistak, ordea, botoen %21 lortu du. Alderdi popularra erabat harrituta geratu da.

■ **Hauteskundeen ostean garai eta egoera berri batera pasa al gara?**

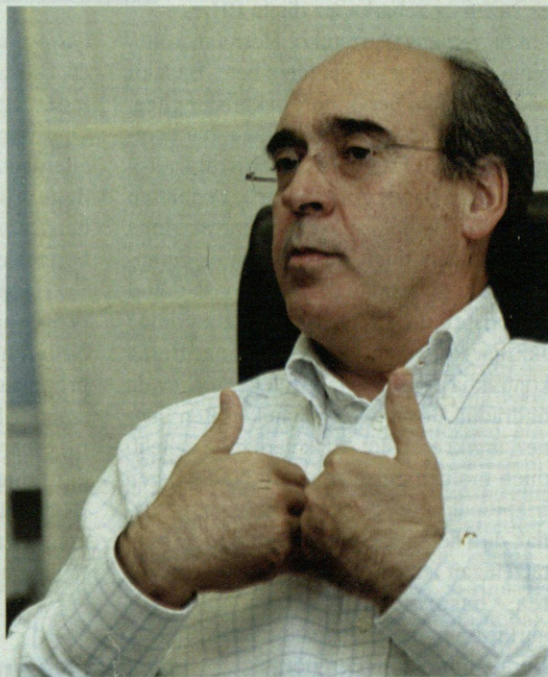
Hasteko eta behin, nik Ibarretxe eta EAJri ezer gutxi sinesten diet, benetan. Ez dut emaitzak onartzen ez dituenaren amorruz esaten, ez naiz euskaldunek bozkatu dutenaren aurka inola ere. Ordea, nazionalismoarekin buruturiko ibilaldi politikoa-

ren perspektibatik begiratu desleialtasun izugarriak antzematen ditut, hitzeman ziguten gauza asko ez dira bete. Gainera, ez dut uste hori alderdi sozialistari soilik gertatu zaionik, beste alderdi batzuek ere nazionalismo demokratikoarekin izaniko itunak ez dituzte beteak ikusi.

■ **Nortzuk dira beste horiek?**

Beste batzuek. Beraiek badakite. Nik alderdi sozialistari gertatu zaiona dakit. Badakit beste batzuk nazionalistekin kexu daudela elkarrekiko izaniko desleialtasun eta itunen ez betetzea dela-eta. Edonola ere, nik Ibarretxe jaunak asmatzea nahi dut, arrakasta handiena opa diot. Izan ere, nire zoria bere arrakastaren baitan baitago, bere arrakasta nire arrakasta izango da. Oso gutxi exijitzen diot Ibarretxeri, ia ezertxo ere ez: hau da, legealdia bukatzerako bizkartzainik ez izatea. Bestela esanda: nazionalista ez

garenok nazionalista bezala bizi gaitzen. Denok berdin bizitzearekin bikain biziko gara.

JOSEBA OLALDE

■ **“Ibarretxek asmatzea nahi dut, arrakasta handiena opa diot. Nire zoria bere arrakastaren baitan baitago finean”.**

■ Ibarretxerengandik ezer gutxi espero duzu antza, baina udalerrietan akordioetara iristeko proposamena egin diozue sozialistek? Laudio eta Amurrioko udaleetan, esate baterako.

Guk Ibarretxeri koherente izaten lagundu nahi diogu, benetan diotsut. Planteatzen dudan honetan ez dago trikimailurik ez tranparik. EAEko hauteskundeak oso garrantzitsuak izan dira bi arrazoiengatik. Bat: euskaldunon %80k bozkatu dugulako. Jendea kezkatua dago, politikariok irtenbideak aurki ditzagun nahi dute herritarrek. Bi: Ibarretxe lehendakariak bete beharreko konpromiso oso garrantzizkoak dituelako. Ibarretxek zer ez duen egingo esan du. Hau da, ez zuzen ez zeharka, ez duela EHrekin harremana gauzatzuko. Horretan koherente izan behar du eta hitza bete. Badakit oso zaila dela berak hori bakarrik egitea. Horregatik lagundu behar diogu, bai bera, nahiz EAJ zein EAri. Horretarako, gutxiengo batek gobernaturiko udaletan gehiengo demokratiko egonkorra finka daitezen nahi dugu, eta udal horiek demokratikoki gobernatuak izatera pasa daitezzen. EAJk du giltza. Konplikatu dela? Jakina. Politikan halaxe da dena. Baina kontrakoa egitea ez da gizalegezkoa, ez da ondradua. Joseba Permachek esaten duenez, argiki esan ere -EHk garbi hitz egiteko duen moldeak gustatzen zait. Nahiz beren irizpideak nireak ez izan, EHkoak gardena dira behintzat, eta niri ere horrela gustatzen zait izatea, EHk biolentzia gaitzestea basarmortuan ura aurkitzea baino zailagoa da. Beraz, horra zein den norabidea. Ibarretxek horren arabera behar du jokatu orain. Instituzioak herritar gehiengoaren mesederako jarri behar ditu. Horixe da Ibarretxeri planteatzen dioguna. Halaber, EAJri eta EAri.

■ EA eta EAJ alderdiek maniobra politikotzat jo dute zuen poposamena. Joseba Egibarrek protagonismoa bilatzen ari zaretela esan du.

Bada, horrela bada, alderdi bi hauek ihesi dabilta berriz ere, aurrerantz ihesi. Badakit, alderdi hauek oso etorkizun konplikatu dutela, eta hartara edozein proposamena deskalifikatzen dute. Tira, herritarrek juzka dezaten PSE-EEren jarrera.

HIZKETA ZEHATZA DU GOGOKO

Iruñean jaioa da 1949an. Hamairu urterekin iritsi zen Gasteizera.

Lanbide heziketa ikasi zuen.

Politikan hasi zenez geroztik etengabe ari omen da ikasten.

Zinegotzia Gasteizen, diputatu forala Araban eta Madrilen diputatu izana. Espainiako Senatuko presidenteordea da gaur egun, legebiltzarkidea eta PSE-EEko Arabako idazkari nagusia. Hizketa zuzena eta zehatza du gogoko. Bestela, alferrik ari garela, esan digu.

Gure proposamena zintzotasunez egin da, ordea. Ezin dutena eskatu da gu oposizioan egonda oposizio lanik ez egitea. Oposizio lana egin eta nazionalismoaren alternantzia politikoaren alde jardun behar dugu. Eta egin egingo dugu, eta hartara herritarrek juzka dezaten batzuek nahiz besteek esan eta egiten duguna.

Halaber, nik badakit Joseba Egibarrek proposamen honetaz pentsatzen duena. Nola onartuko du Egibarrek honelako proposamen bat EHko jaunekin liluratua izanda? Pertsona bat ez da aldatzen gaue-tik biharamunera, ez du urteetan esan eta egin duena bat-batean aldatuko. Egibar jaunari ulertzen diot. Egibar hauteskundeetan ezkutuan jarri dute alderdian. Nazionalista batzuk ezkutatu eta bestetzek pl-

Ez dut uste presazko erabakia izan denik, herritarrek jarri gaituzte oposizioan. EAE oso atipikoa da. Herritarrek botoa eman dute batzuek goberna dezaten eta bestetzek oposizioan egon gaitezen, edota hirugarren batzuek, Javier Madrazo bezala, botafumeiroarekin jardun dezaten. Madrazok nahi zuen Jaurilaritzan hankaz eta buruz sartu, eta sartuko da. Madrazori sozialistak EAJ eta EAekin Gobernuan egon ginen bitartean berak esan zituenak aztertzeko eskatzen diot. Madrazok hiru parlamentarioekin hogeita hamairu dituenari oposizio politika egingo diola esaten du. Gu inozoak izan gaitzke, baina ez ergelak. Herritarrek oposizioan jarri gaituzte alternantzia politikoa gauzatzeko. Nazionalismoa ez da betiereko. Gainera, alderdi sozialista gobernuan sartu izana bai okerra litzatekeela, ez zuen inork ulertu izango. Politikak koherentzia behar du.

■ **Esparru natural beretsukoak izaki, IU-EB Gasteizko Gobernuan egoteak ez dizu arrangurarik sortarazten?**

Ezta gutxiagorik ere. Madrazo bozkatu duten ezkerreko botoemaileak ez daude Gobernuan sartzearen alde. Ez daude ados, ez duelako logikarik ez, koherentziarik, ez zentzurik. IU-EBk Gobernuan egon nahi duela, egon dadila eta Madrazo jaunari besarkada eman diezaiotela. Alajaina, Gaspar Llamazares jaunari kosta egingo zaio erabaki hori Andaluzian, Extremaduran, Valentzian edo Madrilen aialtzea. Bai horixe!

■ **Zure alderdikide batzuen ustez garai berri batez hitz egitea ez da aski, zerbait erakutsi beharra dago. Estrategia berri behar al dute sozialistek?**

Zergatik ez? Gure politikaren hainbat atal berrikusi behar dugula? Baliteke. Baina, erne, Euskadiko politikan ez dira politika normalaren parametroak erabiltzen; ez beste inon erabiltzen diren parametroak behintzat. Politikan ari garen herritar eta sozialistok -popularrak beste hainbeste- oso baldintzatuak gaude. Gure mugimenduak ez dira nazionalisten mugimenduekin parekatzen ahal. Denok ari gara politikan, baina neurri ezberdinen arabera. Ulertzen dut nazionalistek ez ulertzea, haiek ez baitaude gure

□ **“Egibarren ildokoak ezkutuan izan dira hauteskunde kanpainan; Arzalluz barne. Orain besteak atera dira: Atutxa...”**

zara atera dituzte. Egibarren ildokoak ezkutuan izan dira hauteskunde kanpainan; Arzalluz barne. Orain besteak atera dira: Atutxa, Ibarretxe... Hau da, nazionalismoaren sektore light. To! Aldatzen hasiak dira berriz ere, ezkutuan izan direnak ateratzen ari dira. Erantzukizun eta gardentasunaren garaia da ordea, mese-dez, ez gaitzaten deskalifikatu.

■ **PSE-EE Eusko Legelbiltzarrean oposizioan gelditzeko erabakia presazkotzat jo du zenbaitek.**

■ "Ez dut ueste oposizioan gelditzea presazko erabakia izan denik, herritarrek jarri gaituzte oposizioan"

egoeran. Geure egoera pertsonala ez da logikoa politika egiteko, erabateko demokraziarik ez duen herri batean bizi gara. Politikan dihardugunon erdiak bizkartzainak behar ditugu. Politika baldintzapean dago, guztiz kondizionatua. Horregatik gure lehen baldintza da besteen baldintza berberan aritzea, hori da legegaldi honetarako Ibarretxe jaunak bete behar duen lehen helburua. Ez zenbat hileta elizkizunetara joango den eta guretako zenbati deitu beharko dioen telefonoz doluminak emateko eta gurekin dagoela esateko. Horrek ez du zentzurik. Hemen, lau urte barne denok egoera berdinean izatea bermatu behar du Ibarretxek, politika-
ren planteamendu libreen arabera. Egungo egoerak estrategia politikoa aldatzea baldintzatzen du, aldaketa edozein eta txiki-
na dela ere. Euskadi bitan banaturik dago, erdiz erdi. Hori da errealtatea eta horrek izan behar du Gobernuaren kezka nagusia. Kontuz, herri hau erdibitzen duen ezpata hain zorrotza izanik, denok moztu gaitza-
keenaren kontziente izan behar dugu.

eztabaidatzeko nahi den mintegi edota konferentzia guztiak antola daitezten. Baina kontuz, instituzioetan ez dauden horiek ez dezaten erabaki herri honek nondik joan nahi duen, ezta legearen maila erabaki ere. Ez dezaten herritarrek bozkatu duten ordezkarien protagonis-

■ "Madrazok hiru parlamentariorekin hogeita hamairu dituenari oposizioa egingo diola? Inozoak izan gaitezke, ez ergelak"

moa kendu, bestela denok den-dena zalantzan jarriko dugu, eta akabo.

■ **Eusko Legebiltzarreko alderdiek bakearen aldeko mahai eraginkor bat antolatzeke abagunerik ikusten duzu?**

Egin beharra ikusten dut. Baina ez gaitzen azkarregi joan, bestela helmugak gaindituko ditugu, eta, berriz ere, atzera egin beharko dugu. Hemen formula guztiak erabili dira. Ajuria-Eneako Ituna, kasu. Zailtasunak zailtasun, erki-
dego honen garai hoberena eman zuena.

■ **Elkarri Bake Konferentzia antolatzen ari da. Zein da zure iritzia?**

Herritarren %80k bozka eman du eta Eusko Legebiltzarra erabat legitimoa da beraz, erabakiak bertan hartu behar dira. Elkarri egin nahi duena ondo dago, baina bazeukan hauteskunde-
etan aurkeztea. Ezin dena da debatea parlamentutik kanpora atera.

■ **Mugimendu sozialak badute politikan partehartzerik, ezta?**

Bai, bai. Munduko eskubide guztia dute. Baina egoeraren protagonismoa ez zaio herriak erabaki duenari kendu behar, hau da, Euskal Legebiltzarrari eta Jaurlaritzari. Ezta-
baida eta erabakien ardatza parlamentuari dagozkio, eta gero

Gobernuaren funtzionamendua, aniztasuna, autonomiaren garapena eta bizikidetasunerako garai onena izan zen hura. Gero Lizarra etorri zen, desastre bat. Beraz, biak ikusita, zerbait berri-
rik antolatzeke, lehenbizi desastretik aldendu beharra dago. Hobetu dezagun Ajuria-Eneako ituna. Ados. Ehunetik ehunean hartu gabe, har dezagun bere kontzepzioa abiapuntu gisa. Eusko Legebiltzarrak betebeharrak hori burutu behar du uneon. Bake mahaiaren ardatzak, aniztasuna eta herriaren ordezkari-
taren mahaia izan behar du.

■ **Ibarretxek proposatzen duen euskal erabakiunea barne?**

Ibarretxek euskal erabakiuneaz ari denean, zertaz ari den argitu behar du, ez baitu orainokoa argitu. Zein da euskal gune erabakitzailea? Euskadi hiru lurralde-
dek osatua dago. Euskadin marko juridiko bat dago, nazionalistek egina, hain zuzen ere, beraiek gehiengo zirela bakarri egina. Lurralde historikoen legea, alegia. Baina, nik gauza bat ulertzen dut, Ibarretxek beste bat, eta ziur Otegik ez duela ulertzen ez Ibarretxek ez nik ulertzen duguna.

■ **Hori ebazteko erreferendum baten aukera ikusten al duzu?**

Egun dagoen ordenamendu juridikoa ez bada berritzen, ez. Konstituzioak ebazten du zein eratan egin daitekeen, eta haxe dio: erreferendum mota hau ezin da EAEn bakarrik burutu. Aitzitik, gai honetan funtsezkoa da espainol guztien partehartzea. Erabaki daiteke, jakina. Hor dago Nafarroaren kasua. Baina bi erkidegoek erabaki behar dute. Konstituzioak metodoa markatzen du, berme juridiko bat behar da horretarako. Ordea, konplikatu da eta ez luke ezer konponduko. Zergatik? Hauteskunde mapa

ez delako aldatzen, gizartea bitan banatua dago. Politikariok zuhurrak izatera, ehune-
ko ehunentzako politika egin behar dugu, eta ez irabazten dugunean besteak gure menpe jarri. Ibarretxek arduraz jokatu behar du. Egingo duena euskal gizarte osorako izan behar duela kontziente betiere. Batzuk nahiz besteak eroso nahiz deseroso egon behar dugu. Bestela ez dugu ezer konponduko eta orain arte bezala egongo gara.

◆ MIKEL ASURMENDI

Azken hilabeteetan, globalizazio ekonomikoaren ondorioen aurka altxa da mundu osoko herri sektore ugari. Orain mobilizazioen iragarpen berri baten aurrean, Munduko Bankuak bertan behera utzi du ekainaren 25etik 27ra Bartzelonan egiteko zuen bilera.

MUNDUKO BANKUA HERRI MUGIMENDUEN BELDUR

■ Seattle-en Munduko Merkataritzaren Erakundearen aurkako protesta 1999an.

Nazioarteko Moneta Fondoa-ren (NMF) eta Munduko Bankuaren (MB) aurka urrian Pragan izandako mobilizazio-ko irudiak gogoan ditugu oraindik. Beren jarduera eta jokabide neoliberalek pobeak egunetik egunera pobeagoak eta aberatsak aberatsagoak bihurtzen

dituen munduko globalizazio ekonomikoaren ordezkari eta eragile diren erakundeok urteko batzarra egiten ari ziren hiriburu horretan. Erakunde horiek Iparraren eta Hegoaren arteko harremanen adierazgarri ere badira. Pragakoa Seattle-ko eta Davos-eko mobilizazioen jarraipena izan zen, eta herri-mobilizazio berri eta gogorragoetara jo zuen; eta globaliza-

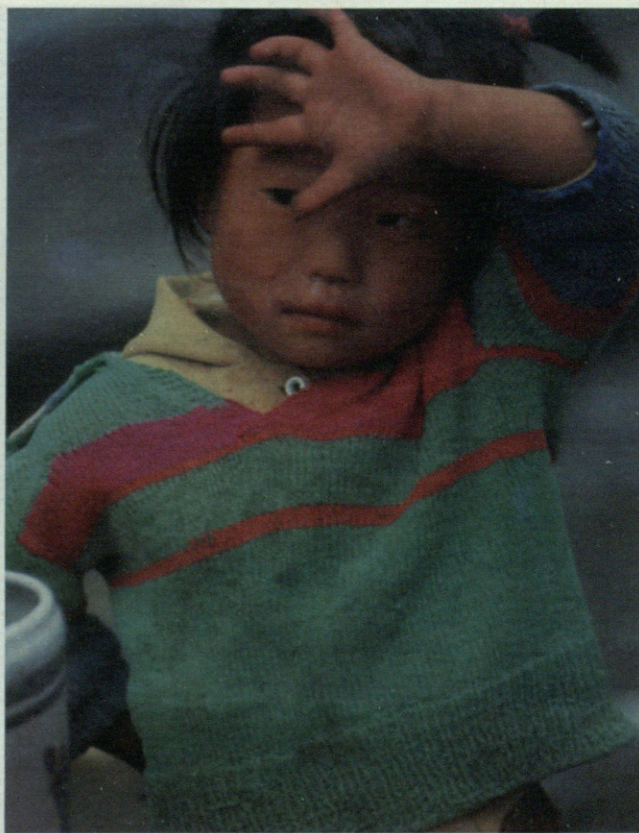
zioaren aurkako mugimendua geroz eta hobeto antolatzea eta koordinatzea ekarri zuen. Globalizazioaren aurkako nazioarteko mugimendua olio orbana bezala ari da hedatzen mundu osoan zehar, eta Euskal Herriko sektore batzutan ere sartu da, oso berriki bada ere. Honek guztiak hasi besterik ez du egin.

Datorren asterako, ekainaren 25etik 27ra, 2001eko Europako Ekonomiaren Garapenari buruzko Konferentzia zegoen iragarrita Bartzelonan, Munduko Bankuak antolaturik. Azkenetako, bilera bertan behera utzi beharrean gertatu dira, globalizazioaren aurkako herri-mugimendu gehiagoren iragarpenen ondorioz.

Globalizazioaren aurkako mugimenduen mundu mailako koordinazioa Genevan sortu zen, indartsu agertu zen Seattlen, eta erabat sendotu zen Pragan

Baina, zer dago bizi izan genuenoi, 1968ko maiatzean Frantzian izandako mugimendua gogorarazten digun nazioarteko mugimendu honen atzean? Mugimendu honen ezaugarri batzuk adierazten saiatuko gara erreportaje honetan.

GENEVATIK PRAGARA SEATTLETIK IGAROA. Lehenik, zer da globalizazioa? Batzuentzat mundu osoa gune bakartzat hartzea da, eta beste batzuentzat, berriz, "mundu mailako fabrika". NMFren iritziz "prozesu historiko baten emaitza da, gizakiaren aurrerapenak eta teknologiaren berrikuntzak

■ Globalizazioaren eraginez Lehen eta Hirugarren Munduaren arteko desberdintasuna gero eta handiagoa da.

ekarria, batez ere merkataritzaren eta finantza mugimenduen bidez". Globalizazioaren helburuak hazkunde ekonomiko areagotzea, bizi maila hobetzea eta aukera berriak sortzea dira... Baina, norentzat?

Nazioen gairik erakunde horiek beraiek onartu egiten dute globalizazioaren ondorioz Hirugarren Mundua geroz eta Hirugarren Munduago bihurtzen dela, hau da, geroz eta esplotazio eta desberdintasun maila handiagoak eragiten dituela herri aberats eta pobreen artean. Horretaz jabetzeko nahikoa da beren datuei begiratzea: munduko biztanleen %21ak mundu osoan Barne Produktu Gordinarekin %79a ekoizten eta kontsumitzen du; aldez, garapenean sartzen ari diren herrialdeek, munduko biztanleen %80a izanik, gainerako %21a besterik ez dute bereganatzen. Munduko biztanleen herena baino gehiago erabateko txirotasunean bizi da, egunean 200 pezeta (8 libera) eskas izanik bizitzeko. Horiei errentaren %8a besterik ez zaie egokitzen. Beraz, globalizazioak beste edozein balioaren aurretik jartzen ditu irabaziak, onura eko-

nomikoak. Ekonomiaren prozesu ekonomikoak geroz eta gehiago egiten dio ihes politikaren kontrolari, kanpo merkataritzaren etengabeko hazkunde dela-eta.

Bigarrenik, zein dira globalizazioaren aurka daudenak eta zer eskatzen dute? Globalizazioaren aurkako mundu mailako mugimendu hau osatzen duen jende gehiena ez da alderdi politikoetan antolatutako dagoen jendea. Nagusiki nekazaritzatik, unibertsitatetik, lantokitatik, ekologiaren aldeko mugimenduetatik, mundu indigenatik, Gobernu Kanpoko

□ Munduko biztanleen herena baino gehiago erabateko txirotasunean bizi da, egunean 200 pezeta eskas ditu bizitzeko

Erakundeetatik datoz eta, asko, anarkismoaren esparrutik. Ezkerreko hainbat intelektual ere hurbildu da mugimendu honetara. Nahiz eta, tarteka, talde batzuk bortizkeriaz jokatu izan duten, poliziaren erasoei aurka egiteko sarritan, mugimendu honen filosofia indarkeriarik ez erabiltzearen eta batzarrak agintzearen aldekoa da.

Horien aldarrikapenak honako dekalogoan bildu ditugu: gizarte eta garapen zuzen eta jasangarria; duintasunean eta zoriontasunean bizitzeko eskubidea; bidezko merkataritza, zuhurtasuneko kontsumoa, eta bizi kalitatea hobetzea herrien integrazioarako oinarri gisa; nazioarteko esparruan egitura ekonomiko eta ekologiko berri batera igarotzeko plana; teknologiaren berdintasuneko trukea, eta teknologia berrien aldeko ikerkuntza; nazioez gairik enpresen kontrol demokratikorako plana; aukeren berdintasunerako planak; mugitzeko askatasuna pertsona guztientzat; Parisko Klube-ko kide diren Gobernuak hartzaile diren zor ofizialak %80tik %100era indargabetzea.

Nola eratu zen nazioarteko mugimendu hau? Merkatu globalaren aurkako mugimenduen mundu mailako koordinazioa 1998ko otsailean hasi zen gorpuzten, Genevan. Suitzako hiriburuan sortu zen delako Herrien Ekintza Globala, merkataritza librearen eta Munduko Merkataritzaren Erakundearen -MME- aurka. Baina, hala ere, 1999ko azaroan Estatu Batuetako

Seattle hirian MMEk egindako bilkuraren inguruan lortu zuen nazioarteko oihartzun nabarmena. 40.000 manifestari bildu ziren bertan, merkataritza librearen aurka. Hiru egunez Seattle guztiz harturik eduki zuten ehunka poliziak eta Guardia Nazionaleko soldaduk, kolkoka bete arma zutela, eta erantzun bortitza eman zieten ehunka pertsona atxilotuz eta beste hainbeste zaurituz. Aipatzekoa da hiriak bere lehen etxeratze agindua bizi izan zuela II. Mundu Gerraz geroztik.

Gero Davos-eko foroa etorri zen, urte bereko urtarrilean, eta globalizazioaren alderdi onak eta txarrak eztabaidatu ziren. Apirilean, udaberriko bilerak egin ziren Washingtonen, hau da, NMFaren eta MBaren egoitzak dauden hirian. Globalizazioaren aurkako mugimenduek bi aukerak erabili zituzten beren ahotsa eta aldarrikapenak era baketsuan aditzera emateko. European, berriz, Bové kasua izan da elkartasunezko mugimendu hau indartu duena. Bovék, beste nekazari batzuekin batera, Tolosatik 100 kilometrorra dagoen Millau izeneko Frantziako herri txiki batean, urte honetako abuztuaren 2an gerra piztu zuen hanburgesen aurka, janari-zaborraren adierazgarri nagusitzat harturik, eta eraikitzen ari ziren McDonald's bati eraso zion traktore batekin. Hiriaren eta nekazaritza arloaren arteko borroka adierazi nahi izan zuten, benetako elikaduraren eta zabor hutsaren artekoa, tokian tokikoaren eta globalizazioaren arteko borroka. Bovéri hiru hilabeteko atxiloteta ezarri zioten, baina egun horretatik aurrera globalizazioaren "martiri" bihurtu da. Joan den

■ NMF, MME eta MB, garaitu beharreko arerioak

NMF, MME eta MB dira globalizazioa biltzen eta defendatzen duten nazioaz gairik erakundeak. Horregatik, hain zuzen, horiek dira garaitu beharreko arerioak, eta globalizazioaren aurkako mugimenduen erasoan jomuga bihurtu dira.

NMF 1949an sortu zen II. Mundu Gerraren ondoren, nazioartean monetaren egonkortasuna ziurtatzeko eta, mailegu bidez, kanpo-zorra ordaindu ezin zuten herrialde pobreei hura itzultzen laguntzeko. 220.000 milioi dolar edo 41 bilioi pezeta inguruko baliabideak erabiltzen ditu. Orain 8.300 milioi dolar besterik ez ditu maileguz ematen; duela bi urte 30.000 milioi inguru eman ohi zituen. 182 herrialde inguruk finantzatzeko dute NMF, bakoitzak bere neurriko kuota bat jarritz. Zuzendari Nagusia Horts Köhler da, eta urtean 70 milioi pezeta baino gehiago kobratzen ditu.

MB, James Wolfenshon-en lehen-dakaritzapean, Berreraikuntzarako eta Garapenerako Nazioarteko Bankua izenarekin sortu zen. Garapenerako finantza-erakunde multilateral nagusia da: 1990az geroztik 25.000 milioi dolarreko maileguak ematen ditu urte-

ro. Horren kide diren 150 herrialdeek, nahitaez, NMFko kide izan beharra daukate.

M M E 1995ean eratu zen GATT-Arielei eta Merkataritzari buruzko Akordio Orokorra- orde-

katzeko. 135 herrialdek osaturik dago, eta Txina laster sartzekoa da ekonomia garatuko gehienek klub honetan. Bertako partaideen ezberdintasun nabarmenen ondorioz, oso zaila gertatzen da adostasun bidezko erabakiak hartzea. Erakunde horren aurka daudenen ustez, multinazionalen zerbitzurako tresna bat besterik ez da, eta "botere Exekutiboa, Legegilea eta Judiziala biltzen ditu bere baitan" ●

ALBERTO ELOSEGI

urrian, globalizazioaren aurkako munduko mugimendu honek beste urrats oso garrantzitsua egin zuen Pragan, erreportaje honen hasieran adierazi

dugun moduan. Izan ere, NMF eta MBk han egindako bilera zela-eta Erresistentzia Globalerako Mugimendua (EGM) Praga 2000 eratu zuten.

JONE LACALLE

JONE LACALLE

■ Nekazari ugari mobilizatu da globalizazioaren aurka. Horietako batek, Bové nekazariak McDonald's bati eraso zion.

EUSKAL HERRIAN HASTEN ARI DEN MUGIMENDUA.

Globalizazio ekonomikoaren aurkako mugimenduak gorputza hartzen hastea besterik ez du egin oraindik Euskal Herrian. Nolanahi ere, ari da bere urratsak egiten mugimendu hori Europako edo munduko mugimenduekin koordinatzeko. Pragako martxan nazioarteko harremanak sendotu zituztenez geroztik, bertako ahaleginak ere tinkoagoak dira gaur egun. Egia da, bestalde, Euskal Herriko hainbat sindikatuk eta ezkerreko alderdi politikok (LAB, ESK, ELA, EHNE, CCOO, UGT, EH, HAIKA, IU...) beren ekarpena egin dutela, bertako militanteek Pragako mobilizazioetan esku hartuz, eta, geroago, Biarritzen egin zen Europako Goi-bileran eta, are geroago, Nizakoan. Bartzelonan egi-

■ Euskal Herriko hainbat sindikatuk eta ezkerreko alderdi politikoetako militanteek ere Pragako mobilizazioetan esku hartu zuten

tekoa zen eta bertan behera utzi den Munduko Bankuaren bilerarako ere prestatzen hasiak ziren globalizazioaren aurkako euskal taldeak.

Nolanahi ere, gaur egun, globalizazioaren aurkako taldeen artean jende gehien biltzen duten mugimenduak, batez ere ikasle gazteenak, kanpo zorra indargabetearen aldekoekin, GKEkin eta Komite Internazionalistekin dute lotura. Euskal Herriko talderik jendetsuenak, nahiz eta oraindik kopuruz oso handiak ez izan, 0,7 Plataformako kideen bidez aurtengo martxoan sortutako Kanpo zorra Indargabetezko Hiritarren Sarearen ingurukoak dira. Ez da erraza mugimendu horietan zenbat euskaldun ibiliko den jakitea, baina ehunka batzuk badirela esan genezake. Espainiako Estatuaren barruan, mugimendu honek Katalunian izan du garapenik handiena, eta ondoren Madrilan, Andaluzian eta Asturiasen.

Talde horiek nazioarteko sare edo plataformetan biltzen hasiak dira, sektore eta helburu ezberdinen arabera. Hala, honako hauek ditugu, besteak beste: INPEG, Globalizazio Ekonomikoaren

■ Globalizazioaren aurkari gehienak ez daude alderdi politikoetan antolatutik.

aurkako Ekimena; Nekazaritza Ildoa, Euskal Herriko EHNE nekazarien sindikatua kide delarik; Jubileo 2000, kanpo-zorra indargabetearen aldeko taldeek osaturik; ATTAC, Frantziako herri mugimenduak

biltzen dituen taldea; MME Kontrolatzeko Hiritarren Koordinadora, Iparramerikako taldeak bilduz; Talde Ekologistak, bertako kide izanik Greenpeace eta Earth Firsts

◆ DANIEL UDALAITZ

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCIÓN

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokituz,
Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@eskura.com • www.eskura.com

Irene Hurtado filologo bizkaitarrak Goierri eta Tolosalde hegoaldeko hizkerari buruz egindako ikerlana saritu dute IX. Gerriko Ikerlan-Sariketan. Irenek Goierri mendebaldeko euskalkien eragin handiagoa nabaritu du eta Tolosaldean Gipuzkoa iparraldeko zenbait elementurena.

GOIERRI ETA TOLOSALDEKO HIZKEREN AZTERKETA LIBURUAN

MONIKA DEL VALLE

■ Irene Hurtado Tolosako hizkerari buruzko beste lan bat egiten hasita dago.

Irene Hurtado filologoaren “Goierriko eta Tolosalde hegoaldeko hizkerak” lana IX. Gerriko Ikerlan-Sariketan saritua izan da eta argitalpena jada kalean da. Dialektologia lan honetan egileak aspaldiko xede bat bete du: “Tolosaldeko euskararen azterketa egiteko eta ingurukoekin konparatzeko proiektua nuen. Goierriko hizkerarekin konparatzen hasi nintzen. Gero Gerriko sariarena sortu zen Goierri eta horretan hasi nintzen”. Bera sodeuparra izan arren, aspaldidanik du harremana bi eskualde horiekin, euskara ikastera horietara jotzen baitzuen. Txikitana A ereduan

ikasi zuen. Sodupe erabat erdalduna denez, txikitandik Lauaxeta ikastolako ikastaroetara eta Gipuzkoako alderdi horietara joaten zen euskara hobetzeraz.

Esan bezala, Tolosaldearekin hasi zen eta bailara horretako datu dezente zituen, baina Gerriko sariketaren aukera sortu zenean, Goierri zabaldu zuen ikerketa. Tolosalde hegoaldea deitzen dena Alegia, Altzo, Amezketa, Abaltzisketa, Ikaztegieta, Orendain eta Baliarrain herriek osatzen dute. Lan egiteko bi eratako datuak bildu ditu Hurtadok: berak prestatutako galdekizunen erantzunen grabazioak eta testuetako datuak (artikuluak,

lanak, testu zaharrak eta berriak, XX. mende erdialdekoak gehienbat). Bere ikerketaren ondorio nagusia da Goierriko hizkeran nahasketa handia dagoela. Bate-tik Euskal Herriko mendebaldeko hizkeraren (batez ere Deba ibarrekoaren eta Bizkaikoaren) ezaugarriak ere badaudela gipuzkeran (nahiz eta batzuk galbidean izan) ikusi du ikerlariak, adibidez “pata-tea” bezalako bukaerak (artikulua erans-tea) eta “emakuma”, “lora”, “andra” bezalako bukaerak. Tolosalde hegoaldean berriz, ez daude mendebaldeko hizkeren eragin horiek edo gutxiago behintzat. Bestetik, Gipuzkoa iparraldeko, Euskal Herriko erdialdeko ezaugarriak Tolosalderaino iristen direla nabaritu du Hurtadok, baina Goierri ez hainbeste. Gipuzkoa iparralde osoan epentesiak (“ogiya”, “txoriya”, “munduba”, “buruba” bezalakoak) daude eta Tolosaldean ere bai, baina Goierri ez.

Goierri eskualde zabala izanik, sartaldea eta sortalde bereizi ditu filologo bizkaitarrak zenbait elementu aztertzeko. Aldaketa batzuk herriz herri ematen dira eta beste kasu batzuk Goierri osoan ematen dira eta baita Tolosaldean ere. Bi eskualde nagusi horien arteko hizkeramuga Alegia eta Legorreta artean kokatu-ko litzateke.

ARABAR ERAGINA GOIERRIN.

Araba Goierritik gertu egonda, Araba aldera jotzeko joera handia izan da goierritarren artean, batez ere sartaldean (Zegama, Idiazabal, Segura, Zerain). Eta harreman horrek nola edo hala eragina izan du hizkeran. Gaur egun oraindik ere eragin hori mantentzen dela uste du egileak, “norentzako” esan beharrean “norentzako” erabiltzen baitute adibidez.

Dena ez da desberdin noski, Goierri eta Tolosaldeko hizkeren artean. Gauza

Euskara sailaren babeslea:

“Esanak esan: euskara”

GOIERRIKO ETA TOLOSALDE HEGOALDEKO HIZKERAK

Irene Hurtado Mendieta

IX. GERRIKO

komunak ere badaude. "Azken batean hizkera hauek gipuzkeraren ezaugarri indartsuak dituzte: 'det' esatea (eta ez 'dut' edo 'dot'), 'gera' (ez 'gara')".

Tolosako euskarak bere garbitasunagatik duen famaz galdetu diogu filologari eta hori mitoa izan arren, batez ere bere lanean aritutako adinekoek aipatu diotela dio. Bestalde lekukotasunak (idazleenak, Lekuona adibidez) bildu ditu. Eta agian horregatik izen on horregatik, tolosaldeko hizkeraren ezaugarri batzuk mantendu egin direla dio, eta mendebaldeko euskararen ezaugarri batzuk, aldiz, behera doa-zela.

Batuaren eraginaz ere galdetu diogu. "Askotan zonalde horietan batua ez dute oso arrotz ikusten. Batez ere gazteek. Batua hezurdura da, baina nahi bezala jantzi behar dugula iruditzen zait, gipuzkeraz edo bizkaieraz edo..." esan digu Hurtadok. Hala ere, batuak hizkera horietan duen eraginean ez da sartu gehiegi.

Filologo hau ez da geldirik egotekoa eta hurrengo lanean hasita dago. "Tolosan zentratuko naiz hurrengoan. Herri jakin bateko lana izango da edo gehienez inguru hurbilekoa (Izaskun, Ibarra, Belauntza). Gaur egungo hizkera jasoko dut, baina ahal dudana egin beharko dut" dio. Horretarako Tolosako Udalaren beka bat jasotzeko itxaropena du ikerleak.

Orain arte oso gauza gutxi dago Tolosako hizkeraz: Lekuonaren artikulua Tolosako VII. mendeurrenako liburuan eta Izagirrek BAP aldizkarian Tolosa, Ibarra eta Belauntzako baserritarrek egingandako elkarriketa, 1967koa. Orain Irene Hurtadok urtebete egingo duenarekin ederki osatuko da ikerketa hau ●

◆ JOXEMI SAIZAR

Arturoren kaiera

EUSKARA BELAUNALDI BERRIETAN

Euskal Kultur Erakundeak egindako "Etorkizuna aurreikusten 99: Euskal Herriko gaztetxoak eta euskara" inkestaren arabera, Ipar Euskal Herriko euskararen ezagutzak behera egin du; euskara ongi menperatzen dutenak 13 eta 14 urteko gazteen %9 da soilik. Hegoaldean, aldiz, 25 eta 15 urte arteko euskaldunen kopurua bikoiztu egin da. Baina euskararekiko atxikimendu handiagoa agertu dute Iparraldeko gazteek. Oro har, hiztun euskaldunak bikoiztu egin diren arren, garapena ziurtatzeko hizkuntz politika egoki baten beharra azpimarratu dute arduradunek.

KUADRILLATEGI EGITASMOA HEDATZEN

Gazteen artean hizkuntz ohiturak aldatzeko asmoarekin Kuadrillategi egitasmoa jarri zuen abian Lasarteko Ttakun Euskara Elkarateak 1998an. Aurten, Deba, Bergara, Beasain, Hernani, Astigarraga, Urnieta eta Andoainek ere parte hartuko dute egitasmoan. Guztira 14 eta 16 urte bitarteko 300 bat gazte ariko dira kultur eta hizkuntz tailerren bidez euskara lantzen.

HIZKUNTZA GUTXITUENTZAT BABESA

Europako Eskualdeen Batzordeak hizkuntza gutxituak babestu eta sustatzeko plana abian jartzeko eskatu dio Europako Batzordeari. Babesa, belaunaldien arteko transmisioa, erabilera, sustapena eta kalitatea ditu helburu egitasmoak. Eraberean, Hizkuntza Gutxituen Europako Ituna ere tresna baliagarria dela-eta, Europako Batasuneko estatuei ituna sinatu eta berresteko deia egin die.

AMIKUZEKO IKASTOLAK HIRU HAMARKADA

Nafarroa Behereko lehenengo ikastolak 30 urte bete ditu. Hastapenetik izan dituzten oztupoak gaindituz, azken urteetan laurogeita hamar bat ikasleri egin die leku eta guztiek ospatu ahal izan zuten urtebetetzea iragan asteburuan.

Urrea

■ Andoain, Amoroto, Anoeta, Belauntza, Berriozar, Billabona, Bortzirriak, Getxo, Goizueta, Hernani, Iurreta, Legazpi, Lekeitio, Mendexa, Muxika, Malerrekako mankomunitatea, Lizarra, Oiartzun, Ormaiztegi, Otxandio, Pasaia, Urretxu, Zaldibar. Udalok, UEUko ikastaroetan izena eman dutenak diruz lagunduko dituzte.

Ikatza

■ Ekainaren 9an Sanse eta Izarra futbol taldeen arteko partidarako gonbitea luzatu zuen Real Sociedad de Futbol elkargoak. Gonbitea askori luzatuko zioten, baina horien artean ikastetxeak ziren. Eskoletako haurrak Anoetako estadiora eramanez ziztuzten. Gonbite erakargarria, baina gatzeleraz.

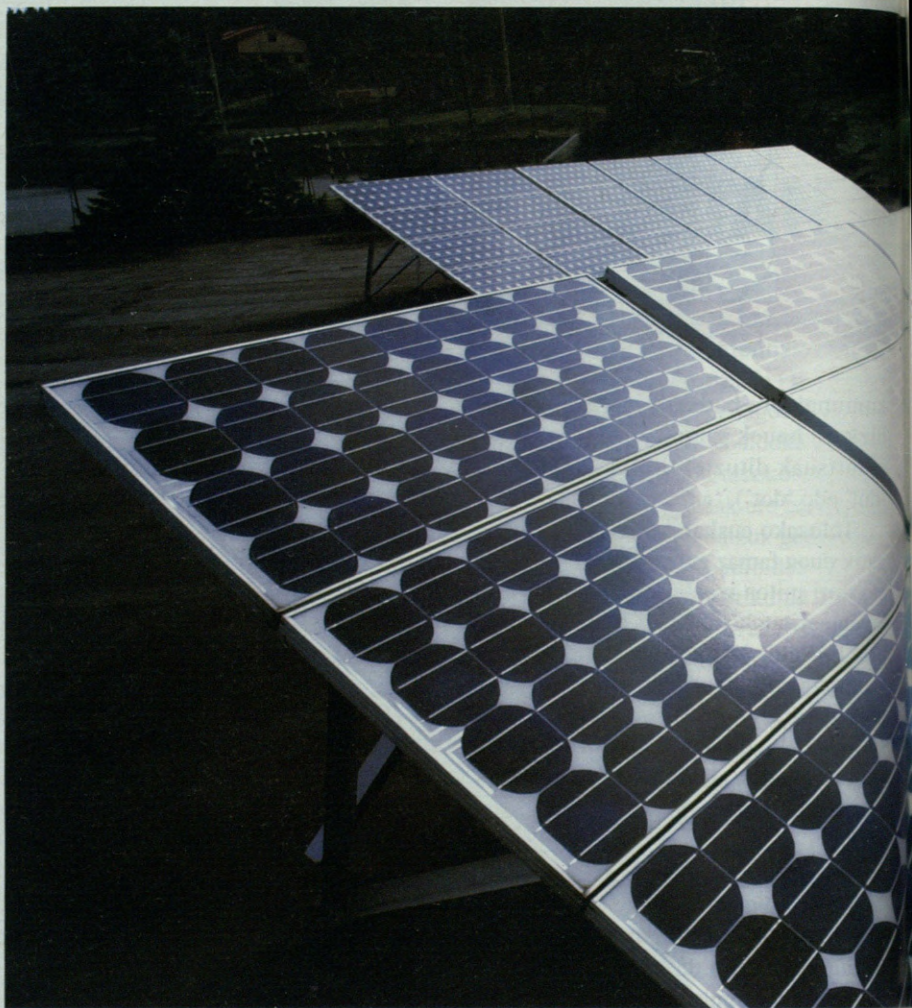

EGUZKI ENERGIA

Azken boladan geroz eta gehiagotan ikusten ditugu eguzki energiaz baliatzen diren sistemak gure inguruan. Isolatutako etxeetan energia hau zurgatzen duten plakak ageri dira, baita eskola, etxe familiabakar eta polikiroldegietan ere. Energia berriztagarriak pixkana ari dira ugaritzen, baina horiek ugaltzearen arrazoia ekologikoa edo ekonomikoa ote? Beti ere ezkorrak garenok gaizki pentsatzeko ohitura izan dugu, eta oraingo honetan ere asmatu dugu. Arrazoi ekonomikoek eman diote bultzada eguzki energiari. Hala ere, kasu askotan eguzki energiaz baliatzen den sistema bat ezartzea inbertsio etiko bat izaten jarraitzen du. Alabaina, errealitatea ez ei da kanpotik dirudien bezain sinplea eta horretan saiatu gara, patata zuritzen. Eguzki energiaz fitsik ez dakizula? Edo zure etxean instalatzea bideragarria den edo ez jakin nahi duzula? Ez zaitetz alferra izan, segi irakurtzen.

Testuak: Katixa Garate
Argazkiak: Alberto Elozegi

■ Instalazio fotovoltaikoetako eguzki panelek eguzki erradiazioa zurgatzen dute

Eguzki energia ingurune domestikoan erabiltzeko joera gora doa azken aldian. Tendentzi honetan eragina izan du 2000ko irailaren 29ean onartutako 1663/00 errege dekretuak; izan ere, horren arabera eguzki instalazio fotovoltaikoek ekoizten duten elektrizitatea argindar enpresei saltzeko aukera arautzen da. Dena den, energia mota honen inguruan ezjakintasun handia dago. Hori dela eta, modu ulergarriago batean heldu nahi izan diogu gai horri. ARGIAri Lasarte-Orian duen pabiloian eguzki energiaz baliatzen zen sistema bat instalatzeak zer eskatuko liokeen azter-tzea otu zitzaion. Hori guztia gure etxebizitza, lantoki nahiz eskoletan eguzki instalazioak ipintzeko prozesua

hurbiltzeko asmoz. Horretarako, ARGIAren egoitza hartu genuen abiapuntutzat, guk ere aukera posibleak aztertze aldera, eta lanari ekin genion.

Eguzkia bizitzaren eta gizakiak erabili dituen bestelako energia moten iturria dugu. Esan gabe doa elektrizitatea edota erregai fosilek jai luketela eguzkirik ez balego. Lurrarengan etengabe irradiatzen duen argia era arrazional batean aprobetxatuko bagenu, gure behar asko asetzeko gai litzateke. Zeruan izan da duela ia bost mila milioi urtetik eta diotenez, bere existentziaren erdira ez da iritsi oraindik. Segundo bakar batean eguzkiak gizakiek historian kontsumitu duten energia baino kopuru handiagoa igortzen du. Horri gehitu behar zaio energia iturri agortez-

ETXERATZEKO AUKERA

energia hori elektrizitate bihurtzen dute.

na dela, berriztagarria eta energia mota zabalduenekin konparatuz gero, ez da kutsakorra. Baina zer behar dugu gure ingurunean, erran nahi baita gure etxebizitza edo lantokian, eguzkiaren energiaz baliatu nahi badugu?

Sarera edo Internetera jotzen badugu, informazio pila aurki dezakegu gai honen inguruan, zientoka dira energia mota honetaz diharduten webguneak. Horieta-ko asko arlo honetan lan egiten duten instalazio enpresenak dira. Gaira hurbiltzen lagundu digute aipatu orrialdeek, baina terminologia nahiko konplexua da (instalazio fotovoltai-koa, xafla xurgatzailea, siliziozko zelula...). Horrexegatik, Interneten topatutako bi enpresatara jo genuen laguntza bila, Erreterriako Ekain taldera

eta Tolosako Eguzki Indar enpresara.

ADITUEI GALDEZKA. ARGIAko teiltuaren neurriak hartuta (280 metro koadro), gure asmoen berri eman genion Ekain taldeko Fernando Bengoetxeari. Lehenik eta behin, guk Interneten arrantzatutakoarekin abiatu genuen galdeketa. Alegia, eguzki energiaz baliatzen diren bi sistemen, eguzki energia fotovoltai-koa eta eguzki energia termikoa-
ren, arteko ezberdintasunak azaltzeko eskatu genion. Eguzki energia fotovoltai-koa eguzkiaren erradiazioa elektrizitate bihurtzen duen sistema da. Horretarako,

eguzki plaka edo panel batzuk ipintzen dira eraikinen inguruan, teiltuan edota horman, eta eguzkiaren energia zurgatzen dute. Panela unitate txiki batzuek, siliziozko zelula fotovoltai-koek, osatua dago eta hauek dira eguzkitik jasotakoa elektrizitate bilakatzen dutenak. Beraz, sistema fotovoltai-koaren bidez elektrizitatea da lortzen duguna. Eguzki energia termikoa, berriz, energia termikoa, bero energia erdiesteko sistema da. Instalazio termikoetan kolektore zapal bat ipini ohi da etxearen teiltuan edo kanpoaldean eguzki erradiazioaren beroa jasotzeko eta

barnetik doan likido eroale batek ondoren metagailu batera bideratzen du.

Bi sistema daude baina bata ala bestea aukeratzea ez da norbanakoaren apletaren arabera, ditugun beharren arabera baizik. Fernando Bengoetxea Ekain taldeko kideak esan digunez, "Nor-bait etxerako edo enpresa batek bere ekoizpen prozesuan ura behar badu eta

ur hori berotuta behar badu, orduan komenigarriagoa da energi instalazio termikoa ezartzea. Aldiz, norbaitek bigarren etxebizitza bat edo txabola bat badu, eta argia behar badu, instalazio fotovoltai-koa komeniko litzaioke. Beharraren arabe-

ra, sistema bat edo beste izango da egokiagoa".

Eguzki Indar enpresak eguzki energia fotovoltai-ko eta termikoekin egiten du lan. Bertako langile Jokin Aldazabalek zera esan digu: "Eguzki sistemak ondo aprobeitatu nahi badira, kasurik egokiena etxe berria da. Etxe berrian honelako berogailu sistema termiko bat jarri daitekeelako eta errehabilitazioan zailagoa da. Hortik aurrera hurrenkera honetan egokiagoak dira ur bero kontsumo dezentekoa duten lekuak. Zergatik? Errendimenduagatik. Interesgarriagoa da eguzki

□ Sarera konektaturiko instalazio fotovoltai-koek ekoiztutako elektrizitate guztia bidaltzen dute sare elektrikora eta ez soberakinak, uste den bezala.

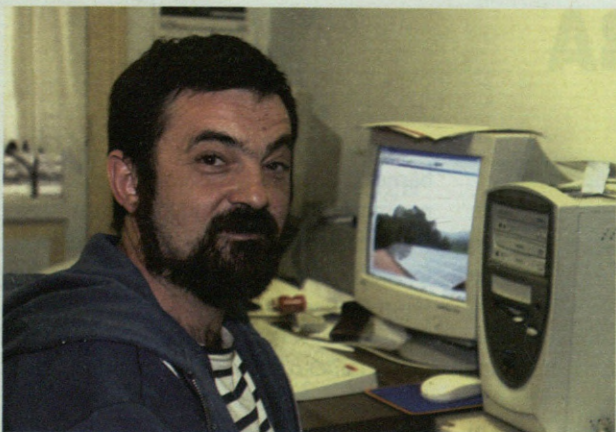
■ Instalazio fotovoltai-koaz jakin beharrekoak

Sarera konektaturiko instalazio fotovoltai-koek ekoiztutako elektrizitate guztia bidaltzen dute sare elektrikora eta ez soberakinak, uste den bezala.

✓ Sarera saltzen den kWh (kilowatt orduko) bakoitzeko jasotzen den gainprezioa ez du ez Espainiako Estatuak, ez autonomia erkidegoek, ez elektrizitate enpresek ordaintzen. Gainprezioa indarrean dagoen tarifa elektrikoetik dator. Konpainia elektrikoak erabiltzaileari

kobratzen dio eta ekoizleari ordaintzen dio. Alegia, azken batean jende guztiak ordaintzen du elektrizitatearen fakturan.

✓ Sarera konektaturiko instalazio bat duenak ez du sekulako negozioa egiten. Energiaren Euskal Erakundearen diru laguntzekin, bestela errentagarria ez litzatekeen inbertsioa egin daiteke. Instalazioaren amortizazioa lortzeko denbora asko behar da, garestia delako berez eta ez delako hainbeste elektrizitate ekoizten ●

■ Ekain taldeko Fernando Bengoetxea irudian.

zio fotovoltaikoetan: instalazio autonomoak eta sarera konektaturiko instalazioak.

Sistema autonomoa sistema isolatua da, egun hau da fotovoltaikoen artean instalazio ugariena. Sistema autonomoak elektrizitatea ez dagoen lekuetan ipintzen dira. Panelek eguzki erradiazioa zurgatu eta elektrizitate bihurtzen dute eta

hori metagailu batean pilatzen da, guk gero kontsumitu ahal dezagun. Sistemaren funtsa honakoa da: guk sortzen dugu elektrizitatea panelen bitartez eta ondo-

□ Eguzki instalazio fotovoltaikoa edo termikoa aukeratzea ez da norbanakoaren apetaren araberrakoa, beharren araberrakoa baizik

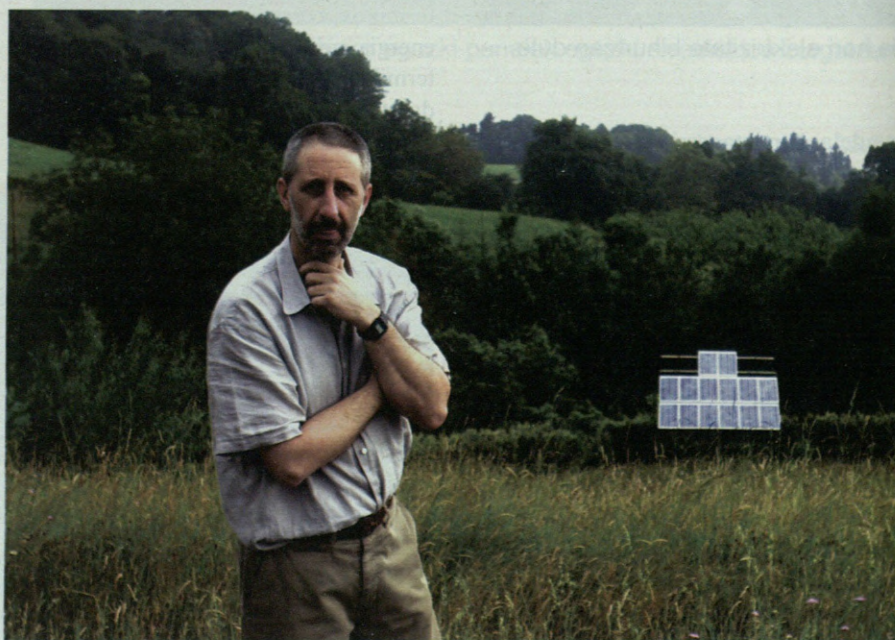
■ Donostiako Herri Ametsa ikastolak 1995etik du instalazio fotovoltaikoa.

ren guk kontsumitzen dugu, ez dago bitartekaririk. Normalean plakek ekoizten duten elektrizitatea korrante zuzenakoa da eta gero guk erabili ahal izateko 220 voltetako korrante alfernoa behar dugunez, bihurtu egiten da alfernora. Hainbat kasutan, argiztapen edo telekomunikazio kasuetan esaterako, igorgailuak eta errepikagailu sistemak prestatuta daude korrante zuzenarekin funtzionatzeko. Gainontzeko aplikazioek korrante alfernoarekin funtzionatzen dute. Instalazio fotovoltaiko autonomoak nekazal eremuetan egoten dira nagusiki, borda, baserri zein aterpetxeetan. Fernando Bengoetxeak jakinarazi digunez, "instalazio fotovoltaikoen merkatu naturala isolatutako elektrifikazioa da

energia termikoa fotovoltaikoa baino. Instalazio kostuak txikiagoak dira eta errendimenduak handiagoak dira". Instalazio fotovoltaikoa %50 garestiagoa da eta errendimendua %15 ingurukoa. Instalazio kostuei dagokienez, termikoaren kasuan metro koadroa 100.000 pezetan (4.000 libera) dagoela eta errendimendua %50 ingurukoa dela, adierazi digu Aldazabalek. ARGIAren kasua ez litzateke egokiena izango instalazio termikoa ezartzeko, ez baitu ur beroa larregi erabiltzen. Aldazabalen iritziz, "ARGIAk inbertsio etiko bat egin nahi baldin badu, sareari konektaturiko instalazio fotovoltaiko bat ipini behar luke".

Ekain taldeak eguzki energia fotovoltaikoan egiten du batez ere lan. Horrez gain, beste energia beriztagarriekin eta hezkuntzan jarduten dute. Bengoetxeak azaldu digunez, bi sistema daude instala-

■ Eguzki Indar enpresan egiten du lan Jokin Aldazabalek.

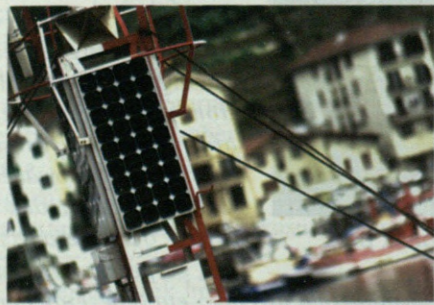
■ Eguzki energiaz baliatzen diren hainbat instalazio

INSTALAZIO TERMIKOA ETXEBIZITZA FAMILIABAKARRETAN.

Eguzki instalazio termikoaz baliatzen da irudian agertzen den Oiartzungo etxebizitza familiabakar hau. Sistema honen bitartez, ur sanitarioa eta berokun-tza bermatzen dira hein batean. Etxe berriek askotan energia sistema ezberdinak konbinatzen dituzte, elektrizitatea, gasa eta instalazio termikoa esaterako. Agian termikoak ez dituelako beti gure behar guztiak asetuko, eta bestelako iturriak edukitzea lagungarria delako eskasia garaietarako. Etxe berri batean, horrelako instalazio termiko batek ez du etxebizitzaren prezioa igotzen, %1 garestiagoa izango litzateke bakarrik eta dirua aurrezten lagun-tzen du, ingurugiroa zaintzen laguntzarekin batera. 4-6 metro koadroko instalazio batek batez besteko familia baten ur bero sanitario behararen %60-75a asetuko luke. Halako instalazioa ezartzeak 500.000-600.000 pezeta balio du.

■ Etxebizitza familiabakarra (Oiartzun).

■ Eguzki plaka (Pasaiko portua).

ARGIA LORTZEKO PLAKA FOTOVOLTAIKOAK. Eguzki instalazio fotovoltaiakoak oso egokiak dira sare elektrikoak urrun dagoen lekuetarako. Pasaiko portuan badira hainbat adibide. Askotan errentagarriagoa da eguzki plaka fotovoltaiakoak ezartzea itsasgaineko objekturen bat argiztatzeko, elektrizitate sarea urazpitik edo leku zailetatik pasatzea baino. Antzera gertatzen da bide seinaleen kasuan, sare elektrikoak errepideetara hurbiltzea baino errazagoa da eguzki plaka seinalearen goiko aldean jartzea. Gainera, kontuan hartu beharra dago eguzki energia energia berriztagarria dela eta ez duela elektrizitateak bezainbeste kutsadura sortzen. Euskal Autonomia Erkidegoan 350etik gora instalazio fotovoltaiako dago, horietako gehienak sistema autonomoak dira, ez daude sare elektrikoari konektatuak.

USURBILEKO KIROLDEGIA. 1999an jarri zuten instalazio termikoa martxan Usurbilen. Instalazioa finantzatu ahal izateko Madrilgo Gobernutik eta Energiaren Euskal Erakundetik (EEE) laguntzak jaso zituzten. Hamar bat urtetan amortizatuko dute 48 kW-ko potentziako instalazioa ipintzeko eginiko inbertsioa, baina gasoilaren prezioak gora egin duenez, badirudi lehenago emango diotela buelta. Kiroldegian ur bero ugari behar zen (igerileku klimatizatua, dutxetako ura) eta eguzki energia termikoaren alde egin zuten. Arrazoi ekologikoek ere izan zuten bere pisua. Kiroldegia abuztuan itxia izaten da, energia gehien ekoizten den sasoiaren hain zuzen. Etenaldi hori igerilekua hustu eta plaken bitartez lortutako ur beroarekin betetzeko baliatzen dute.

■ Instalazio termikoa kiroldegian.

■ Helburu didaktikoa du Ugarokoak.

UGARO HERRI ESKOLA. 2001eko otsailaz geroztik daude martxan plaka fotovoltaiakoak Legorretako eskolan. 10 plaka daude eta urteko kilowatt bat erdieste espe-ro dute. Kasu honetan, eguzki energiaren erabilpenak helburu didaktiko bat du. Duela hiru urtetik Ugaro herri eskola Europako ekoeskola kanpainan murgilduta dabil. Hiru urteko kanpaina honen baitan, aurtengoa energia jorrazteko urtea zen. Hori dela-eta energi berriztagarriak aukeratu zituzten, eta horien artean eguzki energia. Greenpeacek Eguzki Eskolen Sarea proiektua zuen, eguzki energia ustiatuko duen ikastetxe sarea osatzea helburu izanik, eta horri jarriki, sareari konektaturiko instalakuntza fotovoltai-koak ezarri zuten. Instalazioa ezartzeko arazorik handiena finantziarioa zen, instalazioak milioi eta erdi pezetako kostua zuen-eta. Hori ordaindu ahal izateko, Eredu enpresaren eta EEEren laguntza jaso zuen. Greenpeacearen proposamena plakak teilatuan ezartzea zen, baina beraiei komenigarriagoa iruditu zitzaizen eraikinaren aurrealdean jartzea, ikasleek prozesua ondo ikus zezaten. Oraindik ez dute lberdrolarekin kontratu-rik sinatu, elektrizitatearen trukeko dirua jasotzeko ●

■ Sare elektrikotik urruti dauden gunetan ezartzen dira instalazio fotovoltaikoak batik bat.

■ Iparraldea

Ipparaldean Frantziako ADEME agentzia arduratzen da baliabide energia mota ezberdinen inguruko informazioa emateaz. Berari esker jakin izan dugu Ipar Euskal Herrian jarri zen lehen instalazio fotovoltaikoa Larrañeko artzain borda batean izan zela. Sare elektrikotik zazpi kilometrotara zegoen eta elektrizitatea eta edateko ura ponpatzea lortu zen. Bigarren instalazioa Mendiben dago, sare elektrikotik lau kilometrotara. Instalaziook Akitaniako ADEME, Europako Batasunaren eta FACEren diru laguntzak jaso zituzten.

Akitaniako ADEMEk Hélios 2006 programa jarri du martxan, partikularrek eguzki energia termikoko instalazioak ezar ditzaten, ur sanitarioa eta berokuntza lortzeko. ADEME arabera, instalazio hauekin urteko beharren %50-70a asetuko litzateke ●

printzipioz. Garapen teknologikoarekin edo aplikazioaren garapenarekin beste urrats bat eman da, sareari konektaturiko instalazioa". Azken instalazio horren bitartez, eguzki energiak hirietan egin du sarrera.

Sareari konektaturiko instalazio fotovoltaikoak eraikinaren teilatu edo horma batean jartzen dira eta plakez osatutako instalazioak ekoizten duen elektrizitate guztia sarera doa, EAEren kasuan Iberdrolaren sare elektrikora. Kasu honetan ez dugu guk ekoiztutako elektrizitatea kontsumitzen, ekoizti egiten dugu soilik eta Iberdrolari ematen diogu. Guk Iberdrolaren bezero izaten jarraitzen dugu eta berak hornitutako gaitu elektrizitatearekin. Zenbakitan askoz gehiago dira isolatutako instalazioak sarera konektaturikoak baino. Dekretu berriarekin aszken hauek ugarituko direla uste da.

LEGEDIA. 1998an onartutako 2818 errege dekretuak sareari konektaturiko

plaka fotovoltaikoak ezar-
terakoan jarraitu beharre-
ko irizpideak zehaztu
zituen. 2000ko irailaren
29ean onartutako 1663/00
errege dekretuak, aldiz,
sararako konexioa nola
izan behar duen arautzen
du. Hala, legearen arabera
guk produzitzen dugun
kilowatt bakoitzeko Iber-
drolak 66 pezeta ordain-
duko dizkigu eta guk Iber-
drolari ordaintzen diogun
prezioa baxuagoa da: 14
pezeta kilowatt orduko.
Hori sekulako abantaila
da, baina errentagarria den
edo ez jakiteko instalazio-
aren prezioa izan behar da
kontuan. Bengoetxeak
esan digunez, "printzipioz
edonork instala dezake
sareari konektaturiko sis-
tema bat. Bost kilowattetik
gorako instalazioek ez
dituzte 66 pezeta jaso-
tzen, 66 pezeta horietatik

60 prima direlako eta 6 pezeta berez
kilowattaren prezioa. Bost kilowatteko
baino handiagoa bada 36 pezeta jasoko
da kilowatteko. Beraz, alde handia dago
batetik bestera". Hala ere, baldintza
batzuk bete behar dira
Iberdrolari elektrizita-
tea saltzeko, Jarduera
Ekonomikoen gaineko
zerga ordaintzea kasu-
rako.

Hainbat zalantza
argituta, ARGIAren
pabiloian eguzki
energiaren baliatzen zen
instalazio bat ezartze-
kotan, aukera bakarra
zegoen: sareari

□ Alemania, esatera- ko, eguzki energia gehien erabiltzen duen lurraldetakoa da, eta han ez dago hain klima berorik

konektaturiko instalazio fotovoltaikoa
ipini behar genuen. Hori dela eta, sos
kontuez hasi ginen hizketan. Bost kilo-
watteko instalazio bat jarritz gero, 50
metro koadroko azalera beharko genuke
gutxi gorabehera plakak ezartzeko. Beti
ere hegoaldera begira dagoen aldea
hautatuko genuke, horixe baita energiaren
baliatzeko alderik egokiena. Linea
horrek 5 kilowatteko gaitasuna izan
behar du. Baina 10 kilowatteko panelak
jarri nahiz gero, aukera badago. Hori

bai, ezin zaizkio 5 kilowatio baino gehiago entregatu sareari. Aurrekontuari dagokionez, Bengoetxeak zera esan digu: "Faktura gordina 8 milioi pezetatik gorakoa izango litzateke, BEZa, instalazioa eta guztia kontuan hartuta. Hortik subentzioen bitartez hiru milioi pezeta pasatxo lor daitezke". Normalean, inbertsio hori hamar urteko epean berreskuratuta daiteke, baina enpresa batentzat epe hori motzagoa da. Izan ere, BEZa ez du ordaindu behar, eta horrek bi urte laburtzen du epe hori. Guztia kontuan hartuta, 5 milioi pezeta inguruan geratuko litzateke inbertsioa. Sistemak 25 bat inguru iraungo lituzke eta instalazio termikoaren kasuan 20 bat urte.

Bateren batek honez gero pentsatuko zuen: baina gure klima egokia al da eguzki energiako instalazioak jartzeko? Ba hala da. Noski, klima eguzkituagoko beste zenbait lekuetan errentagarriagoa izango zaigu halako sistema bat ipintzea, baina Euskal Herrian ere funtziona dezake. Alemania esaterako energia iturri hau gehien erabiltzen duen lurraldetakoa da, eta han ez dago hain klima berorik.

EGUZKIA ETA KONTSUMOA. Eguzkiaren ahal den probetxurik handiena ateratzeko, haren norabidea eta urteko kontsumoaren grafikoa kontuan izan behar da. Neguan udan baino gehiago kontsumituko dugu eta energiaren baliatzen den sistema baten kurba justu kontrakoa da: neguan eguzki erradiazio gutxiago dugu udan baino. Eguzki energiako instalazio bat jartzen dugunean, eguzki erradiazio gehiago edo gutxiago dugu begiratu gabe, abenduan kontsumo

EGUZKI INSTALAZIOAK EAE-N

	Instalazio Fotovoltaikoak		Instalazio Termikoak	
	Kopurua	Potentzia (Wp)	Kopurua	Potentzia (m ²)
Araba	134	78.140	24	385
Bizkaia	104	99.396	46	1.717
Gipuzkoa	116	75.930	60	1.178
Denera	354	253.466	130	3.280

Iturria: Energiaren Euskal Erakundea (00/12/31)

DIRU LAGUNTZA JASOTAKO INSTALAZIOAK NAFARROAN

	Instalazio Fotovoltaikoak		Instalazio Termikoak	
	Kopurua *	Potentzia (Wp)	Kopurua	Potentzia (m ²)
1998	94	32.787	4	132
1999	75	21.704	16	398
2000	86	153.606	22	543,22

* Sistema mistoak (fotovoltaikoak eta eolikoa) kontuan hartu gabe

Iturria: Nafarroako Gobernua

mituko duguna bermatu behar digu. Udan beharrezkoa baino gehiago izango dugu

egokienak.

Esan beharrekoa da Euskal Herrian gehien ikusten diren instalazioak ez daudela eraikinean integratuta. Integrazioaren inguruan honakoa azaldu digu Eguzki Indar enpresan lan egiten duen Jokin Aldazabalek: "Gauza bera gertatzen da telebistako antena eta antena parabolikoekin, ez dira politak. Baina zerbitzu bat eskaintzen digutenez, onartu egiten ditugu. Haiei ez diegu eskatzen integratuta egotea, ohituta gaude. Instalazio hauei gainera integratuta egotea eskatzen diegu, eta hori ez da bidezkoa".

DIRU LAGUNTZAK.

Nafarroako Gobernuak zein Eusko Jaurlaritzak, azken hōnek Energiaren Euskal Erakundearen bitartez, hainbat programa dute energia berriztagarriak sustatzeko. Horien baitan, eguzki energiako instalazioak, fotovoltaikoak, nahiz termikoak, diruz laguntzen dituzte.

Energiaren Euskal Erakundek instalazioen prezioaren %40 inguruko diru laguntzak ematen ditu. Sarera konektaturiko insta-

■ Errepideetan ere ikus daitezke plaka fotovoltaikoak.

■ Barnamil proiektua

Bartzelonan Barnamil proiektua jarri zuen abian hainbat talde ekologista eta sindikatuk, bertako Udalaren eta hainbat erakunderen laguntzarekin: Barnamil delakoa. Helburua 2000 urterako ur beroa lortzeko 1.000 metro koadroko azalera eguzki plaka termikoaz betetzea zen. Izan ere, Bartzelonak aukera asko eskaintzen ditu energia iturri honetaz baliatzeko. Bartzelonako teilatuetara iristen den eguzki energia hiri osoan kontsumitzen den energia kopurua baino handiagoa da. Hirian teillatu eta terrazen 57 milioi metro koadro baino gehiago daude. Eguzki plaken 2 metro koadroko familia batentzako ur beroa ekoizten dute, eta urtean CO₂ tona erdia baino gehiago aurrezten dute.

Barnamilek etxebizitza blokeetan

eta etxebizitza familiabakarretan eguzki kolektoreak instalatzea sustatzen du. Gainera, bideragarritasun plan bat eta aurrekontu bat doan egitea eskaintzen die hiritarrei. Diru laguntzen eskaintzaz informatzeaz gain, mantenu kontratu bat eskaintzen die proiektuan parte hartzen dutenei.

Halaber, Barnamil-ek hitzaldiak antolatzen ditu auzo, eskola eta lantokietan hirietako eguzki ustiaketa sistemen berri emateko.

Bartzelonan indarrean den normatibak zera dio: etxe bloke batean egunean 2.000 litro ur bero baino gehiago kontsumitzen badira, eraikin horretako bizilagunak eguzki energiaren bideragarritasun plan bat egitera behartuta daude. Ez daude instalazioa egitera behartuta, baina bai aukera aztertzea. Eta diotenez, merezi du ●

lazio fotovoltaikoen kasuan, oster, diru laguntza %30ekoa izan ohi da. Nafarroako Gobernuak ere instalazio bat ezartzen duen pertsonaren inbertsioaren %40 laguntzen du diruz. Gainera, laguntza fiskalak ere ematen ditu.

Energiaren Euskal Erakundearen ara-

bera, Euskal Autonomia Erkidegoan 354 instalazio fotovoltaiko daude, sareari konektaturiko instalazioak naiz instalazio autonomoak edo isolatutakoak batuta. Instalazio termikoei dagokienez, 130 da EEEK emandako kopurua.

Nafarroaren kasuan, ez dago datu oro-

korrik. 1998 eta 2000 urte artean 255 instalazio fotovoltaiko lagundu zituen diruz Gobernuak. Eguzki termikoen instalazioak, aldiz, 42 izan ziren epe horretan.

BALANTZEA. Ikusitakoaren arabera, esan dezakegu eguzki energiako instalakuntzak merkatu baino, erakundeek diru lagundu dituztela, eurak sustatzearen. Merkatzearen kontu hori, ordea, erlatiboa da. Eguzki energiak ez baitu hondakin gehiegi sortzen energia iturri zabalduenean (petrolio, argindarra, energia nuklearra), alderatuz gero. Argindarra eguzki energiarekin alderatuz gero, merkea da baina argi izan behar dugu guk ordaintzen dugun prezioa ez dela koste osoarena, ekoizpenarena baizik. Gasoilaren kasuan, erabiltzaileak instalazioa, gasoila bera eta mantentze lanak ordaindu behar dira. Horrez gain, CO₂aren emisioak ordaindu behar dira, eguzki instalazio termikoekin, aldiz, ez dago CO₂ emisiorik. Beraz, kirol-degi edo igerileku bati, halako instalazio bat ezartzea errentagarriagoa zaio, epe luzera bada ere.

ARGIaren kasuan, eguzki instalazio fotovoltaiko bat ezartzea epe luzera (hamar bat urte) eginiko inbertsioa litza-teke. Bost milioi pezetako inbertsioa egitea eskatuko lioke, baina, jakina, horretarako, milioi horiek soberan izan behar lituzke! Eragiketa egina dago jada, orain kontuak ateratzeko garaia da. Horrek behintzat merezi du! ●

Bizkaian, Oiz mendiko magalean, Munitibar, Aulesti, Gizaburuagā, Amoroto eta Mendexaren arteko harreman bereziaren emaitza dugu Lea Ibarako Mankomunitatea. Ibarra ezagutarazteko intentzioz CD-ROMa, webgunea eta enpresentzako katalogoa argitaratu dute.

BOST HERRI OIZ MENDITIK KANTAUURIRAINO

MIKEL MARTINEZ

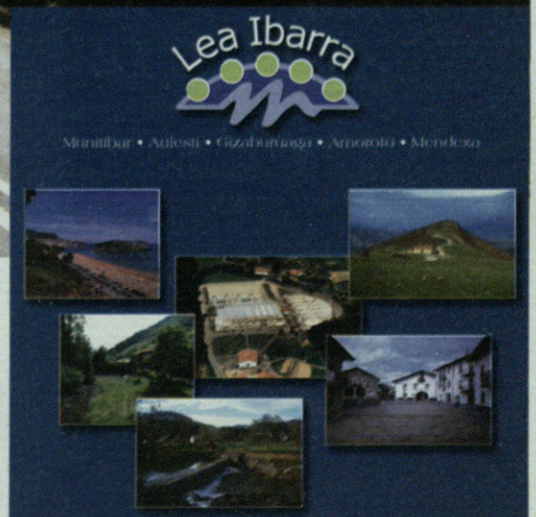
■ Bost herriak ezagutarazteko CD-ROMa (eskuinean azala) eta www.leaibarra.com webgunea aurkeztu berri dituzte.

Gernika, Durango, Markina eta Lekeitio herriek mapan sortzen duten erronboaren bihotzean, Bizkairik eta Euskal Herririk euskaldunenean, Lea ibaiaren urek bizitza sortzen jarraitzen dute. Jaiotzen den Oiz mendiko magaletik Kantauri itsasoraino, iparrerako bidean igarotzen dituen nekazal kutsuko herrien nortasun komuna eraikitzen jarraitzen du. Ezaugarri geografiko eta sozio-ekonomiko komunak dituzte, bai, eta euren harre-

man estuaren emaitza nagusieta-ko bat Lea Ibarreko Udal Mankomunitatea dugu, Munitibar, Aulesti, Gizaburuaga,

■ **Leako herritarrak betidanik beren premiak asetzeko gai izan dira eta nahiz eta urte latzak igaro, orain bizitza kalitatea hobetzea lortu dute**

Amoroto eta Mendexa herritxoak biltzen dituen; berez, Leak Lekeitio eta Ipazter ere ukitzen ditu, baina bertako errealitateak ezberdinak direnez ez dira mankomunitatearen partaide. Zonalde hau Bizkaia osoko ezezagunenetakoa izan da orain arte, -baita gutxien populatuenetakoa ere, herrialdeko lurraldearen

%3,2an biztanle guztien %1,7 soilik bizi baitira- baina Mankomunitatearen helburuetako bat egoera horri buelta ematea da, eta horretarako zonaldea ezagutarazteko CD-ROM bat editatu du. Bertan bost udalerrri hauetaz eta ingurukoetaz denetariko hainbat datu zehatz eta interesgarri aurki daitezke, hala nola, kokapena eta ezaugarri geografikoak, populazioa, klima, fauna eta landaredia, historia...; azken finean, Lea ibarrari buruzko datu-base ezin zehatzagoa osatu

■ Aulesti herriko ikuspegi menditsu bat.

■ Gizaburuagako eliza.

dute, bailara hau gero eta ezagun eta erakargarriagoa bihurtu asmoz.

BAILARA EZEZAGUN BATEN FISONOMIA. Mintzagai dugun lurralde menditsu honek 76,3 km² betetzen ditu Bizkaiko Lea-Artibai eskualdean eta bere populazio osoa ez da 2.000 pertsonara iristen, horietatik asko erdigune txikitian baino baserrietan bizi direlarik, barreiatu-rik aurkituko ditugun auzune ugarietan zehar.

Beraz, bertako klima epel (batez beste 14° urtean) eta euritsuak (181 egun euritsu urtean) lagundurik, historian zehar bertakoen zeregin nagusia laborantza eta basogintza izan da. Azken honen eraginez adibidez, lehen harizti zabalak zirenak gaur egun Intsigni pinuz beterik ikusten ditugu eta, errentagarritasun azkarraren izenean,

hauek jadanik ibar osoko zuhaitz guztien %76 suposatzen dute (4.444 hektarea osorik), pagadiak adibidez 13 hektarea besterik ez diren bitartean.

Pinuek ez dute, hala ere, bertakoen-tzat baliabide ekonomiko nahikoa ekarri, eta nekazal zonalde askotan gertatu beza-

■ Okamikako industrialdea 1984an sortu zen eta 30 bat enpresa eta 400 lanpostutik gora sortzea lortu du gaur egun arte

la Lea ibarrak XX. mendean bere biztanleriaren erdia baino gehiago galdu zuen (3.960 biztanle 1900ean, 1.900 biztanle 1999an), nahiz eta azken urteetan kopurua bere horretan mantentzea lortu duten. Garai berean ondoko Lekeitioren bilakera ikusiz gero (3.944 biztanle 1900ean, 7.466 biztanle 1999an) argi dago joanda-

ko asko lan aukera gehiago eskaintzen zituzten inguruko herrietara mugitu zirela, baina herri hauen eragile nagusietako bat izan den emigrazioa ez da soilik horretan geratu. 1970-75 artekoak urte beltzak izan ziren leatarrentzat: lan aukerarik ez, garraio egokirik ez, etxebizitza urritasuna, ume gutxi eta eskolak mantentzeko arazoak medio askok inguruko industriguneetara joan beharra izan zuten. Zorionez, gauzak aldatu egin dira eta gaur egungo bertako

migrazio bakarrak baseritik erdigunera edo alderantziz eginikoak dira. Izan ere, ondoko Markinako Ikastetxeak eskaintzen dituen ikasketa profesional eta teknikoei esker eta bailaran bertan abian jarri duten Okamikako Industrialdearen laguntzaz, leatarrek oso bestelako egoera bizi dute gaur egun.

■ Munitibar herriko zenbait haur jolasean.

■ Mendexa da Lea ibarran kosta duen herri bakarra.

■ Juan Tomas Eiguren, Lea Ibarako mankomunitateko arduraduna
"Industrian zein turismoan badugu zer erakutsi"

Juan Tomas Eiguren, Lea Ibarako Mankomunitateko arduradunak, mankomunitate hori osatzen dutenek egiten ari diren ahaleginen, dituzten asmoen eta ideien inguruan hitz egin digu.

■ **Nola eta zein helbururekin kaleratu duzue Lea Ibararri buruzko CD-ROM hau?**

Bost herriok garatzeko egin genuen plangintza-txostean, besteak beste, hainbat azpiegituren falta ageri zen (egoera negargarrian jarraitzen duen errepidea esaterako), baina baita bailara hau Bizkaian bertan -eta zer esanik ez Euskal Herrian- oso ezezaguna zela, hau da, bere errealitatea ezagutarazteko eta kanporatzeko premia handia genuela. Horrela, Okamika Industrialdean garatu dugun enpresa berrien mintegia promozionatu nahi izan dugu, enpresa-ideiak dituen jendeak ekimen horiek non garatu (alokairu txiki baten truk) badituela ikus dezan.

■ **Baina industrialdea promozionatzeaz gain beste arlo batzuk ere jorratu dituzue.**

Bai, zeren txosten horretan agertzen diren hainbat datu eta irudi bildu ostean, zergatik ez bailara bere osotasunean ezagutarazi, bere bizimodua, azpiegiturak, erakarpen turistikoak

eta abar? Hemen badago non lan egin, zer ikusi eta zertaz gozatu, eta horregatik promozio-kanpaina bati ekin diogu: Euskal Herrian zein hemendik kanpo, bai bertoko jendeari edo joan behar izan duten leatarrei begira, industrialdea gara dezaketen enpresari edo eskola teknikoei begira, edota Leako turismoa bultzatu dezaketen eragileei zuzendua. Horren emaitzak? Enpresarientzako industria-katalogoak, lau hizkuntzatan dagoen CD-ROM edo entziklopedia zehatz eta interaktibo hau eta honekin lotzeko aukera emango duen webgunea besteak beste.

■ **Nola ikusten duzu Lea Ibararren oraina eta etorkizuna egindako lan guzti honen ondoren?**

Bost herri txikitaz ari gara, kolore politiko ezberdinak dituzten baina egoera orokorraren ikuspegi berbera duten bost herritaz, eta denon arteko elkarlana eta batasuna oso garrantzitsuak izan dira gauzak aurrera eramateko, hau da, orain elkarrekin burutzen ditugun zerbitzuak eta industrialdea bera abian jartzeko. Gainera, lan gogor eta harreman estu horren ondorioz populazioaren beherakada geratzea lortu dugu, jaiotzak eta eskolak adibidez mantendu egiten dira eta langileei ez zaie lanik falta, beraz itxaropentsu gara ●

Pasa den mendeko arazoak izan baino lehen, Leako herritarrak betidanik bere premiak asetzeko gai izan zirela esan liteke, bertako gizarte nekazariak beharrezko zituen elementu oro (tresneria, jantziak, oinetakoak...) egiteaz norbera arduratzen baitzen; horrela, 1850 arte inguruan ez zen ia artisautza edo merkataritzarik ezagutzen, eta industriaren eragina burdinola eta errota (ugariagoak, garia eta artoa eho behar zuten neurrian) batzuetara mugatzen zen; gaizki komunikatua zegoen bai-

lara honetan gizarte mota ere nahikoa itxia zen, botere politiko-ekonomiko osoa kontrolatzen zuten leinu-sendi gutxi batzuek

■ **Lea ibarrako populazio osoa ez da 2.000 pertsonara iristen eta bertako biztanleak urtetan laborantzan eta basogintzan aritu dira**

eta hauen maizter aritzen ziren beste guztiek osatua, menpetasun harreman gero eta okerrago batean (uztaren eta jaunen menpe erabat). Gizarte egoerak jadanik ez

du zerikusirik antzinakoarekin, jakina, baina jarraitzen duena leatarrek beren arazoak beraiek konpontzearen aldeko jarrera da, eta horren adibide nagusia dugu gaur egun 1983an sortutako Lea Ibarreko Udal Mankomunitatea. Horrek bertan bildutako udalerri bakoitzaren

hainbat gastu murriztea ahalbidetu du, baina hori baino garrantzitsuagoa dena, balararen hondoratze isila gaingitu ahal izatea ekarri du, Okamika Industrialdea

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde hizkuntzen urte europarrean

Bizkaiko Foru Aldundia Kultura Sela

Diputación Foral de Bizkaia Departamento de Cultura

■ Mankomunitatearen lorpen nagusienetakoa den industrialdea eta konpondu premia duen errepidea.

bezalako ezinbesteko ekimenak aurrera eramateko gai izanez.

OKAMIKAKO MIRARIA. Mankomunitatearen hastapenak 70eko hamarkada ilunean bilatu behar dira, hainbat gazte orduko emigrazioaren aurrean herri txikien bizitza eredua aldarrikatzeari ekin ziotenean, bat-bateko mugimendu dinamiko indartsu bati hasiera emanez. Hortik aurrera, gero eta baztertuago eta inkomunikatuago zeuden udalerrien ordezkariak batu eta mahai-inguru, kultur aste eta abarren laguntzaz arazoak zehaztu, egoera analizatu eta lehen proposamen zehatzak mahai gainean jarri zituzten, Mankomunitatea bera sortzea (1979an udalen koordinakundea) edota azpiegitura industrialen beharra esaterako. Hortik aurrera hainbat ekimen aurrera atera dute, hala nola, ongizate zerbitzua (1985), udalen kontabilitate zerbitzua (1986-87), ur lohien estolderi zerbitzua (1988), zerbitzu enpresa baten sorrera (1989), pobrezia egitasmoa (1990), etxebizitza eta garraio zerbitzuak (1993), Bizkaibus linea bertatik igarotzea (1996), enpresa-proiektu berrien mintegia (1999) edota bailara osoaren promozio kanpaina bideratzeko oinarriak (2000).

Dena den, bada beste guztien gainetik gailentzen den eta berez mankomunitatearen hasierako helburu nagusia zen lorpenera: Okamikako Industrialdea. 1984an sortua, dagoeneko ekimen honek 30 bat enpresa eta 400 lanpostutik gora sortzea

lortu du, bailara osoari bizitza berria emanez. Industrialdea berez Gizaburuagako lurretan dago, baina udal honek zergen bidez jasotzen duen diruaren %40 mankomunitatearen esku geratzen da, enpresa berrientzako dirulaguntzetan erabiltzeko. Gainera, mankomunitateak sortutako Legamin mintegi industrialaz gain, aipatzekoa da ekimen garrantzitsu honetan Markinako Udalak, bertako Eskola Teknikoak edota Lea Ibarreko Udal Mankomunitateak luzatutako laguntza, Azaro Fundazioaren bitartez ekimen berriak sortzeko eta egungoak garatzeko laguntza alegia. Bestalde, hortxe dago Bizkaiko Diputazioarekin, BBKrekin edota EUDELekin

lanpostuak sortzeko Behargintza hitzarmena ere. Honek guztiak bertako bizi-modua hobetzeko helburua du, eta hein handi batean lortzen ari dela ematen du: besteak beste, bailarako errepideak hobetu dira, telebista eta telefono estaldura handitu eta hobetu da, saneamendua sarea bideratu da...

Datu esanguratsu bat aipatzearren, duela 30 urte lan ezak bailara osoa jendez hustutzearen mehatxupean jartzen bazuen, gaur egun, eta INEMek 1999an eskaintako datuen arabera, Lea ibarri osoan 19 besterik ez dira lanik ez duten pertsonak, hamar emakume eta bederatzi gizonezko. Beste alde batetik, lanean ari diren pertsonen artean, gehienek zerbitzuetan egiten dute lan (%43,5) eta gutxienek eraikuntzan (%9,1); industrian (burdinola, kartoia, grafikagintza, burdingaiak...) hiru leatarretik bat ari da eta, azkenik, antzina ogibide nagusia zen nekazaritzan bakarrik %13,6k jarraitzen du.

Bailarak oraindik zenbait hutsune ageri ditu ekonomikoki, hala nola erosketak egitera inguruko herrietara joan behar izaten

dela, baina orokorrean Lea ibarrak iraultza handia ezagutu duela esan genezake, hau da, bere etorkizuna inoiz baino argiago ikustea, baina aldi berean bere izaera eta nortasuna gordetzea ahalbidetu izan dion bilakaera sakona alegia. Orain leatarrek euskal herritar eta kanpotar guztiak beren berpizkundearen lekuko izatera gonbidatu nahi dituzte, bide batez turismoaz baliatuz bertako bazter lasai eta ederretaz goza dezaten.

♦ IOSU ETXANIZ

LAN-JARDUEREN BANAKETA LEA IBARRAN

Nekazaritza	%13,6
Industria	%33,8
Eraikuntza	%9,1
Zerbitzuak	%43,5
Langabezia	%5,95 (Inem 1999)

Iturria: EUSTAT 1996

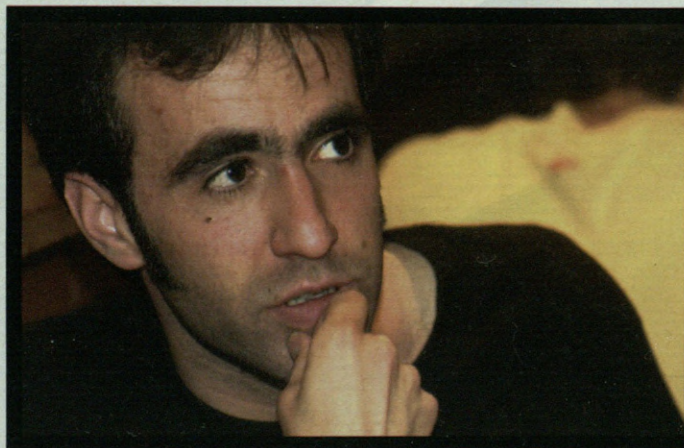
LEA IBARRAKO BIZTANLERIA ETA AZALERA

Herria	Azalera	Biztanleak	Dentsitatea	Euskaldunak
Munitibar	24,5 km ²	397	16,2 b/km ²	%97
Aulesti	25,2 km ²	658	26,1 b/km ²	%96
Gizaburuaga	6,3 km ²	136	21,9 b/km ²	%99
Amoroto	13,4 km ²	374	28,0 b/km ²	%98
Mendexa	6,9 km ²	338	49,0 b/km ²	%92
Lea Ibarra	76,3 km ²	1.903	25,0 b/km ²	%96
Lea-Artibai	205,8 km ²	26.683	129,6 b/km ²	%87
Bizkaia	2.384 km ²	1.140.026	514,2 b/km ²	%24

A photograph of a man, Harkaitz Cano, leaning against a stone wall. He is wearing a black t-shirt with a small graphic on the chest and dark trousers. In the background, there is a wall with graffiti that reads "GAZERIA", "URRER", "17-18", "CORROK", and "GUNA". Two other people are visible in the background, one in a yellow shirt and another in a plaid skirt.

Harkaitz Cano

**“Idaztea da
munduan
egoteko
nire era”**

P E R F I L A

Literaturarekin zita bat genuen, eta zita literarioak medio Harkaitzek bere idazle kuttunenak gonbidatu ditu gurekin kafea hartzera. Absurdua bizio, musikaren maitale, egiazko pasioa lerro artean ezkututzen denak sortarazten dio.

Poeta bat New Yorken, euripean dantzari "funky chicken" totala. Euskaldun bat Madrilen, "zezen brabo" kastako literato espainolentzat ezezaguna, ulergaitza eta beraz idazlea ez beste dena. Bere bizitza "Canokeria" bat da (zer besterik izan daiteke?)

Testuak: Estitxu Eizagirre /
Ixiar Eizagirre
Argazkiak: Alberto Elozegi

Artista bakoitzak omen du bere hasieraren gezur prefabrikatua, mitoa. Zein da zurea?

Ni 7-8 urterekin hasi nintzen idazten, eta liburuak oparitzen nituen. Senideren baten urtebetetzea zenean, folio bat hartu, tolestu, eta marrazki bat egiten nuen aurreko aldean. Barruko aldeetan ipuin bat idazten nion eta hori zen nire oparia.

BBBko lehen mailan Lasartetik Donostiara etorri nintzen bizitzera. Ostiraleroko irakurriarazten ziguten erdarazko idazlan bat gelan. Lehen astean ni atera ninduten irakurtzera. "Recuerdos de un viejo trompetista" zen nire idazlana. Oso esperientzia berezia izan zen niretzat. Beti izan naiz oso isila eta lotsatia. Ez nuen inor ezagutzen, eta irakurri nuenean ikaskide denak txaloka hasi ziren. Beharbada momentu horretan hartu nuen idazle kontzientzia.

Beste batean nire artikulua bat azaldu zen "Euskaldunon Egunkaria"n, eta "Harkaitz Cano idazlea" jarri zuten. Artean ez nuen libururik idatzi, ez ezer. Aitak egunkaria hartu eta esan zidan "a, orduan idazlea haiz?". Tira, bada agian bai.

Mila istorio kontatu ditzakezu, baina ezin dezakezu esan noiz egin zinen idazle. Besteek esaten dizutenean, edo zu eroso sentitzen zarenean... Azkenean, zure gotorlekua egiten duzu, eta hor barruan zu zara eta kito. Horrek ematen du bizitzeko lasaitasuna.

■ **Idazle gazte batzuek Lubaki banda sortu zutenen. Zertarako?**

Xabier Mendigurenen artikulua bat azaldu zen ARGIA-n, "64ko uztia" izenburuarekin. Bertan aipatzen zen belar-naldi horretako idazle asko zegoela, baina hortik behera ez zetorrela idazle gazterik, beraz, katea eten ote zen edo, zirikatuz. Ez dakit horren erantzuna izan zen, baina denboran kointziditu zuen behintzat. Guk ere manifesto agribio xamarra idatzi genuen, zirikatzaile bueltan zirikatuz... Pott bandaren oroitzapena ere bagenuen, oroitzapena baino gehiago mitifikazioa, guk ez baikenuen ezagutu. Urruzuno lehiaketan jende dezente ezagutu genuen elkar eta hortik sortu zen 14 laguneko taldea. "Jendea ez badator literaturara, gu joango gara jendearengana", hori zen filosofia. Tabernetan musikaz lagunduta, eta

esperimentatuz hasi ginen poesia emaldiak egiten. Niretzat garrantzitsuena izan zen hor ikasi genuela jende aurrean zerk funtzionatzten duen eta zerk ez. Oso termometro beharrezkoa da hori. Sarri poema bat ona izan daiteke, baina ez du funtzionatzen, eta zergatia bilatzea garrantzitsua da.

■ Zu oso metodikoa zara. Nola lantzen duzu idazkera?

Hasteko irakurritz. Dena irakurtzen dut, baita metroko txartelak ere. Gure bizitzak nahiko aspergarriak dira. Kontzentrazio eremu batean pasa badituzu sei hilabete, nahiz eta zure bizitzan ez ezer irakurri, ziur asko liburu on bat idatzi dezakezu. Zorionez gu ez gara egon itxitura zelaietan. Beraz, irakurle obsesiboa izan behar duzu. Bestalde, piloto automatikoa jarrita ibili behar duzu egun osoan. Larunbata gauetan lagunek gertatu zaizkien gauzak kontatzen dizkidatenean sarri esaten diet "hor zutabe bat dago", edo "hor poema bat dago"... "Joe, hi beti etekinā ateratzen!" esaten didate. Baina hilabete batean hamar zutabe eta auskalo zenbat gauza idatzi behar dituzunean, beti zaude zutabe galduaren bila. Idazleak behar du obsesio puntu hori, gaixotasunera iritsi gabe, noski.

■ Egiturretan nahastera jotzen duzu, bigarren buelta baten bila. Hori ere metodoz egiten duzu horrela?

Nik lehendabizi bukaera idazten dut. Gero hasierara itzuli, eta dena idazten dudanean berriro bukaera aldatzen dut. Normalean bukerak balio dit hasieratik hasteko baina gero istorioaren garapenak beste bukaera bat ematen dit. "Pasaia Blues" liburua bera ere nahiko pentsatuta eraman nuen hemendik. New Yorken idatzi nuen eta konturatzen naiz liburu horretan New York aipatzen ez badut ere, beste edonon idatzi izan banu oso ezberdina izango litzatekeela. Nahiz eta istorioa aurretik oso ondo pentsatuta eduki, momentuan gertatzen zaizkizun gauzek, irakurri eta entzuten dituzunek, bizi dituzunek... eragina dute idazten duzun horretan. Niretzat hori da literaturak duen gauzarik politenetakoa, ez zaudela isolatuta.

■ Besteren erreferentzia asko darabilzu. Non dago plagio eta erreferentzien

BIZITZAREN PASARTEA

Liburu denak dira bereziak, baina lehen liburuko zirrara ez da errepikatzen. UBI ikasten ari nintzela sekulako peregrinajea egin nuen, argitaletxe guztietara gutuna bidaliz... Gorka Arresek borts egin zidan, Susakoak. "Elurra" tabernan geratu ginen. Poemarioarekin etorri zen eta "liburu hau ez diagu argitaratuko" esan zidan. Hartu liburua eta poemiaz poema txikitu zidan: "hemen ideia on bat dago baina honek ez du ezertarako balio, zeren...", "hemen abusatzen duk adjektiboaz...". Sekulakoak bota zizkidan, eta ni jada lur jota nengoenean, hirugarren garagardoa edanda eta isil isilik, esan zidan "baina bueno, idatzi ezak hau baino liburu hobea eta argitaratuko diagu". Eskertzen dut kritika hori egin izana. Gainera konfiantza eman zidan, hori baino hobeto egin nezakeela esanaz.

Liburuak atera zirenean Susara joan nintzen ale batzuren bila, lagun artean banatzeko. Eskutan hartu nituenean, estropezu egin eta hoge liburuak erori zitzaizkidan, lurrean barreiatuz. Seinale ona, esan nuen, bizirik daudelako da hori.

arteko muga?

Nik uste dena dela plagioa, eta esaldi ezagunak dioenez, plagioa ez dena tradizioa da. Idazten hasten zaren hasierako garaitan, zure obsesioa da zerbait originala idaztea. Baina dena idatzita dago, gutxi gora-behera. Egiptoko piramidean 10.000 urte baino zaharragoa den iskripzio bat aurkitu omen zuten, Faraoiaren eskribau batena. Bere esaldia zen "lastima garai honetan jaio izana, dagoeneko

dena idatzita baitago". Arrazoi zeukan, baina pentsa zenbat idatzi den geroztik!

Guri bertsioen garaia bizitzea tokatu zaigu. Musika entzun besterik ez dago. Denak dira bertsioak, edo bestela, egiten diren kantu berriek gogora ekartzen digute orain hamar urteko beste talde bat.

Gure lagun batek ez du ezer irakurtzen inoren eraginik izan nahi ez duelako. Baina bere ipuin bat irakurri eta esaten diote "hau Kavafis-en antzerakoa da", nahiz eta berak irakurria ez izan. Beraz, hobe da dena irakurtzea ezer ez irakurtzea baino. Plagioa beharrean, nik horri sorkuntza induzitua deitzen diot.

■ Zer da "sorkuntza induzitua"ren kontu hori?

Hori asko egiten nuen ingelesez irakurtzean. Ez nuen hizkuntza ongi menperatzen, eta ulertzen ez nituen hitzek zer esan nahi ote zuten imajinatuz jarraitzen nuen irakurtzen. Baina imajinatu duzuna beti ez da egiten idatzita dagoena. Ipuin paralelo bat sortzen

BERE HITZETAN

"Niretzat pertsonaiek aurpegi zehatz bat dute. Aurpegi ezagun bat izan ezean ezin baitut idatzi, ezin dut hitzik jarri haien ahotan."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-11-25

"Teoria bat dago, zeinen arabera idazlea beti liburu bera egiten ari den. Nik uste dut idazlea "mapa mundi" berdina osatzen ari dela. Liburua diferentea da baina obra bakoitza "mapa mundi" horretako herrialde bat da."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-11-25

"New York pilak kargatzeko oso aproposa izan da. Metroan sartu, azken geltokiraino joan, han dagoena ikusi eta ibilbide horretan bi ipuin idazteko adina material topatzen duzu."

Euskaldunon Egunkaria, 1999-11-25

"Aspaldi honetan klase politikoa hitz elkarketa inteligentzia militarra elkarketaren pare izateko zorian dago. Bateriaezina. Edo klasea duzu, edo politikaria zara. Armani for lehendakari?"

Euskaldunon Egunkaria, 2001-03-25

"Ez zait sekula ahaztuko Principal antzokian bisen garaia heldurik publiko artetik 'jo ezak bat betikoal' exijitu zuen entzulearen oihua eta ohol gainean zegoen kantariaren irribarre etsia. Hau musika da, aixkidea, donut bat nahi duenak altxa dezala hatz erakuslea".

Euskaldunon Egunkaria, 2001-02-04

"Liburuak baino disko gehiago erosten ditut eta denetatik gainera".

Euskaldunon Egunkaria, 1999-11-25

CURRICULUM

- **Jaio:** Lasarten, 1975ean.
- **Bizi:** Donostian.
- **Zuzenbidean lizentziatua.**
- **Literatura:** Poesia: "*Kea behelainopean bezala*" (1994); "*Norbait dabil sute-eskaileran*". Eleberriak: "*Beluna Jazz*" (1996); "*Pasaia Blues*" (1999). Ipuinak: "*Radiobiografiak*" (1995); "*Telefono kaiolatua*" (1997); "*Bizkarrean tatuaturiko mapak*" (1998). Narrazioa: "*Pauloven txakurak*" (1994); "*Piano gainean gosaltzen*" (2000).
- **Bestelako lanak:** Egunkari eta irratietan hainbat kolaborazio egiteaz gain, "*Adarbaka*" film laburraren gidoia idatzi zuen Koldo Almandozekin batera. Egun "*Hasiberriak*" teleaileko elkarrizketen koordinatzailea da.
- **Sariak:** Urruzuno lehiaketa irabazi zuen 3 urtetan. "*Jainkoa sute-eskilaran behera*" lanak "*Joseba Jaka II. Beka*" jaso zuen poesian (1999an).

ari zara. Bukaerara iritsi, eta "a! Ez zen hau, beste zerbait esan nahi zuen", pentsatzen duzu, baina agian bururatu zaizuna ere ez zen txarragoa. Eta zerorrek idazten duzu. Film bat ikusten ari zarenean ere, pentsatzen duzu, nik horrela bukatuko nuke eta pertsonaia honi hau egingo nioke... Filma ez da horrela bukatzen, baina zuk zure erara idazten duzu gero.

■ **Ez al duzu beldurrik, zure liburua irakurtzen dutenek ere ez dutela zuk idatzi duzuna ulertzen?**

Liburua bukatzen duzunean, zuk bota duzu zure botila itsasora, eta bueltan etorritzen bada botilaren bat, erantzunen bat, hobe. Baina zuk zurea egin duzu. Ni ez naiz erantzule irakurleak nire liburuaz egiten duen interpretazioaz. Interpretazio horrek balio du, eta beretzat liburu horrek hori esan nahi du.

Bitxia da sarri gertatzen dena: zuk irakurtzen dituzun liburuetan batzuetan geratzen zara esaldi edo pasarte batekin, eta handik urte batzuetara liburura itzultzen zara esaldi edo pasarte horren bila... Zuk esaldi edo pasarte hori buruz dakizu, eta liburu osoa goitik behera miatu eta ez dago! Dago bat antzerakoa dena, edo agian ezta antzerakoa ere. Hori ere oso polita da. Zuk beste zerbait atera duzu liburutik, hor ez dagoena baina zuri balio dizuna.

■ **Ez duzu idazle eskolen faltarik nabari?**

EEBBetan idazle tailerrak oso ongi

ikusita daude. Idazle handi asko atera dira tailer horietatik: Truman Capote, esaterako. Hemen ez dago tradizioz, are gehiago, gaizki ikusita daude. Hemengo ikuspuntutik, idazteko tailerrak maila ematen ez duen jendearentzat dira, denbora pasatzeko.

Niretzat idaztea ofizioa da. Ez dut sinesten jaiotzatiko kontuetan, baina nik sinesten dut jatorrizko pasioan. Badago jatorrizko pasio bat musikarako, bertotarako, literaturarako... Gustatzea edo zale-tu izatea gauza bat da, eta jatorrizko pasioa bestea. Jatorrizko pasioa baduzu,

beste gauza asko baztertuko dituzu horregatik, eta azkenean lortuko duzu hori ongi egitea. Baina horrek ez du esan nahi markatik

"Nire burutik eskura gero eta distantzia txikiagoa dago"

kanpokoa izango zarenik.

■ **Gaztea izanagatik zuk idazle kontzientzia erabatekoa duzu...**

Munduan egoteko nire era hori da. Esan beharreko gauzak idatziz esatea gustatzen zait. New Yorketik hona etorri aurretik nire buruari eskutitz bat bidali nion. New Yorkeko Harkaitz Canok eskutitz bat bidaltzen zion Donostiako Harkaitz Canori. Banekien bi pertsona ezberdin zirela, eta nire buruari gogorarazi nahi nion nola sentitzen nintzen New Yorken eta zer ikasi nuen. Kartazal horretan sartu nuen baita ere "Pasaia Blues" liburuaren disketea, hegazkina erortzen bazen ere, liburuak galdu ez zedin. Gainera diskete horren kopia eman nion beste hegazkin batean zetorren lagun bati.

Derrigorrez, liburua salbatuko zen.

■ **Lotsatia zarela diozu. Zure burua autozentsuratzen duzu?**

Gero eta gutxiago. Beti dago autozentsura. Bestalde, zure burutik eskura beti galtzen da zerbait. Idazten duzuna eta buruan duzuna ez dira gauza bera. Autozentsurak zerikusia du horretan, baina baita ofizioa ez menperatzeak ere. Politeina da ikustea urteen poderioz burutik eskura gero eta distantzia txikiagoa dagoela. Aspaldiko testuak irakurrita badakit zer esan nahi nuen, baina ez dut behar bezain ongi edo zehatz kontatzen.

■ **Idazkera aldetik zertan da ezberdina hasierako Cano eta oraingoa?**

Lehenengo liburuan nahi nuena egin nuen, nekien moduan. Canokeria denak sartu nituen. Jendeak esaten dizu, "zer estilo itxia duzun, oso mundu pertsonala daukak, ez diat ezer ulertu..." Horrek bideratzen zaitu irakurlearengan gehiago pentsatzera. Ohartzen naiz lehen liburua idazterakoan oso libre sentitzen nuela nire burua. Ez punturik eta ez komarik, puntuazio zeinurik gabekoa zen. Orain hobeto idazten dut, baina aske sentitzea galdu dut, neurri batean behintzat.

■ **Irakurleengatik duzu orain idazkera irakurterrazagoa?**

Errezeloa sortzen dit egun liburu irakurterrazetarako dagoen joerak. Baita "liburu irakurterraz honetan..." dioten erreseinek ere. Oso fama ona dute, baina hor tranpa bat dago: gauza bat da idazkera erraza eta bestea irakurterraza. Idazkera erraza lortzea da hain zuzen gauzarik zailena. Zuk esan nahi duzun guztia erraz ulertzeko eran idaztea baita idazkera erraza. Irakurri eta esango duzuna arraioa! Zer ari den botatzen azpitik! Badirudi ez dela ezer gertatzen, baina

izoztutako ibai bat da eta azpitik ura doa, sekulako indarrean gainera.

Niri ez zait interesatzen bestelako liburu irakurterraz hori. Bai, bai, oso azkar irakurri duzu. Baina sortu dizu zirraren bat? Edo astindu dizu nolabait barrua? Utzi dizu markarik?

Egun batean idazkera erraza izatera iritsi nahi nuke. Baina konturatzen naiz ezin dudala eta batzutan esaldi luze eta korapilatsuak egiten ditut, zerbait esan nahi dudalako. Hori prozesu bat da.

■ **Absurdorako joera susmagarria**

duzu...

"La cantante calva" antzerki absurdua ikusi nuen 11-12 urterekin, eta horrek markatu ninduen. Ionescorena zen. Kasualitatez, etxean Ionescoren antzerki lan denak zeuden bilduma batean, eta denak irakurri nituen. Horrela, Obelix txikitan edabe majikoaren lapikora erori zen bezala, ni absurdoaren lapikora erori nintzen. Absurdia da momentu jakin batean pertsonaiek zerbait deskolokagarria egitea, istorio errealista lineal bat etetea. Hori gustatzen zait, irakurlea noraezean uzten duelako, "Hau

DONOSTIA

Ekainaren 29tik uztailaren 8ra, Gipuzkoako Plazan

- Euskal musika eta libururik onenak
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

zertara dator?" esanaz. Batzuetan irakurlea haserretu ere egingo da, "istorioa oso ongi zihoan, eta txorrada horrek izorratu du!". Niri balio dit horrek ere.

Ipuin guztiekin ez dut efektu bera lortu nahi. Gehien gustatzen zaidan efektua da, eta hau nire irakurle esperientziatik diot, pasarte bat irakurri, begiratu liburuko hegal-azaleko idazlearen argazkiari, eta esatea "putakume hori, bazekiat zertaz ari haizen... hemen dagoen hau gertatu zaik edo pasa zaik burutik... eta niri ere bai, e!". Konplizitate hori. Edo liburua bukatzeko bost orri falta zaizkizu, eta mantsotu egiten duzu irakurketa, ez duzu bukatu nahi. Azkeneko lerroa irakurri, eta poliki isten duzu liburua. Hori da irakurle batekin lortu nahi nukeena.

■ Poesiak oso irakurle gutxi ditu. Ba al du irtenbiderik?

Madriren antologia bat aurkeztzen egon gara Espainiako estatuko 30 poeta. Antologia Bartzelonako poesia argitaletxe indartsu batek atera du, "DVD" izenekoa. Liburuaren tirada mila alekoa da. Hori da poema liburuek duten tirada, Madril eta Bartzelonako argitaletxe indartsuenetan. Nire azken liburuen tirada ere mila alekoa da, baina Euskal Herrirako bakarrik. Espainiarrei hori esaten diezu eta ez dute sinesten.

Poesia irakurleak beti izan dira gutxi, eta beti izango dira gutxi. Niri pena ematen didana da jendeak poesia-rekiko duen ikuspuntu okerra. Jendeak ez du poemarik irakurtzen, baina ez gustatzen ez zaiolako, ez duelako bere estiloa edo bere autoreak aurkitu baizik. Mila poema mota daude, baina eskolan irakasten denaren ondorioz, beti lotzen dira gauza erromantiko edo "pasteloi"ekin. Egungo bizitzarekin lotuago dago beste poesia mota bat. Garai batean poesia solemneak bazuen bere zentzua, baina egun ez hainbeste. Gaurko garaia eta erritmoa beste batzuk dira. "Hortzetako zepiloaren poesia" deitzen diodana dagokigu guri idaztea, eguneroko gauza txikiek ari dena.

■ Kanpoan nola ikusten da euskal literatura?

ARGAZKI ZAHARRA

Harkaitz Cano, bere lehendabiziko hitzak idazten.

"Zu zein zara?" galdetzen dizute lehenik, eta "Gaztelaraz baduzu zerbait argitaratuta?" ondoren. Ez dute esaten, baina pentsatzen dute zure lana itzulita ez badago, mailarik ematen ez duelako dela. Kanpora joatean ikusten dituzu galiziarak eta katalanak liburuak elkar trukatzeko... Zuk eman diezakezu zure liburua, baina alferrik. Guk irakurri dezakegu besteena, baina besteek gurea ez. Hori bada frustrantea. Haiek ahalegin bikoitza egin behar dute, batetik pertsona jatorra zarela sinetsi, eta gainera idazle ona zarela ere sinetsi egin behar dute.

Bestalde, interes falta izugarria dago. Poema bat irakurri nuen euskaraz Madril-

go Ikasleen Egoitzan, eta nire aurrean zeuden antologiako beste 25 poeta horiek. Bukar inguratu zitzaizkidan esanez, euskara hizkuntza biolentoagoa izango zela uste zutela. Ez zutela hain hizkuntza goxoa eta polita espero. Zuek zarete Espainiako intelektualidadea? Eta ez dakizue euskararen musikaltasuna nolakoa den! Batetik, bost ajola zaizuelako, eta bestetik komunikabideek sekulako interesa dutelako euskara zabaltzeko. "Demokrazia" eta "pluralismo" hitzekin ahoa betetzen zaien jakin behar dutena da, pluralismoa dela Cordobako pertsona batek euskara eta Urbekistango hizkuntza bereizten jakitea, ez baitakite. Denok elkarrekin bizi behar badugu, hartu eman bat egon behar du. Aurreiritzi asko dituzte, "estos vascos violentos tienen un idioma violento..."

Guk ere badugu erruaren zati bat. Ahalegin handiagoa egin behar da euskarazko lanak itzultzen.

Esan beharrik ez dago politikak hartzen duela dena. Euskal idazle bat kanpora doanean lehendabizi da euskal eta gero idazle. Hasieran ez dute informazio gehiegirik ematen, eta zuri uzten dizute hitz egiten ea zer hanketatik herren egiten duzun antzemateko. Morboa, arreta pizten dugu. Baina tira, erabili dezagun hori gure alde.

■ Kritikak noraino dira kritika?

Autokonplazentzia asko dago. Denok eskatzen dugu kritika, baina azkenean bilatzen duguna "pelota" egitea da. Egiazaletasuna falta da. Ez Euskal Herrian bakarrik, kanpoan ere berdin. Mesedea zor diozunari aldeko kritika idazten diozu, eta neska bategatik lehia eduki zenuenari txarra. Denok elkar ezagutzen dugu, eta idazleak beraiek dira beste une batean kritiko, edo editore... eskuak lotuta ditugu. Kritiko bati 500.000 pezeta ordaindu behar litzaizkioke hilabeteen. Egin dezala ondo, eta lagunak galdu behar baditu, gutxienez irabazi dezala soldata bat. Kritiketako lerroartean irakurtzeko era bat garatu da. Inork ez du liburu bat txarra denik esaten, baina badakizu gauza bat esatean bestea esan nahi duela, eta noiz ez zaion batere gertatu ●

BERTSOA

Doinua: Mundua ez da neboiz izaten

**Dena poema, dena zutabe
ez du obsesio faltik
Behelainopetik atera eta
jeitsi da lainoetatik
Rimbow, Bukowski ta beste batzuk
pasatzen zaizka bertatik
egoteko era du jardun bide,
hitza jario lumatik
Kilo erdi bat jasoko banu
kritika egiteagatik...**

Jexux Mari Irazu

Txapelketa Nagusirako sailkapena

Bukatu da Gipuzkoako Sailkapena. Bukatu dira partehartzaileen nerbioak eta antolatzaileen presak. Bukatu dira bai, baina ez da bide motza izan. Hemezortzi saio puntuagarri eta azken ekitaldi berezia. Erraz esaten da, baina egin ez da hain erraz egiten. Egia esan nahiko buruhauste eman du Txapelketa Nagusirako zerrenda osatu behar horrek.

Orain publikoak ikusten ez duen lana geratzen da, balorazioak egin, kontabilitatea koadratu eta itxi, dosierak eta informeak, protokoloak eta artxiboak, paper eta paper gehiago. Pentsatzen dut zuri balorazioa inportako zaizula, beste guztiak tarteka ni ere aspertzen nau eta. Ba, balorazioa egiteko maiatzaren 30ean bildu zen Talde Antolatzailea, eta balorazioa zenbait puntuetan banatu zen. Batetik bertsolarien lana dago, beti errespeturik handiena merezi duena, eta kasu honetan txalotzekoa izan dena antolatzaileon ustez. 66 bertsolarik hartu dute parte, eta orokorrean saio guztietan izan da ale bikainak entzuteko aukerarik. Beraz zorionak denei.

Bestetik talde teknikoa dago, hau da, aurkezle, gaijartzaile, epaile eta idazkariak. Aurkezleak eta gaijartzaileak Gipuzkoako Gaijartzaile Taldeko 10 kide izan dira, eta lan ikaragarria egin dutela garbi dago. Sailkapen osoan zehar 503 ariketa prestatu behar izan dituzte, eta ez dago ukatzerik maila oso altuan aritu direla. Kontuan eduki behar da gainera udazkeneko Txapelketa Nagusirako gaiak ere prestatu behar dituztela, beraz are ikaragarriagoa da egingadako lana.

TALDE teknikoaren beste zatia epaile eta idazkariak izan dira. Idazkariak oso txukun bete dute beraien lana, puntuaketen taulak eta aktak azkar eta garbi betetz. Epaileak Gipuzkoako Epaile Taldeko 16 kide izan dira, eta hauek ere lan handia egin dute, bai sailkapenean zehar eta baita aurretik egindako prestaketa eta bileratan ere. Denoi iruditzen zaigu asko dakigula, baina ez dira asko oholtza gainean jarri eta bertso bat entzundakoan segundo gutxi batzuetan aztertu, epaitu eta epai hori zenbaki bihurtzeko gai direnak,

horrek suposatzen duen ardura eta tentsio guztiarekin. Alde horretatik Talde Teknikoko kide bakoitzak eta guztiek antolakuntzan aritu garenon, eta beraz Gipuzkoako Bertsozale Elkartearen, errekonozimendu, babes eta eskerrik beroenak dauzkate, beraiek gabe ezinezkoa litzatekeelako egin duguna egitea.

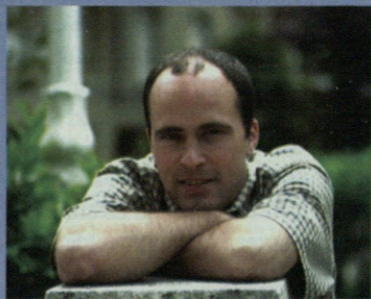
Nola utzi aipatu gabe herriz-herri laguntzaile izan ditugun lagun guztiak, telefono dei bat nahikoa izan baita saioetan egin beharreko lan guztietan aritzeko laguntzaileak aurkitzeko, borondaterik onenaz lanean fin aritu diren laguntzaileak. Zorretan geratzen gara denekin.

Balorazio honetako beste atal bat babesleentzat izan da. Kontuan eduki behar da hemeretzi saio antolatzeko ez dela

nahikoa ilusioa eta borondatea, dirua ere beharrezkoa izaten da. Batetik saioak jokatu diren herrietako Udalak daude, aretoak uzteaz gain dirulaguntza bat eman digutenak, behar-beharrezkoa izan dena sailkapena ospatu ahal izateko. Bestetik berriz, beraien laguntza eman diguten komunikabideak daude, jarraipena egiteaz gain publizitatea ere egin digutenak. Hauen ondoan Gipuzkoako Foru Aldundiak ere eman digu bere laguntza baliotsua. Eta bestetik, nola ez, Kutxa, beti bezala laguntzaile nagusi izan duguna eta beti bezala behar izan duguna eskatu ahala eman diguna.

HONEKIN noski, ahaztu gabe aipatu behar ditugu baita ere saioetara inguratu diren bertsozale guztiak, hau dena antolatzeak ez luke eta zentzurik izango beraingatik ez balitz.

Honekin osatzen da gure balorazioa. Gure asmoetako bat zerrenda osatzea zen, eta 66 bertsolari izan dira parte hartu dutenak. Honetaz gain epaile eta gaijartzaile talde finkoak sendotzeko erronka genuen, eta lortu dugu. Gainera lekuan lekuko antolatzaileak aktibatze modua ere egin nahi genuen, eta bistan da lortu dugula. Eta Gipuzkoako Bertsozale Elkartearentzat garrantzitsua zen irudiaren aldetik ere, eta hor dago emaitza, sailkapen osoa arazorik gabe joatea eta azken ekitaldirako, astebeteko epean, sailkapenaren liburua egiteko kapaz izatea. Beraz balorazio osoa hiru hitzetara laburbil daiteke. Mila esker guztioi ●

Aitor Mendiluze
Bertsolaria

“Asmoetako bat zerrenda osatzea zen, eta 66 bertsolari izan dira parte hartu dutenak. Honetaz gain epaile eta gaijartzaile talde finkoak sendotzeko erronka genuen, eta lortu dugu”

PRINTZA

OBRAREN
SUNTSITZEA

Antxon Ezeiza zinemagileak "Euskaldunon Egunkaria"n egin zioten elkarrizketan zinema bikoizketari buruz eginiko adierazpenak dira honakoak:

"(...) Bi arazok egiten dute talka hor. Batetik, sormen artistikoarena dago, benetako normalizazioarena, ikusle euskaldun bati normaltasun osoz bere hizkuntzatik abiatuta eginiko filmak ikusteko aukera ekarriko diona. Bestetik, euskaldunak beste kultura batzuetako lanak euskarara ekarriko ikusteko aukeraren kontua dago. Normalizazioaren bigarren parte hori bakarrik jorratzen baldin bada, gaurko asea bihar gosea bilaka daiteke. Espainian horixe gertatu da Francok 1942an EEBBetako filmak bikoiztea erabaki zuenetik. Hamar urteren buruan, Espainiako zinemaren pantaila kuota %30etik 8ra jaitsi zen. Yankiak izorratu beharrean, opari egin zien, bertako zinematik txertatze erabatekoaren aurka zuen babes bakarra, hizkuntza, ezabatu zuelako. Eta bidenabar, Espainiako zinema industria miseria gorrira eraman zuen. Orduan, ahalegin txiki batekin euskaraz iraupen erdiko film bat egin beharrean, 'Titanic' euskaraz eman nahi dugu, atek erabat zabalduz eredu horri. Multinazionalak oso gustura daude. (...) Produktu kulturalarekiko errespetu falta ikaragarri batetik abiatzen da bikoizketa. Bikoizketa obraren suntsitze bat da beti, hizkuntza bakoitzak bere dramaturgia daukalako (...)"

GAILURREKO BILDUMA

IBAIZABAL argitaletxeak bilduma berri bat jarri du martxan aste honetan bertan. "Gailurrean" izenburupean, euskal idazleek sortutako maila goreneko literatura bilduko du. Bilduma honen lehen hiru liburuak dagoeneko kalean dira. Aitor Aranaren "Ipuin-entzulea", Juan Manuel Etxebarriaren "Biziak bizilan" eta Jose Mari Satrustegiren "Mattin Mottela" dira hain zuzen, lehenengo hiru emaitzak.

IKASTAROAK ETA JAIALDIAK

NAFARROAKO Antzerki Eskolako Udako Ikastaroetako matrikula epea irekia dago dagoeneko. Ikastaroak ordea, abuztua eta irailan zehar burutuko dira. Hauexek dira hain zuzen aurtengoak: abuztuaren 20tik 24ra Gorputzeko mimoa; abuztuaren 27tik 31ra Abestien interpretazioa; irailaren 3tik 7ra Dramaturgiaren konplexutasuna; eta irailaren 10etik 14ra Akto-rea kameraren aurrean izenekoa.

Bestalde, aurtun hamabigarren aldiz egingo da Lekeition Kale Antzerkiko jaialdia. Uztailearen 13an hasi eta 15a bitartean hemengo taldeetatik gain, kanpokoak ere ikusi ahal izango dira. Esaterako, Kataluniako Los Galindos eta Frantziako Transee Express konpainiek parte hartuko dute. Aurtun bereziki herri antzerkiari jarriko

■ Lekeitioko antzerki jaialdia uztailean da.

zaio arreta. "Herri antzerki eremua" sailaren baitan Ligi-Atherei herriak antzeztutako Zube-roako maskaradak eta Kataluniako El grup de diables d l'alt Urgell taldeak osaturiko "Correfoc" ikusi ahal izango dira.

ARTISTEN PRESTAKUNTZARAKO

BIGARREN aldiz burutuko da Bilboko Arriaga Antzokian eta Euskalduna Jauregian Hobekuntza artistikorako egitaraua, "Ikasantze" izenekoa. Uztailearen 2tik 14ra artista gazteek prestakuntza hobetzeko aukera izango dute. Horretarako ospe handiko irakasleak izango dituzte. Besteak beste, Carmen Werner koreografoak emango du dantza ikastaroa, eta bertan izango dira baita ere Mikhail Khokhlov pianista edo Mihai Dancila biolontxelo jolea.

H I T Z B I T A N

- Silvia Artola editoreak honakoa zioen "Gara"n: "Euskal rocka euskal gazteriaren bilgune garrantzitsuenetako bat bihurtu da. Iparraldeko gazte asko Hegoaldekoekin identifikatzen dira musikari esker".
- Garbi Losada antzerkigilearen hitzak dira hauek "El Diario Vasco"n esanak: "Gogorra da, baina bizitzeko erdarazko bertsioa behar da. Programatzaileek bi aukerak eskuetan izanda, gaztelaraz egiteko eskatzen digute, 'jende gehiago etorriko delako'".

L A K

LARRU GORRITAN

Abuztuaren 19a arte larru gorritan utzi dute Bilboko Arte Ederretako Museoa. Izan ere, Pablo Picasso, Jean Dubuffet, Willem de Kooning, Francis Bacon eta Antonio Saura maisuen laguntzarekin, gorputz biluzien margo biluziak bihurtuko baitira Museoaren jantzi nagusi ordura arte. Makina bat buruhauste ekarri dizkio museoari arropa kentzea. Batez ere, bost margolari hauen lanen bila nazioarte mailako museo eta kolekzioetara jo behar izan duelako. Eta bera izango da Europa osoan larru gorritan jarriko den museo bakarra. "Pintura al desnudo, Picasso, Dubuffet, De Kooning, Bacon, Saura" erakusketaren aitzakia jarrita.

SENPEREKO KANTU ZAHARRAK

HIRU urtez aritu da Oxtikenekoak kultur elkarte Senpere eta inguruetak kantuz zaharrak biltzen. Orain, kantu zahar guzti horiek bilduz "Senpereko kantu zaharrak" liburua argitaratu da Eusko Ikaskuntza eta Senpereko Udalaren eskutik. Ehun orrialde inguru ditu lanak eta hirurogeita hamaika kantu biltzen ditu, gaika.

2000KO TXAPELA, GAZTETUA

GUZTIRA 23 ikastaro eskainiko dira aurten bigarren aldiz "Hik Hasi" proiektuak antolatzen dituen Udako Topaketa pedagogikoetan. Uztailaren 3, 4 eta 5ean goizez egingo dira ikastaroak eta arratsalde berri, hitzaldiak, eztabaidak eta aurkezpenak. Ikastaroen artean aipatzekoak dira:

- Mirentxu Purroy kazetariak adierazitakoaren arabera, "hemengo kazetaritza militantea da, horregatik dauka hain ospe txarra. Herrialde anglosaxoietan ez da horrelakorik gertatzen. Hemen egiten dena propaganda da ez kazetaritza (...)". Hitzok "Euskonews & Media" k bildu ditu.
- Iñaki Irazabalbeitia Elhuyarreko zuzendariak zera zioen "Deia"n: "Euskarak tresna bezala badu gaitasuna zientzia eta teknologiko alorretan aritzeko. Gerta daiteke zenbait esparrutan terminologia landu gabe izatea; baina nola egin behar den, oinarriak, finkatuta daude".

"Aldizkari elektronikoaren prestaketa", "Munduko dantzak eskolan", "Euskaraz aritzeko kantak eta jolasak", "Literatur txokoa", "Gatazken gobernatzea" edota "Heriotza heziketan".

■ 23 ikastaro eskainiko dira topaketetan.

■ Jabier Muguruza.

IZENAK

Jabier Muguruzak bostgarren diskoa grabatzeari ekin dio. Katarain estudioan egingo du bai grabaketa eta baita nahasketa ere. Diskoan Txema Garces, Mikel Azpiroz eta David Gomez arituko dira nagusiki Muguruza-rekin batera.

Hèlène Etchecopar Etchart ikerlariak idatzitako "Théâtres basques. Une histoire de théâtre populaire en marche" liburua plazartu berri da Gatzuzainen eskutik. Lan honek pastorala, tobera eta Ipar Euskal Herriko antzerki herrikoien garapena jasotzen du.

Juanma Bajo Ulloa "Pipi. Mission: Improbable" izeneko filma estreinatu du Interneteko plus.es helbidean.

Ana Laura Aláez eta **Javier Pérez** artista bilbotarren lanak daude ikusgai Veneziako 49. Nazioarteko Bielean.

■ A.L. Alaezen obra.

Denok maitemindu gara noizbait eta badakigu maitasunak erotu egiten gaituela. Maitasuna eta maitemina ezberdindu behar dira, ordea. Jakinminak bazara, literaturak lagun zaitzake.

Laura Mintegiren "Sisifo maite minez" (Txalaparta) eleberriak, kasu.

"MAITEMINA EMOZIO GUZTIEN NAHASMENDU LEHERGARRIA DA"

■ "Ez ditut bereizten egia eta fikzioa. Eta ez naiz zorutzen ari, ez guztiz behinik behin".

Eleberriak funtsezkoak dira Laura Mintegiren ibilbide literarioan. Saiakerek ere berebiziko lekua dute. Psikologiaren doktoretzarako "Subjektibitatea euskal nobelagintzan": Stephen Craneren "The Red Badge of Courage", -1999an argitaratua-, "Sisifo maite minez" eleberriaren gauzapenean berebiziko saiakera eta lana izan da.

■ **Hasteko eta behin, zergatik Sisifo?**

Jainkoek ezarritako zigorra jaso zuen Sisifok. Hau da, harrizarra hartuta mendira behin eta berriz igotzearen zigorra. Hamabost urte nituela harrapatu ninduen Sisifok; Albert Camusen "El mito de Sisifo" liburua irakurrita. Burua eta biho-

tzaren barnean gelditu zitzaidan nonbait. Nobelarako titulu baten bila ari nin-tzela, maitemintzea azken finean harria bera hartzea eta behin eta berriz gora eramatea dela ohartu nintzen. Hau da, jakinik maitasunak berriz ere ihes egingo digula, ez diogu maitasunari uko egiten. Hala ere, maitasuna ez dut zigortzat har-tzen. Era-

□ **"Sentimenduak non hasten eta non amaitzen diren ez dakigu, baina literaturak laguntzen digu hori ulertzen"**

bakia da balio duena, hau da, maitasuna-edo harria- hartuta mendira igotzea eta gero haren bila berriz jaistea.

■ **Nobela fikziozkoa eta aldi berean egiazkoa dela adierazi izan duzu.**

Izan ere, ez ditut bereizten egia eta fikzioa. Eta ez naiz zorutzen ari, ez guztiz behinik behin. Ez ditut bereizten, fikzioa bizi egiten dudalako, nire imajinarioan. Bizi egiten dudan momentutik erreala da. Hor dagoen guztia egiazkoa da. Hau da, fikzioa ez da gezurra, ez da simulakroa, ez da nigandik aparte dagoen zerbait, nire buruari eta gogoari lotuta dago guztiz.

■ **Maitasun eta maitemin kasuak ager-tu dituzu liburuan. Zer da maitemina?**

Maitemina emozio guztien nahas-

"Burua, tripa eta bihotzarekin idazten dut, idaztean nire baitako zerbait uzten dut, strip-tease emozionala da"

Zure ibilbide literarioari begira "Ilusioaren ordaina" (1983) lehen liburuan erreparatu dugu. "Sisifo maite minez" ilusioaren ordaina ote?

Teorian bi lanen artean ez dago zer ikusirik, baina funtsean biziminez, ilusioaz eta maiteminaz aritu naiz beti. Gai latzak izan arren elementu positiboak bezala landu ditut. Finean gizakiaz ari naiz, eta gizaki horiek ezbeharren kontra edota aldean gainetik aurrera egiten ahalegintzen dira.

■ **Maitemina eta maitasuna. Maitasunez edo maiteminez idatzi al duzu nobela hau?**

Maitasuna eta maitemina bereizi beharra dago. Maitemintzea une batez obsesioa bihurtu den zerbait da. Oso puntuala da, 18 hilabetez irauten duen pasioa, "adituen" ustez. Pasioa, sukarra edo kalentura bezalakoa da, ezin da denbora luzez mantendu. Nik, nolabait, maitemintzeari buruzko jakinmina asetu egin dut nobela honekin. Maitasuna hori baino gehiago da, maitasuna motorra da, egiten dugun guztiaren azpian dagoena, ez da ulertzen ekintza bat maitasuna ez badago. Berdin da, familian, militantzian edo lanean izan.

■ **Nobela baten gauzatze bidean lanketa dago. Zer dago nobela honen atzean?**

Nobela baten atzean tempus asko dago. Idazketaren tempus, narrazioaren tempus, eta batez ere norberaren esperientzia, curriculum afektiboa dago nobela baten atzean. Horregatik egiten zaizkit gero eta interesgarriagoak idazle helduen lanak. Zenbat eta nagusiago izan hainbat eta curriculum sendoagoa dute. Gainera, exigenteak badira, eta egin dutena berriz egiteko prest ez badaude, are eta interesgarriago. Nobela bat bizitzan zehar sortzen dela konturatzaren naiz, eta hau ere halaxe sortu da.

■ **Nobela ernatze luze baten erditze modukotzat jo behar da, orduan.**

Jakina. Nik ez dut ulertzen idazkera automa-

tikoa. Ez dut planteamendu hotza egiten, beti badago antolamendu bat, hari bat. Nobela idaztean zer egin nahi duzun badakizu, baina idaztaldi bakoitzean zehatz-mehatz zer aterako den ez dakizu. Nik honela ulertzen dut idaztea. Burua, tripa eta bihotzarekin idazten dut, idaztean nire baitako zerbait uzten dut, strip-tease emozionala da. Jakina, gauza puntualak, gertaera zehatzak eta nortasunak aldatu egiten dira, ni ez naiz nire pertsonaia, eta ez dut izan nahi gainera. Baina egia da, hor dauden sentimendu guztiak sentitu izan ditudala, errealitatean edo fikzioan.

■ **Lortu duzu nahi zenuena idaztea?**

Nobela honek hainbat irakurketa ditu, eta bi modutara irakurri daiteke: maitasun istorio bat bezala eta maitasunezko istorio bat baino gehiago ikusiz. Anekdotetan gelditu gabe hausnarketarako beta ematen du. Lortu dut nahi nuen, bai. Hau da, irakurlea gelditu egiten bada une batean sabaia edo zerura begira, berak nahi duelako izango da, bere buruaz mintzatzeko, ez irakurketak oztopatu egin duelako.

■ **"Jakín aditza jokatu ezina da maitasunean" esaldia agertzen da liburuan. Esaldi gakoa al da?**

Joxerra Garziak oso ondo jakin zuen esaldia aukeratzaren. Joxerrak nobelaren ibilbidea ezagutu du hasieratik bukaera arte, eta nobelaren aurkezpen polita egin zuen. Maitasuna ez dago jakiterik, sentitzea bakarrik dago. Aitortu behar dut, eta hau da esaten dudana lehen aldia, itzelezko beldurra nioela nobela argitaratzeari, ez nekielako nola aurkeztu jendearen aurrean. Nire beldurra zen jendeak pentsatzea nobela hau maitasunezko nobela hutsa zela, Corin Tellado hutsa; "emakume bat maitasunaz idazten!". Zorionez, nobela hori baino gehiago dela transmititzea lortu dugu, bai aurkezpenean egin zuten Gari Berasaluze eta Joxerra Garziak, bai nik, eta baita zuek ere, kazetariak.

MIKEL MARTINEZ

mendu lehargarria da. Pertsona bat maitemindurik ikusten dugunean kanpokoentzat pertsona horrek zoroa ematen du, ez du jaten ez lorik egiten, eta kapaz da hamar ordutan euripean egoteko leiho bati begira. Zoramentetik hurbil dago kanpoan dagoenarentzat, kanpotik begiratzen dionarentzat. Barruan dagoenarentzat, ordea, sentimendu kontrolaezina da. Bere senean daudenek inoiz baldin badute zoramen

puntua, eskizofrenia moduko bat, maitemintze prozesuetan izaten da.

■ **Zein neurrian laguntzen digu literaturak sentimenduak ezagutzen?**

Sentimenduak non hasten eta non

amaitzen diren ez dakigu, baina literaturak laguntzen digu hori ulertzen, neurri handi batean behintzat. Bestela ez dago ulertzerik nola identifikatzen garen honenbeste nobeletako pertsonaiekin. Gure bizitzaz ez badihardu eta gure familiako kide ez bada, ez da erraz ulertzen nola identifikatu gaitezkeen fikziozko pertsonaiekin, beraiekin batera negar eta barre egiteraino.

■ **Fikzioa eta errealitatea.** Nobelako protagonistak eta narratzaileak daramate nobelaren kontakizunaren haria. Zein neurrian zaude zu narratzailearen baitan?

Batetik narratzailea orojakile gisa agertu dut, egia da. Nobelan agertzen den psikiatraren "alter ego" a ematen du narra-tzaileak, psikiatra bera dela ematen du. Baina ez dut psikiatraren paperean mugatu nahi izan. Hirugarren pertsonaren rol urruna hartu dut, ahots hori sartu eta ateratzen da berak nahi duen moduan. Tranpa da. Edo bestera esanda, nire bururako hartu izan dudana lizentzia literarioa.

■ **Politika, zientzia, artea eta maitasuna dira pertsonen bizitzako berealdiko arloak. Zein da gakoa?**

Maitasuna gakoa da bizitzan, zalan-tzarik gabe. Tesia gauzatzeko irakurri nituen egileen arabera, lau arlo horiek berebizikoak dira subjektua aurkitzeko. Neronek, nire apaltasunean eta maisu handien kontra joan nahi izan gabe, ezetz uste dut. Maitasuna, aurretik, geroztik eta guztiaren gaineratik dagoela uste dut. Beste guztiaren elementu ekidinezina dela. Hiru arlo horietan -zientzia, artea edo politika arloan- azken muturreraino joateko, maitasuna funtsezkoa baita.

■ **Liburuaren sarreran Blaise Pascalen aipu hau ipini duzu. "Le coeur a ses raisons, que la raison ne connaît point: on le sait en mille choses".**

Alegia, bihotzak baditu arrazoiak buruak ezagutzen ez dituenak. Hala da, horren esperientzia guztiok dugu. Gauza da, erabakitzeak gaudenean arrazionalki mila argudio ipini ditzakegula alde edo kontra, baina azkenean bihotzak agindutakoa egiten dugu.

■ **Iragana gakoa da pertsonaren bilakabidean. Nobelan ere bai, ezta?**

Nobelan bertan esaten da iragana beldurgarria dela, batez ere, aldaezina delako, eta horrek egiten du ikaragarri, aldatzerik ez dagoela. Oraina eta geroa gure esku daude nolabait eta, egitear daudenez, aldatu daitezke. Iragana ezin da aldatu. Mozorrota daiteke, bizitza haren gainean fantasiaz antolatu, disimulatu... baina aldatu, ez. Psikoanalisisan ere, batez ere lehen garaietako psikoanalisisan, iraganaren garrantzia funtsezkoa eta eraba-

□ "Maitasunak bizipoza eta bizinahia izan behar du, eta hori gutxitan ikusten da"

tekoa da. Hala ere, eta subjektibitatearen ikuspuntutik, gizaki guztiok daukagu horren gainean oraina egiteko ahalmena. Orainean, nork bere erabakiak har ditzake. Beraz, psikologoek diotena egia izanik ere, filosofoek diotenari eutsiko nioke.

■ **Burutu duzun ahalegin afektiboak itzela ematen du.**

Eta arriskutsua eta beharrezkoa ... Niretzat ezinbestekoa da, onerako edo txarrerako. Hausnarketarako joera dut, ez naiz konformatzen gauza sinpleekin.

□ "Txiro afektiboak gara denok, maitasuna behar dugu lehenik eta gero ipintzen diogu aurpegia, begiak, sudurrak"

Gainera, liburu bat sinesgarri egin nahi baduzu, norberak sinetsi behar du aurretik. Oso exijentea naiz idazten dudanarekin. Denbora pasa ondo dago, baina ni ez nago horretarako.

■ **Maitasuna gakoa da bizitzan. Bera- rekin batera malenkonია agertzen da. Malenkonია berriz bakardadean.**

Bakardadea zeharka agertzen da nobelan, baina horri buruz hausnarketa gehiago egin behar dut. Bakardadea aho biko ezpata da, komunikatzeko oso zaila. Hitzek transmitiezina da eta, gainera, berataz hitz eginez ezin da uxatu. Izan ere, malenkonია dakar, literarioki eman- korra eta goxoa den sentimendua, baina sentimendu antzua da finean. Malenkoniak ez du ezer sortzen, ez du ezer aldatzen, ezer iraultzeko ez du balio. Norberaren fluidoetan ito egiten du gizakia. Niri, aldiz, beste bakardade mota bat gustatzen zait, norberaren burua kuestionatzeko balio duen bakardadea, interpelazioa egiten duena. Erantzuna norberaren baitan baitago beti. Bakardadeak erantzunak bilatzeko baliabidea izan behar du.

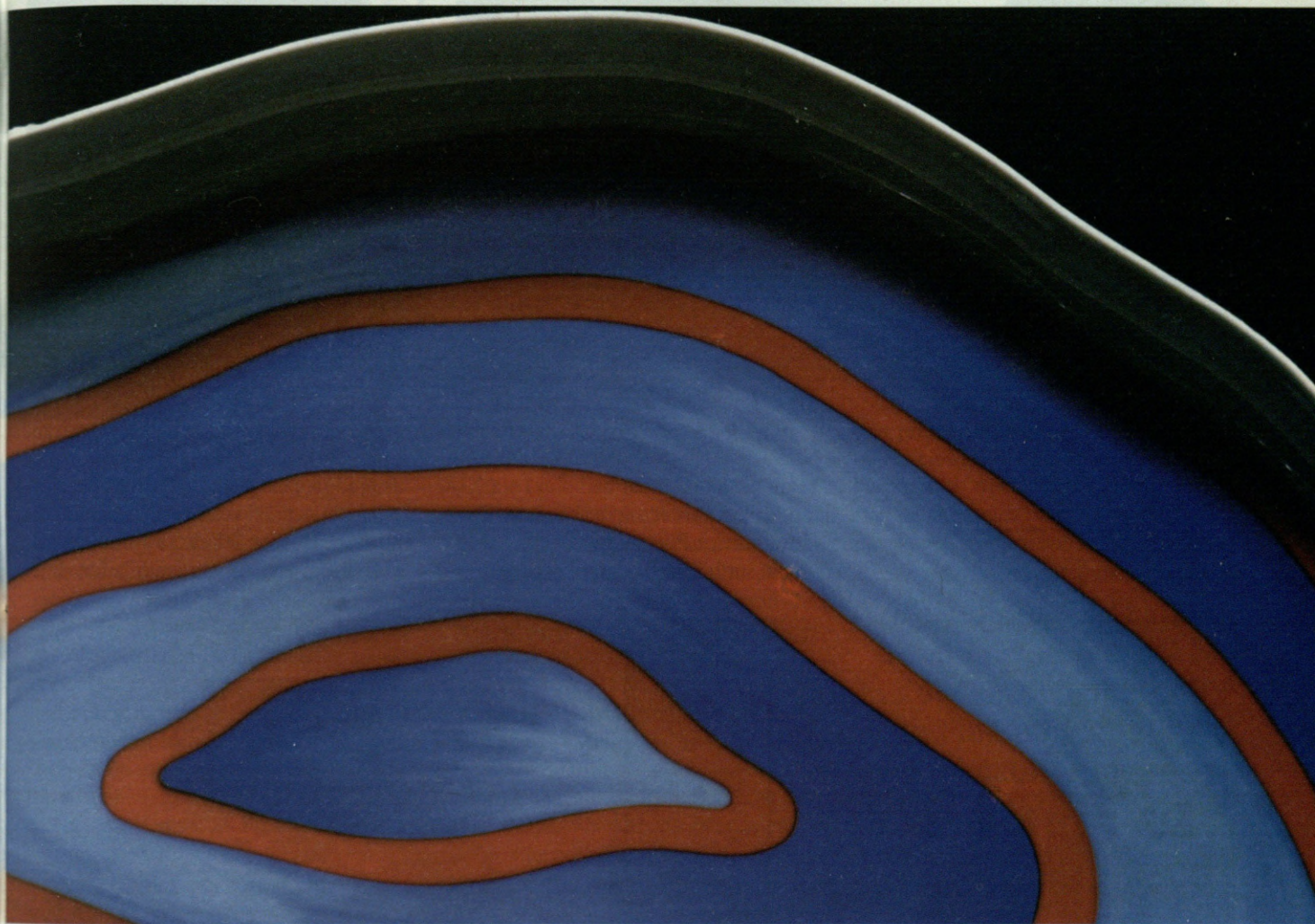
■ **"Elbarri emozionalak gara" fine- an?**

Denok gara elbarri emozionalak. Azken finean maitasun mota gehienak gabezia edo karentzia batetik datoz. Indigente edo txiro afektiboak gara denok, maitasuna behar dugu lehenik eta gero ipintzen diogu aurpegia, begiak, sudurrak, baina lehenago maitatu behar dugu. Nerabeek "maite zaitut" esaten dutenean ez dute objekturik. Ez dakite nori esaten dioten, behar duten bakarra da "maite zaitut" esatea. Hainbat kantutan entzuten dugu "maite zaitut" objekturik gabe. Lehenengo eta behin afektibitate hori behar dugu, behar dugu sentitu, maitatu. Askotan ez dago inguruan objekturik, ezerk ez digu atentziorik deitzen, hori gerora dator. Indigentzia edo txirota- sun afektiboa agertzen da lehenik, horre- gatik, maitasun mota gehienak nahiko pobreak dira, gosetiak dira, gabeziatik sortzen dira. Bestelako maitasuna da interesgarria, ordea. Hau da, ez gabezia- tik sortutakoa baizik poztasun batetik sortu dena, emaitza batetik. Maitasunak bizipoza eta bizinahia izan behar du, eta hori gutxitan ikusten da ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Z E R A M I K A

PORTZELANAZKO IRUN

Uztailaren 8a bitartean hainbat zeramika pieza izango da ikusgai Irungo Amaia Kultur Zentroan. Erromatarren garaitik gaur egunera, buztinetik portzelanara, zeramikak 2000 urtetan izan duen bilakaera ezagutzeko aukera ematen du bilduma honek.

I zebaren etxeko salako apaletan distiratsu eta hauskor begiratzen gaituzten iruditxo gorrotagarri koadrilaren atzean, zabal, aberats eta, batez ere, erabilgarri ageri da portzelanaren eta, oro har, zeramikaren mundua. Noski, Ming dinastiako jarroi autentikoa ez dugu kantinplora moduan erabiliko. Baina egia da artelan gisa erakutsi ohi zaigun antzinateko hainbat pieza garai hartan sukaldean erabiltzen zela. Eta egia da egun ere artista ezagunen diseinu

berritzaileetan zopa edo entsalada jan daitekeela.

Egunotan eta uztailaren 8a bitartean, Irungo Amaia Kultur Zentroan paratu duten "XX mendeko Formak eta Objektuak: Buztinetik portzelanara" izeneko erakusketan agerian geratzen da hori. Eta toki egokian antolatu dute, gainera, erakusketa hau, Irunek tradizioa bai baitauka langintza honetan, Porcelanas Bidasoa fabrikari esker batez ere.

Baina erakusketaren ibilbidea lehen-

go hasten da, 2.000 urte lehenago hain zuzen ere. Erromatarren garaian, Estrabon, Plinio edo Ptolomeok, besteak beste, Oiasso izeneko hiriaren aipamena egin zuten euren testuetan. Oiasso egun Irundagoen tokian zegoen eta bertako Santiagogo auzoan 1992 eta 1993. urteetan burututako indusketetan hainbat objektu aurkitu zuten. Horietako batzuekin (guztira 14.000 zeramika puska aurkitu ziren) osatu dute erakusketaren lehen zatia, gure garaiko I. eta II. mendeko objektuei dago-

■ Eskuinean, Irungo Santiago auzoan aurkituriko erromatarren garaiko zeramikazko pitzarrak. Goiko argazkian, Pasai Donibaneko Portzelana Fabrikak eginiko platera.

DANI BLANCO

kiena. Buztinezko fusaiola, pitxer edo adreiluak daude ikusgai, baita zeramikazko anfora eta kaikuak ere. Baxera eta sukaldeko tresna ugari dago terra sigilata bezala ezagutzen den materialak emandako ohiko kolore gorrixka dutenak.

KIKARATIK ORINALERA. Denboran salto handi samar bat egin (erakusketan urrats pare bat baino ez) eta XIX. mende erdialdera iritsiko gara. Pasai Donibaneko Portzelana Fabrika 1851. urtean sortu zen. Hasieratik pasta zuri eta

arina erabili zuten fabrika horretan, Limoges-ko eran. Materialaz gain, estiloak ere Frantziako eragina uzten zuen agerian, errestaurazio estiloari jarraitzen baitzioten. Horren lekuko hainbat plater, kafe joko, zutargi eta irudi bildu dute.

■ Eskuinean goian, Francisco Ybafíezen lanen bilduma. Honen azpian, eta lerro hauen gainean Porcelanas Bidasoaren lan klasikoaren adibideak.

DANI BLANCO

■ Goian, Porcelanas Bidasoaren jarroi baten detaileak. Ezkerrean, Irungo fabrika honek Mariscal-en diseinuatutako baxera.

1878an fabrika honek hondoa jo zuen eta nekez aurrera egitea lortu bazuen ere, handik aurrera eta 1915ean bere atea behin betiko itxi zituen artean bere ekoizpena pitxartxo oroigarri, orinal eta instalazio elektrikoaren isolatzaileetara mugatu zen.

Hurrengo jautzia ez da denboraz horrenbestekoa. Bai, ordea, jatorrian behintzat, geografikoki. Francisco Ybáñez valentziarrari eskaini baitiote erakusketaren hirugarren zatia. XX. mende hasieran iritsi zen ingeniari hau Gipuzkoara eta Hernanin Cerámica San Miguel fabrika fundatu zuen. Abangoardiako ikuspegia erantsi zion Ybáñezek zeramika produkzioari. Artista ezezagun honek art nouveau kutsuko lanak egin zituen, baita eskultura modukoak ere. Azken hauen artean Goya edo Beethoven-en bustoak dira aipagarri (Beethovenena Irungo erakusketan ikus daiteke). Horretaz gain, ontziak emakume irudiak, fraide

baten eskultura txikia eta beste hainbat pieza bildu dituzte bertara. Portzelana modernoaren aitzindaritzat jotzen dute valentziarra eta erakusketa honetan, orain arte behar bezala jaso ez duen errekonozimendua eman nahi izan diote.

BIDASOA ETA ARTISTAK. Erakusketaren azken zatia, zabalena, Porcelanas Bidasoaren lanen bilduma da. Fabrika honen Irungo Ventas auzoko eraikina 1935ean hasi ziren altxatzen. Lehen garai haietan estilo klasikoa izan zuten ardatz Bidasoaren lanek: Sevres, Luis XIV, Napoleon, Sajonia... Estilo horien isla moduan, hainbat baxera, ontzi, azpil, kikara, pitxer eta jarroi bildu dituzte Amaia Kultur Zentroan. 60ko hamarkadatik aurrera nazioarteko hainbat sari jaso zuen fabrika honek eta, ondorioz lortutako ospea medio Picasso, Dali, Tharrats, Rueda, Benedito, Laca eta beste hainbat artista ezagunekin elkarlanean jardun zuen. Egun artistekiko elkarlana ez du eten eta erakusketako lan berrien artean hainbat adibide aurki daitezke. Quatrum baxera zuriaren forma sinpleak Agatha Ruiz de la Pradaren diseinu asimétriko eta koloretuekin kontrastea ipini dituzte. Ondoan Arzakentzat Andres Nagelek diseinaturiko baxera, zuria eta zimurra. Eskultore beraren kafe jokoak, ordea, ez du aurreko lanarekin zerikusirik: forma geometrikoak eta kolore biziak dira nagu-

□ **Ba al zenekiten mahaian jartzen ditugun loreek ez dutela usainik izan behar? Eta aurkezpen platerak mahaia ertzetik bi zentrimetora jarri behar direnik?**

si. Azkenik, Mariscalen lana erraz identifikatzen da koloredun plateretan ipini dituen irudiei esker.

2.000 urtetako ibilbidea amaiturik, bisitariak asko ikasi duela pentsa dezake. Hala ere, gehiago ikasi nahi duenak badu horretarako aukera: "Mahaia ertzetik bi zentrimetora jarri behar direnik? Eta labana jartzeko orduan, moztzen duen aldea beti platerera begira jarri behar denik? Horiek eta gehiago azaltzen dira bideo horretan Subijana edo Arzak bezalako sukaldari ezagunen laguntzaz. Portzelana erabiltzeaz gain, nola erabili ere jakin behar baita ●

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

□ **Abangoardiako ikuspegia erantsi zion Ybáñezek zeramika produkzioari. Artista ezezagun honek art nouveau kutsuko lanak egin zituen**

Industriaren egoeraz kezka agertzen zuen 1971ko ale hark; euskal industriari buruzko ikuspegi ezkorra eman eta aldaketaren aldeko gogoeta bultzatzen zuen.

Euskal lanbidearen egoeraz kezkatu

Euskal Herriaren geroaz kezkatu-
rik agertzen zen J. Elus-
tondo eta bide batez ZERU-
KO ARGIA ere, gai hari bere
lehen orrialde osoa eskainiz. Horretar-
ako arrazoiak bazituzten, nonbait,
"euskal lanbidea, atzeratua" zegoela
somatzen zutelako, eta jakina, gauzak
aldatzearen premia ikusi ikusten zuten
ere, "baña zer aldatatik?" galdetzen
zuten hasteko.

Izan ere, aldaketek hori dute: ondo aztertu eta gero egin behar direla, bestela, edozein erataria gauzak desberdin bilakaraziz, arazoa areagotzea legokeelako. Eta hori ez zuten inolaz ere nahi, ez Elustondok, ez gure aldizkariak.

EUSKAL HERRIAREN ETORKIZUN GARRATZA

Gauzak oso garbi omen zituzten; behintzat "ez gara nekatuko" ohartarazten zuten lehenengo lerrotik hasita. "Guk, behin eta berriz geureari elduko diogu. Beti gauza berdinak esaten ditugula... Etzaio ajolarik. Gure erriaren etorkizun garratza ikusirik, ezin genezake besterik

■ Karreradun gutxi zegoen garaia.

arazo berdinak behin eta berri-
aztertu ta adierazi, baizik. Honela
jendea esnatu ta jabetuko da zein
eskasa dan, alderdi askotatik begi-
ratuta, Euskal erriaren etorkizu-
na".

Horrelako ikuspegi etsiak, ordea, gutxieneko azalpentxo bat merezi zuen, eta azalpen hori ematen saiatzen zen gogotik Justo Elustondo, Z. ARGIA osoaren bozeramaile bilakaturik: "Sozial ta ekonomi saillean gabiltza ta gauzak zehatzago esateko, profesio alderdia nolakoa dan, gure errian, adierazi nahi genduke. Ekonomi arazoak aurrera eramateko jende preparatuz ornituta al gaude? Ez al da gure egoera erri atzeratu baten egoera?"

Galdera gogorrak ziren biak. Eta beharbada gogorregiak izan zitezkeela pentsatuz-edo, irakurlea gehiegixto ez izutzearren, honakoaz haren barrena

■ Peoi lana galtzeko arriskuan zegoen.

lasaitzeari ekiten zion Elustondok: "Edozein gizarte arkitzen da beharturik galdera hauetara erantzuteko. Ta bestalde, etorkizunari buruz kezkatuta dagoen edonorri sortzen zaizkion galderak dira. Pentsa besterik ez daukagu ta au sozialista deritzaien estadiuetan guzietan gertatutakoa da, Russian teknikoan gabeziak Lenini sortu zizkion arazoak ta orain bertan ere sortzen dituanak. Beraz sistema guzietan

Euskal lanbidea, atzeratua

Aldatu egin behar, baiña zer aldetatik?

the 1990s, the industry has been able to make significant gains in efficiency and productivity. This is due to a number of factors, including the following:

- **Increased competition:** The entry of new firms into the market has led to increased competition, which has forced existing firms to improve their efficiency and productivity.
- **Technological advances:** The development of new technologies, such as the Internet and e-commerce, has enabled firms to reduce their costs and improve their efficiency.
- **Globalization:** The opening up of new markets has allowed firms to expand their production and distribution, leading to economies of scale and increased efficiency.

As a result of these factors, the industry has been able to make significant gains in efficiency and productivity. This has led to a number of benefits, including the following:

- **Lower costs:** The reduction in costs has allowed firms to offer their products at lower prices, which has benefited consumers.
- **Improved quality:** The focus on efficiency and productivity has led to improvements in the quality of the products and services offered by the industry.
- **Increased innovation:** The competition and technological advances have led to increased innovation, which has resulted in the development of new products and services.

Overall, the industry has made significant gains in efficiency and productivity in the 1990s. This has led to a number of benefits, including lower costs, improved quality, and increased innovation.

■ Euskara berriz ere morroin

Daniel Hibargoitiko, 1971-VI-13

Larunbat batetan etxera etorri nintzan (Burgosen bait nago soldadu) eta mahain gainean xartel bat aurkitu nuen. Xartela liburu baten anuntzioa zen, alegia, "Viejas canciones donostiarras. Donostiako kantu zarrak" liburuarena. Liburua nahi nuelakotz, xartela bete eta

Donostiara igorri nuen. Hurrengo larunbatean etxean nedukan liburua: lodi, handi, ederki argitaraturik, **BAINA ERDARA HUTSEZ**. Hori bai faltseria (klarki esan dezagun): xarteletan liburua elebiko ageri, eta izanez erdera hutsez (kantuen letrak ezik, jakina) (...) ●

■ San Juan-suak, noiztikoaz?

Lekuona'tar Manuel'ek, 1971-VI-13

San Juan-suak noiztikoak dira gure artean?". "San Juan bera baño millaka urte leenagokoak". San Juan jaio baño millaka urte leenago bizi zan euskalduna gure lur auetan; eta bere erligio-saioetan, eguzkiaren gora-beherak aztertzen eta ospatzen zituan; eta gora-beera oietan bat, Ekaiñak ziran; ots! eguzkiak bere ezker eskubirako ibillian irixten zituan azken-mugak: Solstizioak: urteak

dituan egunik luzeenak eta laburrenak, alegia: Ekaiñak. Ebanjelioko San Juan, ba dakigu orain bi milla urtekoa dana. Bañan egiten zaizkion "suak", millaka urte leenago ere egiten ziran Euskalerrian. Zenbat milla? Zortzi-amar bat milla urte. Ori da esan nai deguna. "Suak" Ekaiñetako rito bat dira, euskaldunak Ekaiñetan goratzen zuten San Juan'ez besteko Norbait'i eskeinitako rito sagaratua (...) ●

dagokien arazo batekin gabiltza".

Zaudete trankil, bada, besteok bezalakoak gara-eta, ematen zuen esan nahi ziela idazleak bere irakurleei. Baina behin animoak nahikoa baretu zituela iruditu zitzaion unean, kritikaren ezpata dantzan jartzeko ordua zela estimatuz, hauxe argitzen zuen: "Garrantzi andiko gauzak ditugu eskuartean. Euskaldun den edonork planteatu behar dituan arazoak. Burgesiari dagozkionak ta langilleriak ezer ikusirik ez duanak direla diotenak inñuzu batzuk besterik ez dira!!!".

ra Mondragoek baino. Euskalerriko industria askoz atzeragotua da Mondragoeko industria baino, naiz eta Mondragoen bertan ere industria batzuek oso atzeratuak izan. Beraz datoak ikusi ondoren, gure egoera zinez tristea dala esan behar dugu". Are gehiago, "parregurea ematen digu zenbaiti entzutean Euskalerriaren egoera 'postindustrial' dala norbaitek, itzaldietan gainera, dioenean. Baina gure parregurea tristea da, erri atzeratua gerala ikusirik. Euskalerria industria aldetik atzeratua da. Nahi duanak nahi duana esan, baina hori ukatzerik

ez dago. Ez al dago soluziobiderik? Aldaketarik ezin al diteke egin? Galdera honi erantzuteko, Mondragoeko egoera dator-kigu oso ondo. Mondragoen egin den aldaketa beste lekuetan ere egiten bada, Euskalerrian peonaje gehiago sortuko da. Mondragoe aurreratuago dago baina langille espezializatu gehiago sortu du. Ta au da guk onartu ezin duguna".

Zer zela-eta iruditzen zitzaion hain onartezina hori, ez zuen argitzen. Baina

■ "Suak" Ekaiñetako rito bat dira".

harentzat "Euskalerriak aldaketa egin behar du lehen alditik irugarrenera paseaz. Beste biderik ez daukagu. Gauza al gera? Beldur naiz ezetz. Azken aldi onetan ez dugu asko erakutsi behintzat" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

GIZARTE INDUSTRIALAREN HIRU FASEAK

Hortik aurrera, gizarte industrialean eman ohi diren hiru fase edo garaiak garbiro azaltzeari ekiten zion gizonak. Laburbilduz, "ofizio duan jende asko", "peoi jendea ere ugari" eta "karrera duan gizonik bat edo beste ez bada" ikusterik ez zen aldia zen, berarentzat, lehena. "Mekanizazioa geroz eta andiagoa" zuena zen bigarrena eta, noski, "karrera duan jende gehiago eskatzen du", nahiz "langille xehea, ofiziorik gabeko langillea gehitzen" zuena izan ere. Hirugarren aldian, berriz, "teknika aldetik iraultza bat sortzen da. Aurreko bi mailen eboluzioa erro errokit aldatzen du. Peoi lana galdu egiten da. Lan espezializaturik ez dago edo asko gutxitzen da. Jende preparatua behar da".

Eta nola ikusten ote zuen Elustondok Euskal Herria gizarte industrialari zegokionean? Bada, gaizki samar, antza. "Nere iritiz eta beldurrik gabe esaten dut, lehen aldian arkitzen da. Goierrik obeto adierazten du Euskalerriaren egoe-

■ Heath Jaunari Euskal eskeintza

Kapanaga, 1971-VI-13

Europa Berriaren gurasoek(edo ugazabatzakoek) urrats berriak ematera doazkigula dirudi. Nabari dugunez, Ingalterra ta iparraldeko beste hiru erresumek laster izanen ditugu Europako batasunaren barrutian. Eta hala beharko ere batasun hori europarra izango baldin bada. Parisen, Ponpidou eta Heath jaunek, bide-urraztailearenak egin dituzte. Beste jaun sudur-luzea, Europako eta munduko izatearen haria bere gogoko zuloetatik pasaerazi nahi zuana, ondo hilla dago. Eta jakina da hildako oillarraren kukurrua, oihartzun makal bihurtzen dala. Halaxe dira gaur De Gaulle haundiaren aginduak. Eta Ingalterra ta Frantzia, berriz ere, lagunkiro dabilzkigu. De Gaulle berriren bat sortzen ez bada, Europako Elkartearen ustea, hedatuz eta indartuz joango da. Eta emeki

emeki, europar herri gehienak (erresumek oraingoz) bereganatu beharko ditu. Guk euskaldunok, ez dugu onartzen egungo antolaketa bihurri hori, Mikel Ugaldek lehengo batean esaten zuan bezala. Baiña mundu hontan "zezena" izateko haundi izan behar da. Beraz, txikiok (herrialde txikiok) "ziraun" izan beharretan gara. Zera esan nahi dut, galiziarrena egin beharrean gerala: galiziar batek, lan-bide on bat nahi duanean, eztu berehala eskabide hori egiten. Lantegian sartu, eskeintzen zaion zeregiñerako, baiña barnera sartu, izaten da bere jokera. Gero, egunoro eta miñuturik galdu bage, berak nahi duana lortzen saiatuko da. Eta gehienetan nahi hori lortzen du. Horrek esan nahi du, arraiñak harrapatzeo ibaian sartzea dala egokiena eta ez bazterretik saiatzea (...) ●

Astia Hartuta

A S T E K O L I B U R U A

ESPERANTZAREN ABERRIAN ATZERRI SOMATZEAN

**IPUIN
ERROTIKOAK**
**Karlos
Linazasoro**
ALBERDANIA
140 orrialde
2.000 pzta./80 lib.

Egonezina ziurtatua du bederen Karlos Linazasoren azken liburu kezka sortzaile hau irakurtzen duenak, segurki jo baitaiteke inor ez dutela ezaxola utziko idazle tolosarrak Alberdania argitaletxearen eskutik plazaratu dituen ipuinok, absurduaren ehunean eta umore itogarriaren baitan idatzitakoak. Izan ere, arrapaladan eginiko izenburuaren lehen irakurketa batetik uler daitekeenaren kontra, "Ipuin erotikoak" dira bereak, eta ez erotikoak. Tristuraren deserrian herri eta esperantzaren aberrian atzerri somatzen duen idazle honek, bi ataletan banatu du liburu: "Hil artekoak" deritza

lehena, erabat elkarriketatua diren ipuin antzerkituez osatua izan dena; bigarrena, berriz, mikroipuinenez osatua dago eta "Akufenoak" izena eman dio egileak, irakurlea jakinaren gainean egon dadin hitz tekniko horren esanahia ezer baino lehen aditzera emanez: hau da, lesio bat edo arazo funtzional batengatik barne-belarrian sortu ohi den entzumenezko sentsazio patologikoa dela akufenoa. Eta titulu hori aukeratzekoan, erabat asmatu duelakoan nago, sentsazio horixe sortzen baitu ipuinoan irakurketak: nahigabetik areago doan mina, nahiz barne-belarrian ez izan.

▼ Egileari Galdezka

"Ipuin erotikoak idatzi nahi nituen nik, baina..."

Karlos Linazasoro

■ Zergatik titulu hori, "Ipuin erotikoak"?

Bada, ipuin erotikoak idatzi nahi nituelako nik, baina horretarako problemak izan nituen. Izan ere, ipuin erotikoak idazteko nahitaezkoa da esperientzia, eta nik behintzat nahikoa esperientzia gutxi daukat horretan. Ezkondu ginenetik ere, uste dut nahiko esperientzia kaskarra dugula horrelako ipuin liburu bat idazteko.

■ Esperientzia, eginez hartzen dela diote, ordea...

Eta saiatu nintzen horretan ere! Baina... nahiko petral. Eta gainera problemak izan nituen, batez ere emaztearekin. Azaldu nizkion ipuin erotikoak idazteko neuzkan arrazoiak, erotismoa eta pornografiaren arteko aldea... Baina berari biak oso gauza nazkagarriak iruditzen zitzaizkion. Esan nion ere, matizazio kontua dela, eta jada beroturik, aitatu nizkion filosofo handi batzuen izenak ere: Heidegger, Schopenhauer, Kierkegard, Savater... Baina Savater aipatu nionean, bueno! Akabo nireak, emazteak ezin baitu Savater begien bistan ikusi! Esan zidan ea ni ere "Basta Ya!"n sartzekotan ote nenbilen... Beno, ez nuen konbentzitu. Beraz, ipuin erotikoak idatzi ezin nituen, ipuin erotikoak idatzi ditut.

■ Eta zer kontatzen duzu horietan?

Neure betiko obsesioak, hausnarketak, buruhausteak eta miseriak. Beti liburu berdina ari omen naiz idazten, eta jada literatura uztea ere desiratzen nago, baina... ezin dut. Barrenengo zera bat daukat, bakean uzten ez nauena, eta aurrera jarraitzen dut. Santa Teresak zioen arriskatu egin behar dela bizitzan. Nik ez dut horrenbeste egin, baina literatura arrisku gisa ulertzen dut eta arriskurik gabeko literaturak, niri behintzat, ez dit interesik sortzen.

L I B U R U A K

EURIPEAN**KANTARI****Oskorri****BBK FUNDAZIOA**

272 orrialde

800 pezeta

32 libera

ZENBAKI**SORGINDUAK****Xabier Galarreta****HIRIA**

127 orrialde

1.950 pezeta

78 libera

LASAI DESAFINATZEKO 87 KANTU

Honela deitzen dio Oskorrik euskarazko testu, partitura eta akordeekin 87 kantu biltzen dituen poltsikoko liburuxka honi. Kantu horiek, gainera, frantsesera eta ingelesera ere itzuliak izan dira. "The Pub Ibiltaria" deitu ekitaldiaren ondorioz orain arte kaleratu dituzten bost diskoetan agertzen diren kantuen bilduma da hauxe, edozein afari edo lagunarteko bileretara eramateko erabat aproposa. Kantu herrikoiak dira bertan agertzen direnak, Oskorrik ahanzturaren kutxatik ateratakoak asko, lehendik ezagunak izanda ere bertsio benetakoagoan eskainitakoak besteak, kantu gogoangarriak guztiak. Denen artean kantatzeko abestiak, azken batean, horixe baitzen Oskorriren helburua "The Pub Ibiltaria" martxan jartzerakoan, inguratzen zitzaion guztiari berarekin batera kantuan jartzea. Eta lortu du helburua, lortu duenez.

XABIER GALARRETAK ESKAINITAKO IPUIN LIBURUA

Bi ataletan banaturik dago Hiria argitaletxearen eskutik Xabier Galarreta donostiarrak plazaratutako idazlan hauxe. Liburuari izenburua ematen dion atalean, "Zenbaki sorginduak" deiturikoan, beren artean loturarik ez duten mikroipuin sorta bat agertzen da, non kontakizun bakoitzak berezko hasiera, bilakaera eta bukaera duen, gazte literatur itxurako ipuin maltzurra izan, karramarro misteriotsuen gaua kontatzen duena, ametsetatik ateratako ametsa islatzen duena, edota izu ipuin moralzalea donostiar erara. Besteak beste, Chiapaseko umeei eskainitako "Eta orduan konturatu zen ez zegoela bakarrik espazioan" eta "Hitz misterioz beteak" narrazioak aurki ditzakegu bertan. "Kaletarren istorioak" deituriko atalean, berriz, bi ipuin labur bildu ditu Xabier Galarretak: "Jazz soinuak gauerdian" eta "Felixen garaia".

DUELA 50 URTE INGURUKO EUSKAL HERRIA BIZIRIK

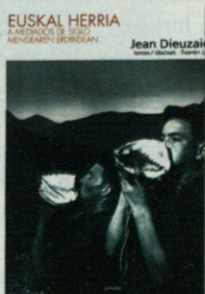
Jean Dieuzaide argazkilariak Arthaud editore frantziarraren enkarguz bere garaian egin zituen argazkien bilduma da "Euskal Herria mendearen erdian" titulupean Artola argitaletxe donostiarrak orain kaleratzen duen hauxe. Txuri beltzak ahalbideratzen duen ñabardura guztiaz islatu zuen argazkilariak duela 40-50 urteko Euskal Herria hura: Ameriketara joan beharrean ziren iparraldetarren alde aurretiko herrimina, Gerra Zibilak utzitako zauriak, anai-arrebak banatzen zituen muga zitala, pastoralen oroitzapenak, pilota partidak, arrantzaleen bizimodua, artzainen transhumantzia, ferietako alaitasuna eta aldian aldiko tristura... Hori eta gehiago aurki daiteke "Euskal Herria mendearen erdian", argazkilari frantziarraren irudi gogoangarriek Txomin Laxalt kazetariaren idazkiak lagun dituzten liburu zoragarri honetan.

EUSKAL HERRIA**MENDEAREN****ERDIAN****Jean Dieuzaide/****Txomin Laxalt****ARTOLA**

103 orrialde

4.000 pezeta

160 libera

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarerik handieneko — **MultiOpticas** — profesionalengan konfiantza izan duzuleko

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 · DONOSTIA

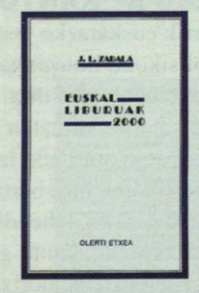
LIBURUAK

EUSKAL LIBURUAK 2000

Juan Luis Zabala

OLERTI ETXEA

37 orrialde

2000. URTEAN KALERATUTAKO LIBURUEN ZERRENDAA

Iaz plazaratu ziren euskal eleberrri, ipuin, olerki, saiakera, antzerki lan, haur eta gazte literaturako idazlan, euskalduntzerako fikzio liburu, literatur aldizkari, testu zahar, berrargitalpen, bilduma, antologia, bertso, kantu eta disko-liburu, liburu-zinta eta komiki guztien zerrenda da, besteak beste, Zarauzko Olerti Etxearen eskutik Juan Luis Zabalak plazaratzen duen liburu-ruxka honetan agertzen dena. Zerrenda hau Internet sarean ere aurki daiteke, www.egunkaria.com helbide elektronikora joaz. Izan ere, zerrenda hau osatzerakoan "Euskaldunon Egunkaria"ko Kultura sailean egunez egun agertu izan diren liburu aurkezpenez baliatu izan da Juan Luis Zabala, eta liburu bakoitzaren alboan, parentesi artean, ematen den data, gure hizkuntza nazionalen kaleratzen den eguneroko bakarrean lan horren berri eman zenekoa da.

DEABRUA GORPUTZEAN

Seve Calleja

ELKARLANEAN

89 orrialde

990 pezeta

39 libera

DEABRUA UXATZEKO ERREMEDIAO

Hamar urtetik aurrerako neska-mutikoei zuzendua dago Seve Callejak Elkarlanean argitaletxean kaleratu duen "Deabrua gorputzean" liburu. Erramun du bere protagonista nagusia, aiton burugogor bat izatea egokitu zaion mutikoa. Eta aiton horrek, komeni baino gehiagotan adarra jotzen dio Erramuni. Halako batean, serio-serio jarri eta deabrua duela gorputzean ez dio bada esaten bilobari? Erramun beldurtzen da, jakina, adarrak eta isatsa ateratzen ari zaizkiola iruditzen baitzaio. Hainbestekoa da bere kezka, gaixotu ere egiten dela. Baina bitarte horretan, aitona Benidorm-era doa, urtero bezala, eta Erramunentzat gauzak aldatzen hasten dira. Aholku on batzuei esker, bera izango da handik aurrera aitona adarra jotzen ikasiko duena. Baina mutikoa ez da mendekuzalea, eta gainera maite du agure kaskagor hori.

ZE AZKAR DABILEN DENBORA!

Paco Capdevila

AIZKORRI

24 orrialde

395 pezeta

15 libera

HAURRAK DENBORAREN KONTZEPTUA IKAS DEZAN

Etxeko txikienei, hau da, hiru-sei urte bitarteko neska-mutikoei denboraren kontzeptua modu atseginean ikastea helburu kaleratu du Aizkorri argitaletxeak, "Nortasun eta autonomia pertsonala" lantzeko aproposak diren lanak hedatzen dituen sailean, Josu Lartategik euskaratutako Paco Capdevila kataluniarraren lan hau, "Ze azkar dabilen denbora!". Bertan gaur, atzo, bihar, goizean, eguerdian, arratsaldean, gauean, dagoeneko, goiz, berandu, orain, lehenago, ondoren, oso goiz, inoiz ez, beti, luzaroan eta datorren urtean bezalako kontzeptuen esanahia garbiri azaltzen da. "Ze azkar dabilen denbora!" material lagungarria izan daiteke irakasle zein gurasoentzat, kontzeptu hauen guztien esanahia eta ezberdintasunak haurrei agertzeko orduan, kontakizunean zehar era oso adierazgarrian islatzen direlako.

DISKOA

NOIZ ARTE?

Epelde eta

Larrañaga

ELKARLANEAN

14 kanta

2.195 pezeta

87 libera

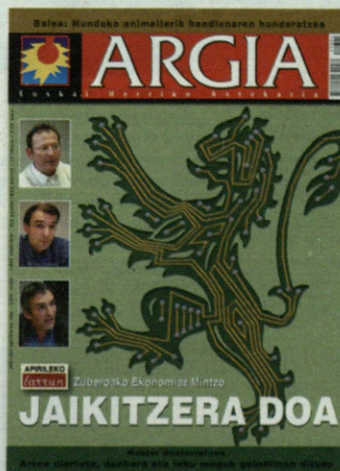
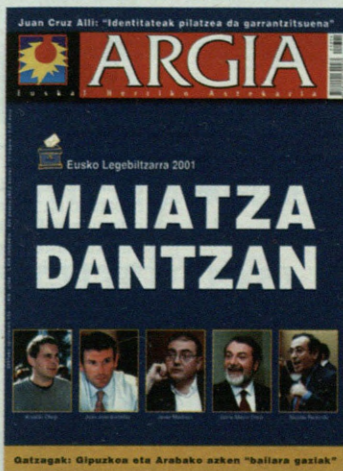

EPELDE ETA LARRAÑAGAREN MELODIA ETA ABESTIAK

Azkoitiarrak ditugu "Noiz arte?", bere bigarren diskoa, kaleratu berri dutenak. Etorri handiko trikitilari autodidakta da Tomas Soraluze "Epelde", hainbeste erromeriatan entzun ahal izan den soinu-jolea. Anjel Larrañaga, berriz, eskola zaharreko bertsolaria dugu, herritartasunaren baitatik sortutako gátza eta piperra ederki uztartzen dakien kantaria. Biek elkartu, eta herri xeheak

bizitzaren ankerkeriak ahazteko erraiaietatik sortutako melodiak eta abestiak eskaintzen dizkigute bere 14 kantuko emaitza honetan: "Samiño", "Ilberri edo ilbeherak", "Plazatik plazara", "Oleta", "Garro sailean", "Aita-semeak", "Mahasti baten ondoan", "Larpe", "Hau da hau", "Ezin leike hola", "Euskara harkaitzetik", "Kirolaren harrobia", "Trikiti herria" eta "Dator foxa".

Astero Euskaraz Bizitzeko

Ezagutu ARGIA hilabetez doan

Konpromisoaren koloreak ditugu

Izena 1. deitura 2. deitura
 N.A./I.F.K. Helbidea
 Posta Kodea Herria Telefonoa

DATA:

SINADURA:

© 943 3715 45 • e-posta: harpide@argia.com

HELBIDEA: ARGIA • Harpidetza Saila • 142 Posta Kutxa • 20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa) • www.argia.com

GETXO, ekainak 22

Bertsolaritza

Balkoitik balkoira bertsotan ariko dira Igor Elorza eta Jon Maia bertsolariak. Kostako umore freskoarekin nahastuko da bertsolaritza Algortako portu zaharrean. **Eltxetxu plaza 22:30**

SESTAO, ekainak 26

Antzerkia

Hortzmuga antzerki taldeak "Badum Mundua" antzezlan taularatuko du. Haurrek eta gurasoek, elkarrekin, ondo pasatzeko aukera polita izango dute Sestaon. **San Pedro plaza 18:30**

ZESTOA, ekainaren 30a arte

Lebiaketa

"Hizkera eta Kultura Ondarea" ikerketa beka antolatu du Zestoako Udalak. Bakarka nahiz taldeka egin daiteke lana 12 hilabeteren buruan. Zestoako ahozko tradizioa eta kultura ondareari buruzko ikerlana izango da. **Izena emateko Zestoako Udalera jo**

DONOSTIA, ekainak 21

Antzerkia kalean

Los Galindos taldeak "Amalgama" ikuskizuna eskainiko du ostegunean. Akrobata, malabar, trapezista eta pailazoen emanaldi koloretsu eta ikusgarria izango da. **Gabriel Zelaia plaza 19:30**

BAIONA, ekainak 21

Kontzertua

Musikaren eguna ospatuko da Iparraldean ostegunean. Reggae, ska, musika klasikoa eta beste hainbat eta hainbat musika mota entzun ahal izango dira dira hiriburuetan. Baionan, besteak beste, Skalariai taldea ariko da. **Plachotte plaza 15:00**

29. ikastaldia

MIARRITZE, uztailaren 2tik 6ra

Ikastaroa

UEUk hurrengo astean hasiko ditu ikastaroak. Besteak beste, Baionako Hitzarmena eta Eurohiria eta Euskal Komunikabideak XXI. Mendearen Afarian gaiak jorratuko dira. **Ostalaritza Lizeoa 9:30**

BILBO, ekainak 21

Kontzertua

Victoria Williams, Mark Olson & The Original Ridge Creek Dippers, eta, Driver 8 taldeen kontzertua izango da ostegunean. The Jayhawks taldeko sortzaile izandakoa da Mark Olson. Bi talde handi, beraz, Bizkaiko hiriburuan. **Kafe Antzokia 22:00**

LEZAUN, ekainak 23

Antzerkia

Xarop Teatro antzerki taldeak "Vaya con el dragon" antzezlan taularatuko du. Adin guztietako jendeak arratsalde atsegina igarotzeko aukera izango du Lezaunen. **Herriko plaza 18:00**

ZARE, ekainak 23

Kontzertua

Musika klasikorik goxoenez gozatzeko aukera izango da asteburuan. "Argako haize leuna" izenburupean kontzertu ederra entzuteko parada izango da. **Herriko plaza 12:30**

ZIZUR NAGUSIA, ekainak 21

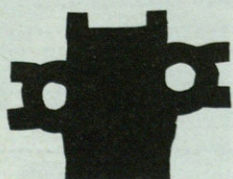
Antzerkia

Hankagorri antzerki taldeak "Urbasako astronautak" antzezlan taularatuko du. Kontu bitxi ugari izango da entzun eta ikusteko. **Erreniega parkea 19:00**

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Deba-Urola-Oria Kostaldea. Mutriku

Hondarra eta harria arrantza sarean

■ Saturraran hondartzako itsashaitzak gure kostaldeko ikusgarrienetakoak dira.

la-ia Bizkaira goaz, baina muga-mugan geratuko gara, Mutrikun. Bertako hondartzak ere badirudi bizkaitarra dela, Ondarroatik gertuago baitago Mutrikutik baino. Alabaina, administratiboki Mutrikuko udalari dagokio. Hondartza ezagunak Saturraran izena du. Itsas usainak garai batean itsas gizonak bazirela gogoraraziko digu. Txurrukaren izena berehala ikasiko dugu herrian bueltatxo bat ematen badugu.

Enparantzak Txurruka izena du eta bere oroimenez altxatako estatua ere bada. Orain, Txurrukaren "jarraitzaileak" ere badira: portutik ateratzen diren arrantzaileak eta urpekaritza, piraguismoa eta gainerako itsas kirolak maite dituztenak. Lehorra hurbiltzen bazarete Jasokundeko Ama Birjinaren elizari bisita egin eta herriko kaleak banan bana ezagutu. Lasai hartu, aldapatxo batzuk badira-eta. Baina, San Juan buelta honetan Saturrarango olatuak zain dauzkagu gu freskatzeko zain.

■ Mutriku, arrantzale sena duen herri aldapatsua dugu.

DEBA BEHEA

Gipuzkoar kostaldeko lehenbiziko hondartza, eta baita ikusgarrienetako bat, Saturraran arroksua da, oraindik Ondarroaren ondoan.

Lehenbiziko herria berriz, hondartza eder honetatik errepide-ara atera, eta ezkerrera eginez harrapatzen dugun Mutriku da, alde zahar interesgarri bezain aldapatsua (kotxea herriko alde altuan utzi beharko duzue) erakusten duen itsasgizon ospetsuen sorterrria. Errepidea jarraituz, kilometro bat geroago portu atsegineraino jaisteko bidea aterako zaizue (horra bai sar daiteke kotxez). 500 metro aurrerago aldiz, aparkatzeko lekuri uzten ez duen bigratoki handi bat duzue.

MUTRIKU

Herrialdea: Gipuzkoa

Donostiara: 56 km

Altitudea: 49 m.

Biztanleak: 4.750

Euskaldunak: %85

Azalera: 28 km²

Dentsitatea: 170 bizt./km²

Jaiak:

San Isidro (maiatzak 15)

Madalenak (uztailak 22tik 25era)

Kalbarioak (irailak 14tik 16ra)

Arrantzaleen Eguna (irailak 16)

Betidanik arrantzarekin lotua, bere armarrarian irudikatzen den balearen arrantzak erakusten duen moduan, maldan gora antolatzen den herri polit hau itsasgizon eta pertsonaia garrantzitsuen jatorria izan da, Trafalgarreko batailan hil zuten Txu-

■ **Haitzak eta itsasoa dira Mutrikuren berezitasun batzuk.**

ruka itsasgizon ilustratua kasu. Neolitiko arotik populatua, hiri gisa 1209an fundatu zen, eta XVI. mendearen erdialdean berau suntsitu zuten suteak pairatu behar izan zituen. Urbanistikoki, herriaren alde altuko bi plazak eta beheko portua lauxatutako kaleek lotzen dituzte, Gipuzkoan hoberen zaindu den alde zaha-

Informazio Praktikoak

MUTRIKU

Turismo Bulegoa-Udaletxea: Txurruka

Enparantza. ☎ 943- 60 33 78 / 943- 60 32 44.

turismo@mutriku.net / udala@mutriku.net

Udaltzaingoa: ☎ 943- 60 32 44.

Larrialdiak: ☎ 679 162 500.

Kotxe-tailerrak:

Autos Mutriku (Citroen)- Mijoako industrialdea (Mutriku-Ondarroa errepidea). ☎ 943- 60 31 00.

Txirritxa autoak - Mutriku-Ondarroa errepidea. ☎ 943- 60 41 28

Ifar auto - Deba-Mutriku errepidea. ☎ 943- 19 12 77

Jatorduan:

Jarri-Toki jatetxea- Debara bidea. ☎ 943- 60 32 39

Kai jatetxea- Madalen auzoa. ☎ 943- 60 33 44

Zumalabe jatetxea- Porturako bidea. ☎ 943- 60 35 47

Zelaieta jatetxea- Olatz auzoa. ☎ 943- 60 45 95

Olatz jatetxea- Olatz auzoa. ☎ 943- 60 38 14

San Juan jatetxea- Laranga auzoa. ☎ 943- 60 31 67

Kalbaixo jatetxea- Kalbarioko gaina. ☎ 943- 60 32 56

Batzokia. Konde kalea. ☎ 943- 60 41 49

Jan eta lo egiteko:

Matzuri Nekazal Etxea- Galdonamendi auzoa. ☎

943- 60 30 01. Logela bikoitza 5.500 pza.

Camping Galdona- Galdonamendi auzoa. ☎ 943- 60 35 09.

Kofradi Zaharra Hostala - Portuko pasealekua. ☎ 943- 60 39 54

Lo egiteko:

Koostei Nekazal Etxea- Artzain Erreka auzoa. ☎ 943- 60 58 30 08. Logela 4.000-4.500 pza.

Camping Santa Elena- Galdonamendi auzoa. ☎ 943- 60 39 82.

Camping Aitzeta- Debara bidea. ☎ 943- 60 35 56.

Camping Saturraran- Saturraran auzoa. ☎ 943- 60 38 47.

retako bat osatuz.

IKUSTEKOAK

Txurruka enparantzan hasiz, (gaur egungo herrigune nagusia), bere erdian Txurruka berari eskainitako estatua altxatzen da. Plaza inguratuz eraikin interesgarriak ditugu, hala nola, udaletxea (hiru armarrarekin), Jasokundeko Ama Birjinaren eliza neoklasikoa (kapera batean Zurbaranen margo bat dago) eta harlanduz eginiko Galdona Etxea, lehen solairuan armarraria erakusten duena.

Mutrikuko Kondea kalea hartuz Txurrukaren etxea aurkituko dugu, "Arrietakua" izenez ezaguna, Gaztañetak Arrieta dorrearen gainean eraiki zuelako. Beranduago Txurrukak erosi zuen. Plazatik Erdiko kalea hartzen badugu aldiz, Zabel jauregiarekin topo egingo dugu, XVI. mendekoa eta gaur egun kultur etxea. Beherantz antzina-ko parroquia gotikoa dagoen bigarren plazaraino iritsiko gara, eta pare bat aldiz eskuinertantz joz, Barrenkalen Olazarra-Mizkia etxea parean geratuko zaigu, bere harlanduzko aurrealde, balkoi eta armarriarekin.

Porturaino jaisten den Tranpakaletik jarraitzen dugun bitartean XVIII. mendeko Montalibet jauretxea, eta Berriatua dorretxea edo "Sulengokua" (1533ko suteari aurre egin ahal izan ziolako) behatzeko parada izango dugu. Azken honek, bere atarian arku bikoitza eta arku konopialeko leiho bikiak erakusten dizkigu, erreformak jasan aurreko aztarna gisa.

Amaitzeko, zenbait dike eta harrizko hondartza kala artifical (edo igerileku natural, nahiago duzuen moduan) baten inguruan arrantza portu oso atsegina dugu, bertatik paseo ederra egitera gonbidatzen gaituena. Portu tipikoa izanik ere, gaur egun turismoari zerbitzuak eskaintzen dizkieten enpresa txikiak daude, hala nola, urpekaritza, belautziak, uretako motorren alokairua, piragua alokairua...

SATURRARAN HONDARTZA

Ondarroatik oso gertu badago ere Mutrikuko udalerriarena den hondartza honek Gipuzkoako hasiera markatzen du, eta kostaldeko hondartza basatienetakoa eta ederrenetakoa da. Uren gainetik gailentzen diren itsas-haitz handi eta ederrez inguratuta, alboko berdegune, atzeko Ondarroa eta bertoko hondar finaz, herrialde honetako hondartzarik atseginenetakotzat jo dezakegu. Gainera, ez dago apenas urbanizaturik eta itsasbeheran ezkutuko kala bat baino gehiago erakusten du. Saturrarán alboan, zazpi-garren hondartza bezala ezagutzen duguna dago, hondartza nudista.

■ Jasokundeko Ama Birjinaren eliza neoklasiko ederra.

Mutriku

Ezagutu...

Bizi...

Gozatu...

Uda 2001

Uztaila

Musika kontzertuak
Malen Jaiak

Abuztua

Kultur egitaraua:
Kale antzerkia, dantza,
folk ikuskizunak...

Iraila

Ertaroko Azoka
Bertso Jaialdia
Kalbaixo jaiak

mutrikuko turismo zerbitzuak

Udaberri eta uda partean, edozein belarditan topa ditzakegu kuku-belarrak, bizitokirik gogorrenetara ere primeran moldatzen diren lore ubeldun landareak.

KUKU BELARRA

Dema-plaza edo probalekuan iskanbilatsu, errezelo piztaile entzuten den egur-hotsa bolatokian samur entzun eta gero moxalak, behokak eta zaldikoak ikusi asmoz abiatu ginen eskoadrilan igandean. Ia hilabeteko lehorta latzaren osteko eurite gozoen ondoren zalapartatsu, algaraka zetorren Amezketaren erreka Aralarren beheiti.

Automobilei bezala basoari ere bidea ixten dion Hondarreko langan gora luze eta zabal hedatzen dira larre-belazeak. Lainoen barruan gindoazenez moxal kontuaz laster etsi genuen, Aintziungo Joxe Antonioren bordako sagardoaren ederrak eta ekonomikaren epelak, euriak

hostazuriak bezala, gozo limurtu ginen. Bazkalosteko bueltan artzainaren baratza ezagutu nahi nuen, xelebreak izaten dira beheko lurretakoontzako goietako harresi arteko txoko horiek. Hotza motzean hiltzen da han eta porru, aza, zerba letxu eta abarrek tarte urria dute hazteko. Kontura-

tzerako uda badoa. Eta uda motza bada, udaberria etorri ordurako, kolpean, joana da. Beheko lurretan bi edo hiru hilabeteko tartean loratutako landareak denak batera garatuta ziren han. Kuku-belarra (*Aquilegia vulgaris*) ere han ageri zen, bide ondoan, arra beteko txortenean lore ubelak zabaldua. Azkar moldatu eta egokitua bizitoki gogorrera. Beheetan luze, luze botatzen du gara kuku-belarrak; edozein belarditan topatuko dituzu lore ubel makurrak gerriaren parean eta kokotsean behar baino gehiago elikatutako lorategietan. Goi hauetan baino hilabete edo bi lehenago... ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Minbizia eta gaixotasun kardiakoen arriskua gutxitzen du ardoa neurritz edateak. Ikerketa batzuen arabera, osasunari mesede gehien egiten dion edari alkoholikoa da.

ARDOAREN MESEDEAK

Ardoak gure osasunari ekar dakizkiokeen mesedeak asko dira, baldin eta edari hori neurritz eta modu arduratsuan kontsumitzen bada.

Egunean baso bat ardo hartzeak, otorduetan, minbiziaren agerpenari aurre hartzeko balio omen du, baina abantailak ez dira hor bukatzen, infartu bat edukitzeko arriskua ere gutxitu egiten omen da-eta. Hainbat ikerketak frogatu duen bezala ardoa omen da osasunari mesede gehien ekartzen dion edari alkoholikoa: ardoa neurritz edateak minbizia eta gaixotasun kardiakoak edukitzeko arriskua gutxitu egiten duela frogatua da, eta bihotzeko gaitz bat jasateko arriskua % 24 gutxitzen da ardorik edaten ez dutenen aldean.

Garuneko tronbosia jasateko arriskua ere gutxitu egiten da ardo-kontsumo moderatuaren ondorioz. Egutero-egune-

ro otorduekin ardo-baso bat hartzen dutenek garuneko tronbosi bat izateko pertsona abstemioek (edaten ez dutenek) baino % 32 posibilitate gutxiago omen dituzte. Eta ikerketa berak zera dio, ardoak badi-tuela substantzia nutritibo batzuk garuneko irrigazioaz arduratzen diren arterietan arteriosklerosiarekin lotutako prozesuen garapena atzeratzeko gai direnak. Ardoaren kalitateak ere balio dezakete Alzheimer-en gaitzaren agerpena prebenitzeko, adin kritikoan dauden pertsonen artean. Baina prebentzio hori ez da gertatzen gehiegizko edaleetan, hauek gaixotasuna garatzeko aukera gehiago baitituzte.

Beraz, irakurle laguna, ardoa bai, baina neurritz eta tentuz bakarrik! ●

◆ JABIER AGIRRE

Denborapasak

Kike Amonarrizen
Umorea

GONBIDAPENA

Imanolek, larunbat arratsaldean zinemara joateko bi txartel jaso ditu berari zuzenduriko kartazal batean. Ez atzealdean, ez barruan ordea, igorleari buruzko inolako zehaztapenik ez:

- Nork bidali ote dizkit bi txartel hauek? -galdetu dio Maddalen neskalagunari, bidenabar bere buruari galdera bera eginez-.

- Niri bost axola nork bidali dizkizun txartelak. Gauza bat ordea oso garbi daukat Imanol. Aspaldi ez gara zinemara joan eta oraingo honetan behintzat, larunbat arratsalderako plana merke asko antolatu digute.

Larunbat arratsaldean zinemara joan eta etxera itzultzerakoan ordea, hura sustoa! Etxe guztia hankaz gora, kaxoi guztiak aterata, paper guztiak lurrian eta sukaldeko mahaiaren gainean ohar bat:

- "Zinemarako txartelak nik bidali nizkizuen!"

AZENARIOAK

Mirenek Xanti izeneko mutil lerdan eta jatorra ezagutu du Kafe

Asteko Lokuzioa

MANIXT?

GUTTIEN USTEAN GERTATU/AGERTU

Zerbait edo norbait gutxien espero denean gertatu edo agertu

**Gutxien ustean etortzen zain
eulizomorro hori**

APARECER O SUCEDER CUANDO MENOS SE LO ESPERA /
ETRE SURPRIS/ OUT OF THE BLUE

**2AZPIAK
BATMAN**

Antzokian. Etxera eraman eta gaua elkarrekin pasa ondoren, esnatu eta gosaria prestatu dio: azenarioak.

Miren makrobiotikoa edo higienista izango dela pentsatu du Xantik eta bada ezpada ere isil isilik jan ditu.

Bilbo aldetik "ingurutxo" bat egin ondoren, etxera bazkaltzera, eta bazkaltzeko... azenarioak! Eta afaltzera-

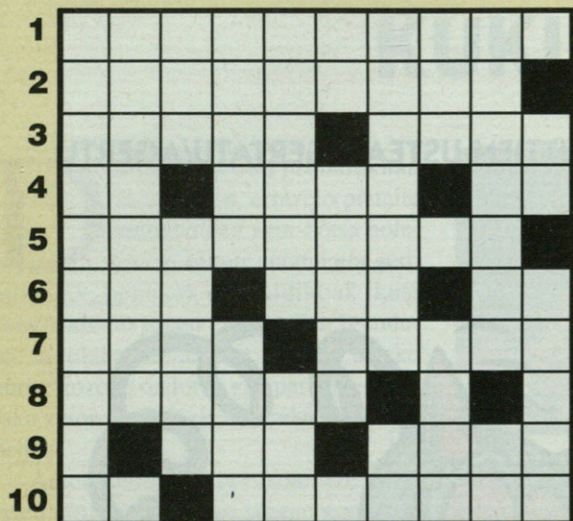
koan ere gauza bera: azenarioak. Xantik ez daki zer pentsatu:

- Barkatu Miren. Azenarioak oso goxoak daude, baina ez al duzu besterik jaten?

- Bai, noski. Baina larrutan untziek bezala egiten duzunez, untziek bezala jango zenuela pentsatu dut.

Gurutzegrama

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

EZKER ESKUIN

1.- Guztizko kopurua. 2.- Poztasun. 3.- Itxura, eitea.
Interjekzioa. 4.- Nork atzikia. Laster. Ogi, hitz elkarketan.
5.- Lantokiko adiskideak. 6.- Areagotzeko partikula. Euskaraz
eta Kitto!. Interjekzioa. 7.- Zerga. Atomo kargadunak.
8.- Hitsa. Bokala. Iodoa. 9.- Bokala. Arnas ezak hil.
Iparraldean, zara. 10.- Modu atzikia. Auziak.

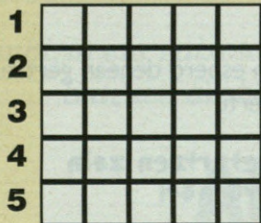
GOITIK BEHERA

1.- Pl., hegazti mota. 2.- Janari. Bokala.
3.- Nauka. Jakina! 4.- Itzuliak. Guraso arra.
5.- Ataurrea. Zein. 6.- Herri hizkeran, eta. Burutazioa.
Bokala. 7.- Norbaitek agindutakoa betetzen duena.
Kontsonante errepikatua. 8.- Akuri. Bokala. Trebe. 9.- Albokoa.
Jainko egiptoarra. 10.- Bokala. Kanpo, landa. Eguzkiak.

Ekar bosteko hori!

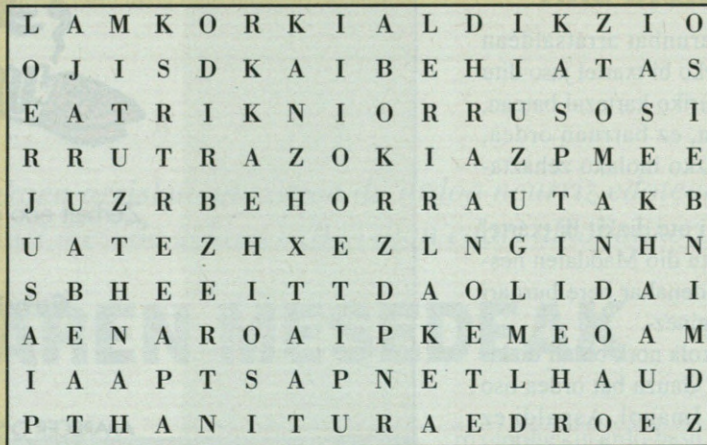
Ezker-eskuin eta goitik-behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1 2 3 4 5

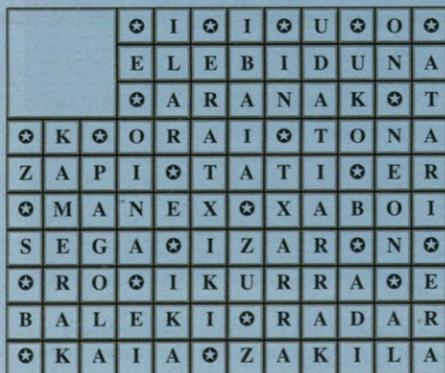
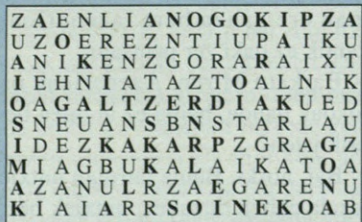
1. Karrika. 2. Oso garbi.
3. Atsegin. 4. Moztua.
5. Zango-atal.

Letra Zopa

Aurki itzazu
letra zopa
baserriko 8
abere
motaren
izenak.
Hitzak
ezker-
eskuin,
goitik-
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Handitasun. 2. Oreinak. Re. 3. Nau. Ulea. K. 4. Du. Eroriko. 5. Atorra. Sos. 6. Mendi. Oilo. 7. Eg. Itunak. 8. Nik. EKA. Iz. 9. Da. Igo. Idi. 10. Ikasiak. An.

Goitik-behera: 1. Hondamendi. 2. Arautegiak. 3. Neu. oN. K. A. 4. DI. Erdi. IS. 5. Inurritegi. 6. Taloa. Ukoa. 7. Aker. Ona. K. 8. S. Aisia. I. 9. Ur. Kolkida. 10. Nekoso. Zin.

Hitz Gezidunak

	Beheko	▼	Izena	▼	Ibarra	▼	Uhina	▼	Ukapena
	Berotzeko gailu		Detekta-gailua		Kromosoma-ko elementu		Indioa		
	►		▼		▼		▼		▼
	Koartelak	►							
	Xake-...., amaitu da								
Deitura	▼	Italiako hiria	▼				Har ezak!	►	
Bihia		Ez zabalak					Sosa		
►		▼		XII. hilabetea	►		▼		
				Bokala					
Berriz	►			▼		Gipuzkoa-ko herria	►		Kolore militarra
7 egun						Egun			
►				Röntgen	►	Kontso-nantea	►	Potasioa	►
				Txanpon		Garoa		Infusio mota	▼
Galizian, neu	►		Eginahalak eginda	►	▼		▼		
Iragan			Jainko egiptoarra						
►			▼		Hizki grekoa	►	Euskaraz eta kitto!	►	
					Kontso-nantea		Oxigenoa		
Ikastaldi	►			▼			▼	Interjekzioa	►

Pertsonaia: Politikari gipuzkoarra (1915-1990)

Denborapasak: LUMA

BILINTX

MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
 Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
 Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
 Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
 Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA

JOSE INAZIO ANSORENA

DAMUA GARAIZ

Baleriano Iraolak idatzi eta 1897.ean Oiartzungo Euskal Jaietan sarituta-ko antzerki umorezko baten izenburua da. Arrakasta handia izan zuen eta herri oroimenean zerbait geratu da.

Oraindik ere gaur egun bazkalondoetan abesten den hau handik dator:

*Erreguetan ari nintzala,
etorri zait albistia,
ama zureak nahi ez duela
biok alkarganatzia.
Nola ez neukan oraindiokan
gauza hori erabakia,
berbertatikan, asmo hartzen det,
lekaimetan sartutzia.*

Niretzat, geratu den baliorik handiena esake-ra bera da. Damua garaiz. Bizitzan maiz gogorazteko moduko esamolde interesgarria.

Damua zer den ia ahaztuta dago gure egunetan. Ederki adierazten zuen nolako damua behar zen Asteasuko Erretore Agirre zaharrak: "Confesio ona eguiteco bear dan bigarren gauza da eguindaco utseguiteen damua, edo dolorea. Ala dio Trentoco Concilioac. Animi dolor, ac detestatio. Ez da ordeas asco edoceñ asco damu Uriac galdut du jocoan, edo trabesean duan gucia: sandia ciquindu eta erdi-usteldu da, becatuaren bideetan dabillega; berendia ezcongura gueyeguiarequin cuturtu da atseguin lotsagarrietara, eta utzi due quirastua dagoan gauza bezala: damu andiarequin daude oec; baña damu au da emengo calteetatic sortua, ez Ceruticacoa, edo sobrenaturala, eta au da Confesio onac escatzen duana. Alaere emengo neque, eta calteac ascotan laguntzen dioe becatariari Ceruco damuaren mallara igotzen".

Elizan bularrean ematen diren kolpeetan antzezten da damua. Baina Agirrek aurrerago gogorarazten duenez, ez da nahikoa barkamena lortzeko. "Obrasco satisfaccioa" ere behar da. Partikularren arteko arazoetan damuak eragin zehatzak izan ohi ditu: barkamena eskatu, sortutako kaltea konpondu, hartutako erabaki desegokietan atzera egin... Tira, nafar jota hark gogorarazten duena:

*Antes como te quería,
planté un pino en tu ventana.*

*Ahora que ya no te quiero,
cojo el pino y me lo llevo.*

Telebistan ikusi nuen, azken udal hauteskundeen ondorengo erreportaia batean, Gaztelako herri bateko alkateari egindako elkarrizketa. Elementua alkate egon zen Francoren garaietan, geroago UCD-ren izenean, PSOE-ren zerrendetan ondoren eta azkenetan PP-k aurkeztuta ere bai. Lotsagabe erantzuten zion kazetariari:

-Zuk ez al duzu gehiegi aldatzen?

-Ez, ez, aldatu besteak aldatzen dira. Ni beti alkate.

Lotsagabetasuna maila bat da zenbait jardunetan. Eta gure alkatea primerako artista horretan. Baina irentsigarriagoa egiten zait modu horretako jarrera, gero eta gehiago ikusten ditugun buruzagi epel zerrenda luzearena baino. Adiskide batek maiz aipatzen duen esaldi topikoarena da: "Gaztetan piromano, zaharretan suhiltzaile".

DENOK dugu hanka sartzeko eskubidea. Eta ez behin bakarrik. Giza eskubideen zerrendan jarrita behar luke. Baina behin eta berriro hanka sartu dutenek, ziabogagile profesionalak, mutur batetik besteraino jo dutenek, kontuz ibili behar dute gizarte buruzagi izan nahi badute.

Espainiako Federico Jiménez Losantos edo Piqué ministroa gaztetan ezker muturrekoak izan direla jakiteak, adibidez, negargurea ematen digu oraindik ere gizakumeen duintasunean sinistu nahi dugunoi. Lehenagoko adiskide berberak maiz errepikatzen ohi du: "Ulegarria da. Gaztetan ezkerreko partiduetan ibili behar. Askozaz gehiago egiten baita txortan".

Konturatuko zineten gehienetan damuak zein aldetara jotzen duen. Hori ere susmagarria egiten zait. Damutuak botere edo gizarte sarean zenbat eta sartuago, orduan eta damutuago. Gero eta pobre gehiago eta pobreago. Gero eta botere zantpatzaileagoak. Gero eta... Nahikoa da.

Ostiral goizero joaten omen zitzaion Maritxu alarguna erretoreari pekatuak aitortzera. Eta astero pekatu berbera: Martin okinarekin oheko ingurutxo dantzatu izana. Erretoreak azkenean nazkatuta honela bota zion:

-Baina, Maritxu, nola da posible? Ostiralero etortzen zara kontu berarekin!

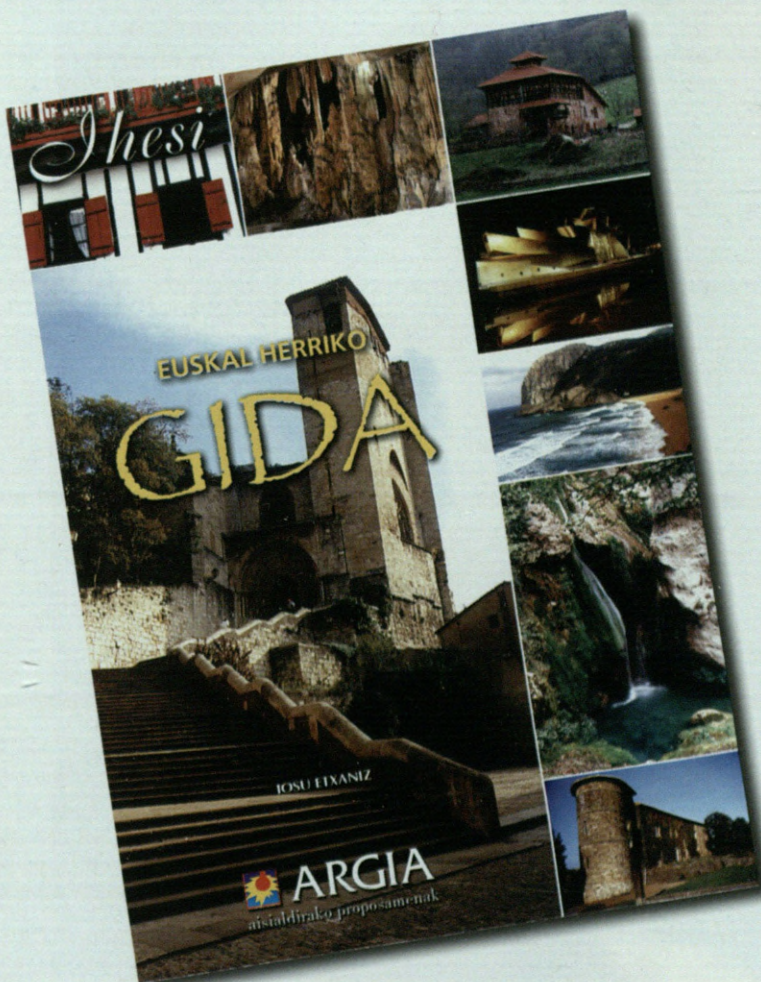
-Noski, Martin ostegun iluntzetan etortzen baita.

Damua garaiz ●

"Norberaz hitz egiteko finean, maskara bat behar baitinagu, gehientsuenetan. Dela albokoari kontatu diogun ipuina, dela mito baten bidez, dela adiskide bati gertatutako pasadizoan disimulatzen ditugu gure sentimenduak"

ARGIAren Eskaintzak

Kultura merkeago erosiz, Euskal Herriko Astekaria sendotu

Aukera Berezia Zuretzat
**Bidalketa gasturik gabe
(Euskal Herrian)**
**Gure Azokan
3.300 pta.**
~~**Kalean
3.800 pta.**~~

TITULUA: *Euskal Herriko Gida.*
ARGITALETXEA: ARGIA.

GAIA: "Euskal Herriko Gida" ibilbide gida-liburu berria da. Euskal Herriak eskaintzen dituen paraje ugari bezain anitzak erakusten dizkigu. Hori guztia eta gehiago jakiteko, uda honetan gure inguruak ezagutu nahi baditugu, 400 orrialdeko liburu honetan aurkituko ditugu, ibilbidearen proposamenaz gain, herri bakoitzeko ezaugarriak eta informazio praktikoa. Hau dena argazki ederrez hornituta.

Euskal Herriko GIDA

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15, 20160 LASARTE-ORIA Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 / 37 34 03
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

ESKAERA: IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____

HERRIA _____ TFNOA _____ POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____

IZENBURUA _____ PREZIOA _____ ALEAK _____ GUZTIRA _____

☐ **TRANSFERENTZIA:** Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 14 - 0360048647 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da

☐ **KONTUA:** TITULARRAREN IZEN ABIZENAK _____

N.A.F. / N.I.F. _____

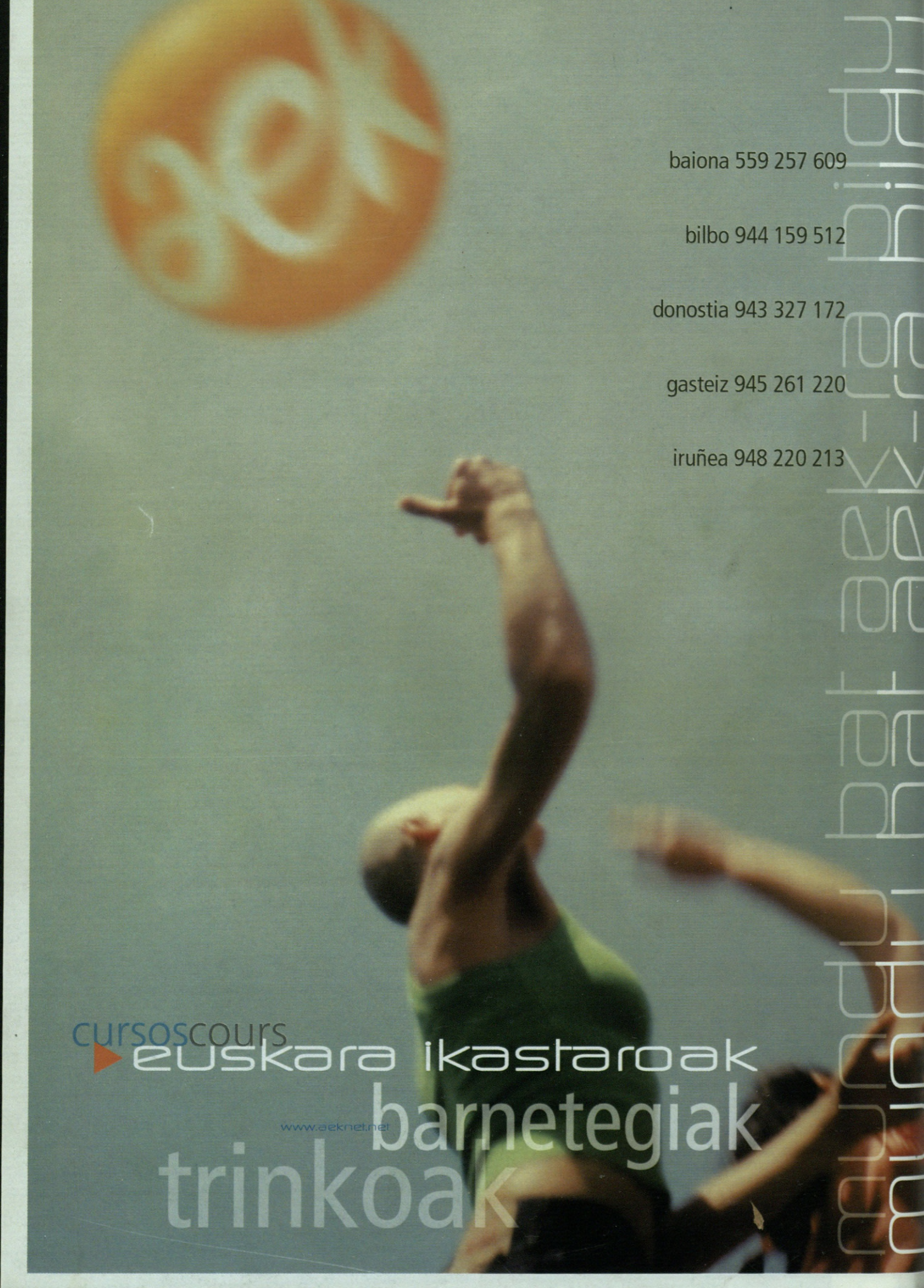
KONTU KORRONTEA/LIBRETA

Entitatea

Sukurtsala

K.D.

Kontu zenbakia

baiona 559 257 609

bilbo 944 159 512

donostia 943 327 172

gasteiz 945 261 220

iruñea 948 220 213

cursos

▶ euskara ikastaroak

www.aeknet.net

barnetegiak
trinkoak